

1791 metų Verkių dvaro inventoriūs

Rūta Janonienė

Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros institutas

Dominikonų g. 15, LT-01131 Vilnius

ruta.janoniene@gmail.com

———— Iki šiol nebuvo pakankamai rašytinių duomenų Verkių ansamblio raidos vyskupo Ignoto Juozapo Masalskio (1726–1794) valdymo laikotarpiu tyrimams. Šią spragą iš dalies užpildo 1791 m. Verkių dvaro inventoriūs, kurio vertimas į lietuvių kalbą čia publikuojamas. Inventoriūs, pasirašytas vyskupo valdų administratoriaus Kazimiero Hornovskio (1756–1818), surašytas tvarkingai, įrištas kaip atskira knyga. Nors jame neaprašyta centrinė, rezidencinė, pilimi vadinta dvaro dalis, kurią sudarė mūrinių pastatų kompleksas (senieji rūmai, naujieji centriniai rūmai ir dvi šoninės ofisinės), jo medžiaga gali būti įdomi ir reikšminga įvairių sričių istorijos tyrimams – dokumentas leidžia naujai pažvelgti ne tik į Verkių architektūrinio ansamblio raidą, bet suteikia žinių ir apie dvarui priklausiusių kaimų ir gyvenviečių, t. y. apie šiaurinių Vilniaus apylinkių, istoriją.

Reikšminiai žodžiai: Verkiai, Ignotas Juozapas Masalskis, Laurynas Gucevičius, Kazimieras Hornovskis.

1791 m. Verkių dvaro inventorių¹ kartu su kitais šio dvaro archyvo likučiais Vokietijos nacionaliniame archyve Koblenze surado Myro pilies (Baltarusija) direktorė dr. Olga Popko. 2016 m. kai kurių Verkių dokumentų skaitmeninės kopijos buvo perduotos Lietuvos valstybės istorijos archyvui, jais ir naudotasi rengiant šią publikaciją. 1791 m. inventoriaus medžiaga iš dalies jau buvo panaudota rengiant publikaciją apie Verkių sodus². Vis dėlto jame esanti informacija gali būti įdomi ir reikšminga įvairių sričių istorijos tyrimams, todėl viso dokumento paskelbimas yra prasmingas. Dokumentas leidžia naujai pažvelgti ne tik į Verkių architektūrinio ansamblio raidą, bet suteikia žinių ir apie dvarui priklausiusių kaimų ir gyvenviečių, t. y. apie šiaurinių Vilniaus apylinkių, istoriją.

Ignotas Juozapas Masalskis (1726–1794) Vilniaus vyskupu nominuotas 1762 m., taigi tais metais jis perėmė ir vyskupų vasaros rezidenciją – Verkius. Vargu ar iš karto jis ėmėsi didesnių šio dvaro pertvarkų. 1766 m. inventorius, žinomas iš 1806 m. nuorašo³, iš esmės rodo dar nedaug pakitusį ansamblį, paliktą Masalskio pirmtakų. 1776 m. Verkių palivarko inventoriuje⁴ atsispindi ūkinėje dvaro dalyje jau įvykę pokyčiai. Pagal 1780 m. Masalskio sutartį su Vilniaus kapitula Verkiai tapo jo paveldima nuosavybe. 1789 m. pabaigoje Masalskis išvyko į užsienį ir į Lietuvą sugrįžo tik 1792 m. pradžioje, taigi inventorius sudarytas jam nesant. Dokumentą pasirašė vyskupo patikėtinis, Lomazų seniūnas, tuometinis Vilniaus vaivadijos karinis ir civilinis komisaras Kazimieras Hornovskis (Hornowski, 1756–1818), nuo jaunystės artimai bendravęs su architektu Laurynu Gucevičiumi⁵. 1779 m. vasario 1 d. L. Gucevičius oficialiai tapo vyskupo I. J. Masalskio architektu⁶,

1 Verkių dvaro inventorius, 1791, in: Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – LVIA), f. 1999, ap. 9, b. 3 (Bundesarchiv Koblenz, Nachlass Radziwill, No. 1039).

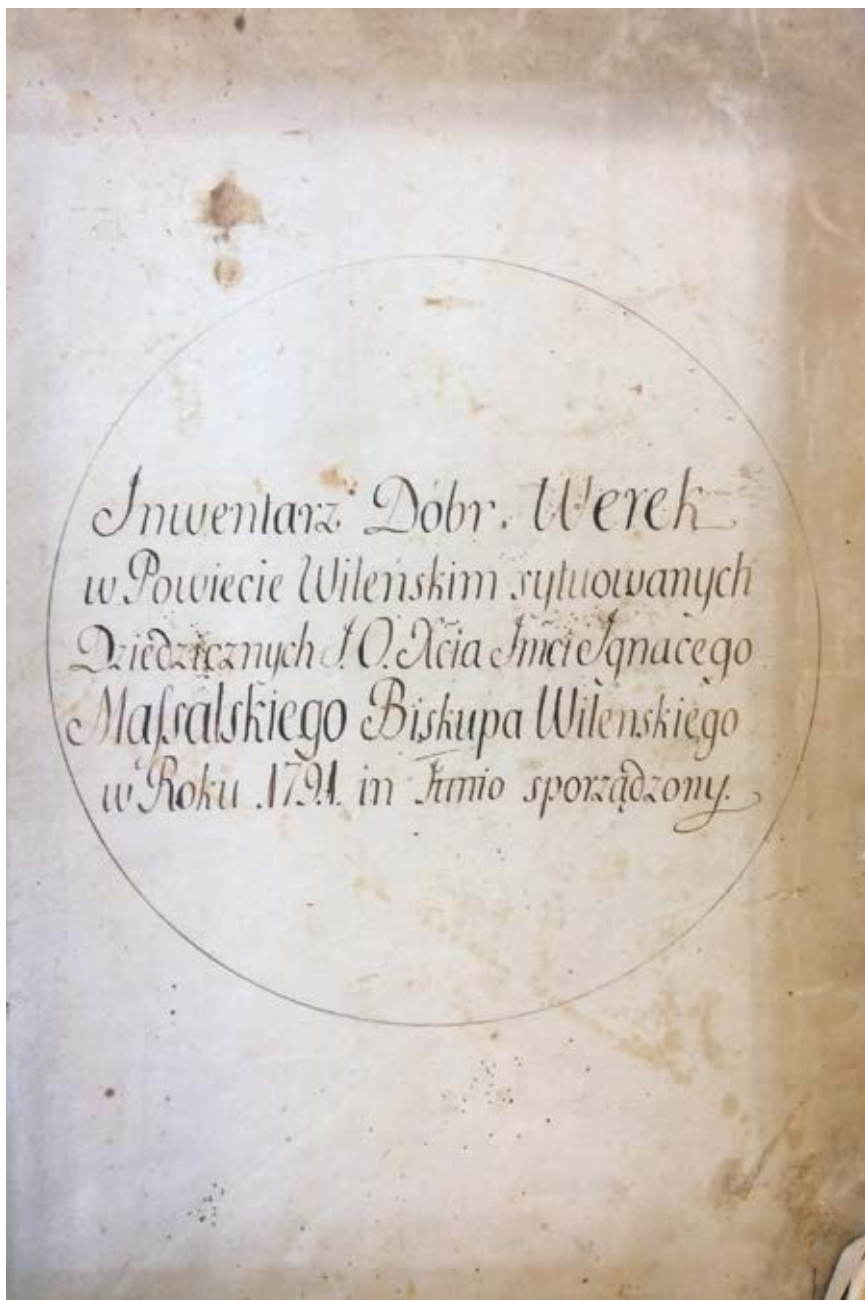
2 Rūta Janonienė, „Verkių sodai vyskupo Ignoto Jokūbo Masalskio laikais“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis*, Vilnius, 2018, t. 88–89: *Sodai: tradicijos, įvaizdžiai, simboliai Lietuvos kultūroje*, sud. Rūta Janonienė, p. 89–104.

3 Verkių dvaro inventorius, sudarytas 1766 m., aktikuotas 1806 m., in: LVIA, f. 1999, ap. 9, b. 7 (Bundesarchiv Koblenz, Nachlass Radziwill, No. 1043).

4 1776 m. Verkių palivarko inventorius, in: LVIA, f. 1999, ap. 9, b. 2 (Bundesarchiv Koblenz, Nachlass Radziwill, No. 1038).

5 Plačiau apie L. Gucevičiaus ryšius su K. Hornovskiu žr.: Rūta Janonienė, „Lauryno Gucevičiaus šeimos likimai“, in: *Kupiškis. Kultūra ir istorija*, 2017, Nr. 15, p. 12–21; Eadem, „Kostrovickiai iš Arnionių – šeima, padėjusi išsaugoti Lauryno Gucevičiaus atminimą“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis*, Vilnius, 2017, t. 86–87: *(Iš)koduota istorija architektūroje*, sud. Rasa Butvilaitė, Edita Povilauskaitė-Leliugienė, p. 219–233.

6 Vyskupo J. I. Masalskio kreditorių ir kitų asmenų byla su Potockiais, XIX a. pr., in: LVIA, f. 344, ap. 1, b. 16, l. 474.

1.
1791 m. Verkių inventoriaus titulinis puslapis

Title page of the Verkių inventory of 1791

o 1780 m. K. Hornovskis – vyskupo valdų administratoriumi⁷. Inventorius surašytas labai tvarkingai, įrištas kaip atskira knyga, turinti viršelį su užrašu „Nr. 32. 1791 metų Jo Šviesybės kunigaikščio Masalskio, Vilniaus vyskupo, paveldimų Verkių valdų inventorius, sudarytas Jo Malonybės Pono Kazimiero Hornovskio“⁸ ir titulinį puslapį su užrašu „Jo Šviesybės kunigaikščio Ignaco Masalskio paveldimų Verkių valdų, esančių Vilniaus paviete, inventorius, sudarytas 1791 m. birželį“⁹. Pirmoje rankraščio dalyje numeruoti lapai, o nuo poskyrio „Verkių dvaro valstiečių, t. y. gyvenviečių, žmonių, kinkomų gyvulių, žemės ir miškų bei mokesčių ir prievolių aprašymas“ (l. 33) pereinama prie puslapių numeracijos, tas pats principas išlaikytas ir vertime.

Reikia atkreipti dėmesį, kad šiame inventoriuje, deja, neaprašyta centrinė, rezidencinė, pilimi vadinta dvaro dalis, kurią sudarė mūrinių pastatų kompleksas: senieji rūmai, naujieji centriniai rūmai ir dvi šoninės oficinos¹⁰. Matyt, šiai ansamblio daliai buvo sudarytas atskiras inventorius, kuris iki šiol nerastas. Kitoje dvaro teritorijoje (neskaitant jam priklausančių kaimų) buvo per 50 pastatų (dauguma – mediniai, ant mūrinių pamatų), dvaro žemėse stovėjo keli malūnai, smuklės. Mūrinių pastatų priskaičiuojama daugiau kaip dešimt, daugelis jų, nors ir daugiau ar mažiau perstatyti, išliko iki mūsų dienų. Ypač svarbios informacijos pateikta apie dviejų aukštų gyvenamąjį namą virš ledainės, dažnai dabar vadinamą paviljonu. Iš inventoriaus sužinome tikslų jo autentišką suplanavimą ir funkciją, taip pat atskirų patalpų puošybą. Prieangyje buvo suklotos juodų perdegtų plytų grindys, kambariai buvo dažyti skirtingomis spalvomis (pvz., pilka, žalia, rausva, balta), kai kuriuose kambariuose buvo puošnūs tapyti karnizai su frizais, kai kur lubos dažytos mėlynai. Vieno antro aukšto kabineto sienos buvo dažytos tamsiai, palubėje puoštos tapytu karnizu, lubos dažytos rausvai, o ant vienos sienos skoningai nutapytas peizažas, vaizduojantis jūros uostą. Pateikti vertingi duomenys apie medinius klasicistinius namus, neabejotinai, taip pat projektuotus L. Gucevičiaus. Visi mediniai Gucevičiaus

7 Vyskupo J. I. Masalskio instrukcija K. Hornovskiui, 1780, in: LVIA, f. 1135, ap. 20, b. 60, 1780 05 17, l. 1.

8 Orig.: Nr. 32 / Roku 1791 / Inwentarz Dóbr Werek / Dziedzicznych J. O. Xiążęcia Massalskiego Biskupa Wilenskie[go] / przez WJ Pana Kazim. Hornowskiego / sporządzony.

9 Orig.: Inwentarz Dóbr Werek / w Powiecie Wileńskim sytuowanych / Dziedzicznych J. O. Xcia Jmci Ignacego / Massalskiego Biskupa Wilenskiego / w Roku 1791 in Junio sporządzony.

10 Ankstyviausias šiuo metu žinomas šių keturių mūrinių pastatų aprašymas: 1803 m. Verkių inventorius, in: LVIA, f. l. 258–258v.

statyti namai buvo paprasto, simetriško plano, dažyti pelenų spalva, jų stogai (kaip ir mūrinių pastatų) dažyti raudonai, visų namų fasaduose buvo didesni ar mažesni kolonų portikai arba įgilintos lodžijos su kolonomis. Įspūdinga buvo prie Neries stovėjusi lentpjūvė – ją aplink supo 42 medinių kolonų galerija. Būdingas Gucevičiaus statinių bruožas – dažnai pagalbinėse patalpose ar prieančiuose klotos juodų perdegtų plytų grindys, neretai lubos formuotos iš kalkių ir gipso, taip pat plačiai naudotos ir lentinės lubos bei grindys. Labai daug dėmesio naujai statytuose Verkių namuose buvo skirta apšildymui – statytos modernios krosnys (dažnai rudų, kavos spalvos koklių), kuriose buvo įtaisytos grotelės pelenams nubyrėti ir įrengti dūmų skląščiai. Visi krosnių dūmtraukiai suvesti į vieną kamina stogo centre, ilgesnių rūmų atveju – į du kaminus.

Rengiant inventoriaus vertimą į lietuvių kalbą skyrybos ženklai vartoti remiantis dabartiniais reikalavimais. Antroje inventoriaus dalyje, kur surašyta dvaro pastatuose buvęs kilnojamas turtas ir dvarui priklausiusių gyvenviečių bei kaimų gyventojai, atsisakyta originale esančių lentelių.

Vertimas

(l. 1) Verkių dvaro pastatų ant kalno aprašymas

1-as pastatas, kuriame [gyvena] stalius Reimeris (Reymer), senas, pastatytas iš tašytų rąstų ant plytinių pamatų, stogas dengtas gontais¹¹, nuo kiemelio pusės pastato centre iškištas prieangis, įeinant į priemenę vienvėrės lentelėmis apkaltos¹² durys ant vyrių, kablių, su mediniu skląščiu, priemenėje vienoje pusėje virtuvė, skirta valgiui gaminti, kitoje pusėje – plytinė duonkepė krosnis, iš jos kaminas išvestas virš stogo; iš tos virtuvės einant toliau vienvėrės durys ant vyrių ir kablių ten, kur priemenėje iškastas rūselis su gulinčiomis dvivėrėmis durimis ant bėgūnų¹³, ten pat sienoje mažas langelis su stiklu. Iš priemenės einant į kairę pusę į gyvenamąjį kambary staliaus darbo vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su geležine nulenkiamą rankena, su skląščiu ir geležiniais kabliukais. Kambaryje keturi langai

11 Gontas – tradicinė stogų dengimo medžiaga, trikampio pjūvio lentelė, turinti griovelį platesniame šone, į kurį įsistato plonasis gretimo gonto šonas. Lentelės gaminamos iš spygliuočių (eglės, pušies) arba drebulės, alksnio medienos, įprastai yra nuo 7 iki 14 cm pločio ir apie 60–70 cm ilgio, paviršius šiek tiek lenktas.

12 Orig.: *futrowane*.

13 Bėgūnas – medinis durų vyris.

mediniuose rėmuose. Krosnis sena, žalių ir baltų koklių, o prie jos – iš plytų sumūrytas židinyš. Į kamara durys taip pat vienvėrės, ant vyrių ir kablių, su geležiniu sklėsčiu ir kilpomis, kitos mažos durelės į rūselį apkaltos lentelėmis, ant prancūziškų vyrių, su medine rankena. Vienas langas įtvirtintas glaistu. Trečios durys į sandėliuką ant vyrių ir kablių, sandėliuke langas mediniuose rėmuose. Grindys priemenėje iš plytų, kambaryje ir kamaroje bei sandėliuke grindys ir lubos iš lentų¹⁴. Penkios langinės ant bėgūnų. Iš priemenės į dešinę vienos durys į dirbtuvę, vienvėrės, ant vyrių ir kablių, apkaltos lentelėmis, su geležine apvalia rankena, kitos durys į prieangį, divėrės, taip pat apkaltos lentelėmis, ant vyrių ir kablių; langų mediniuose rėmuose dešimt. Dvi pilkų koklių balintos krosnys, prie vienos iš jų iš virtuvės pusės – židinyš, iš kitos kaminas išvestas virš stogo. Išorėje ir viduje yra penkios poros statramsčių sienoms sutvirtinti, prie jų – aštuoni geležiniai varžtai su pleištais. Grindys iš plytų, lubos sudėtos iš lentų.

Nedidelė arklidė dviems arkliams sena, pastatyta iš sijų, dengta gontais, joje du langeliai su sklendėmis, ėdžios, grindys ir lubos iš lentų. Šalia pašiūrė ant stulpų medžiagoms džiovinti, viršuje uždengta pusapvalėmis lentomis¹⁵, o priekyje trys eilės apirusių gontų. Antra pašiūrė taip pat ant stulpų, maža, sena, dengta lentomis, prie jos mažas darželis aptvertas statinių tvora. Kitas daržas didesnis už pastato, aptvertas iš dalies statinių, iš dalies pinučių tvoromis. Dabar tuščias.

2-as pastatas tuščias, labai senas, iš tokios pat medienos, ant mūrinių pamatų, stogas dengtas gontais, senas, skylėtas. (l. 1v) Nuo gatvės pusės virš sienos sienelė prūsišku mūru iki stogo pastatyta, skylėta. Įeinant į priemenę durys iš lentų, senos, divėrės ant vyrių ir kablių; priemenėje laiptai į rūšį ir medinės durys ant vyrių ir kablių su geležiniu sklėsčiu ir kilpomis. Tas rūselis iš kiemo pusės uždengtas lentomis, senas, iš dalies apgriuvęs. Į kambarį durys vienvėrės ant vyrių, kablių, su nulenkama rankena, su geležiniais kabliukais ir kilpelėmis užsidaryti iš vidaus. Langai mediniuose rėmuose keturi, juose vienas stiklas sudaužytas, prie trijų dalių vyriukai. Langinė viena ant vyrių, su kabliais. Krosnis pilkų koklių, sena, apšildanti kambarį ir kamara, prie jos kryžminė duonkepė krosnis iš plytų, su kaminu, išvestu virš stogo. Į kamara durys iš lentų, senos, divėrės, ant

14 Orig: *tarcica* – lenta, išpjauta lentpjūvėje (ne rankiniu būdu).

15 Orig.: *opolkami*; *opolka*, *opólka* – lenta, gauta nupjovus rąsto kraštą, todėl viena jos pusė pusapvalė.

vyrių, kablių, su skląščiu ir kabliuku bei kilpelėmis uždarymui. Vienas langas mediniuose rėmuose, jame du stiklai išdaužti. Iš kiemo pusės langinė ant vyrių, kablių, su kabliuku ir kilpelėmis. Į sandėliuką durys vienvėrės ant vyrių ir kablių, langas tik vienos dalies, mediniuose rėmuose, jame vienas stiklas išdaužtas, kita dalis be stiklo, lenta užkalta. Kambaryje, kamaroje ir sandėliuke grindys iš plytų, lubos iš lentų. Nedidelė kalvė sena, tuščia, sienos apgriuvusios, be durų, stogas, gontais dengtas, senas; viduje iš plytų mūrytas žaizdras¹⁶ su virš stogo išvestu kaminu. Daržas tuščias, nedirbamas, be aptvaro. Dabar tuščias.

3-ias pastatas, kuriame [gyvena] šaltkalvis Vincentas Stankevičius (Stankiewicz), senas, papuvęs, tokios pat medienos, jo stogas gontinis, senas, galuose frontonai prūsišku mūru pastatyti, skylėti, sienos ant mūrinių pamatų. Į priemenę durys dvivėrės, senos, ant vyrių, kablių, su antaba¹⁷ ir geležine nulenkiama rankena ir su skląščiu bei kilpomis. Iš priemenės į kambarį pusė durų aklina užkalta, kita pusė ant vyrių, kablių, su antaba ir geležine nulenkiama rankena bei kabliuku su kilpelėmis. Trys langai mediniuose rėmuose, stiklo gabaliukai iš dalies sudužę. Gale pertvara iš lentų su vienvėrėmis durimis ant vyrių ir kablių, su skląščiu ir kilpelėmis. Krosnis plytinė, sena, apšildanti kambarį ir kamara, prie jos kryžminė duonkepė krosnis taip pat iš plytų, su kaminu, išvestu virš stogo. Į kamara durys vienvėrės ant vyrių, kablių, su skląščiu kitoje pusėje ir kilpelėmis. Langas vienas, tokio pat stiklo (l. 2), dvivėris, prie vienos jo dalies vyriukai ir kabliukai užkabinimui. Prie krosnies mažas židinėlis. Į sandėliuką vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis, jame vienas sveikas langas su langine ant vyrių ir kablių, su kabliuku. Kalvė gera, pastatyta iš dvišonės medienos¹⁸, stogas dengtas čerpėmis, durys į ją vienvėrės, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir raktu, su skląščiu viduje ir kilpomis. Langai du, išdaužyti, su dvejomis langinėmis ant vyrių ir geležiniais štiftais uždarymui. Daržas dirbamas, nedaug aptvertas. Dabar tuščias.

4-as pastatas tuščias, senas, iš tokios pačios medienos, ant mūrinių pamatų, neseniai gontais uždengtas. Į priemenę durys senos, dvivėrės ant vyrių, kablių, su skląščiu ir geležinėmis kilpomis bei nulenkiama rankena, ten pat kamarėlė, neseniai atitverta mūrtašiais, su durimis ant vyrių, kablių,

¹⁶ Orig.: *horno*.

¹⁷ Antaba – (vok. *Handhabe* – rankena) – dekoratyvi metalinė (kartais paausuota, sidabrinė ar bronzinė) žiedo pavidalo durų, vartų ar baldų rankena.

¹⁸ Iš dviejų šonų aptašytų rąstų.

su sena, taisytina įleidžiama spyna ir raktu; priemenėje vienas mažas stiklinis langelis, grindys iš lentų (be vienos lentos), lubos tokios pat. Iš priemenės laiptai į viršų. Į kambarį kairėje pusėje dvivėrės durys ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena ir geležine rankenėle, kita [durų] pusė su kabliuku apačioje užkabinimui. Kambaryje trys langai mediniuose rėmuose, iš jų vienas dvivėris, ant vyrių su dviem skląščiais viduje. Krosnis, apšildanti kambarį ir kamara, iš vienos pusės baltų naujų koklių, iš kamarnos pusės iš senų koklių, prie jos kryžminė duonkepė krosnis iš plytų su kaminiu, išvestu virš stogo. Į kamara durys dvivėrės, dažytos, ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena ir skląščiu su geležinėmis kilpomis. Langai iš dalies išdaužyti, vienas dvivėris ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpelėmis. Į sandėliuką durys vienvėrės ant vyrių, kablių, su skląščiu ir geležinėmis kilpomis. Vienas langas mediniuose rėmuose. Kambaryje, kamaroje ir sandėliuke grindys iš plytų, lubos iš lentų. Nuo daržo pusės to pastato gale pristatyta arklidė su medinėmis ėdžiomis, kopėčiomis ir grindimis, su langeliu mėšlui išmesti; į arklidę durys didelės vienvėrės ant vyrių, kablių, su sugedusia įleidžiama spyna, su skląščiu ir kilpomis, stogas šiaudais dengtas. Prie šio gyvenamojo namo yra keturios langinės ant vyrių, geležinių kablių, su kabliuku ir kilpomis užkabinimui. Kita arklidė penkto pastato gale, tokio pat dydžio, su ėdžiomis, kopėčiomis, grindys iš lentų, į ją durys didelės vienvėrės ant vyrių, kablių, su įleidžiama spyna ir raktu, su (l. 2v) geležiniu kabliuku ir kilpomis. Trečia maža arklidė kieme iš lentų pastatyta, lentomis dengta ir išklota, sena, su dvivėrėmis durimis ant bėgūnų, su geležinėmis antabomis, vienos jų pusės nėra. Nuo gatvės tvora su dvivėriais sugadintais vartais, tarp didžiųjų arklidžių nuo daržo pusės taip pat tvora su mažomis durelėmis ant vyrių, su kabliuku ir geležinėmis kilpomis. Daržas dirbamas, aptvertas pinučių tvora.

5-as pastatas, kur [gyvena] sodininkas Severinas, iš tokios pat medienos, labai senas, ant mūrinių pamatų, stogas senas, dengtas gontais, į priemenę durys dvivėrės, pusė jų aklina užkalta, kita pusė ant vyrių, kablių, su geležine nulenkiama rankena, su skląščiu ir kilpomis. Iš priemenės į kairę pusę į kambarį senos dvivėrės durys, apkaltos lentelėmis, ant vyrių, kablių, su geležine nulenkiama rankena ir geležiniais kabliukais užkabinimui

ir su kilpelėmis; trys langai mediniuose rėmuose, juose viena dalis atsideranti, ant vyrių, su kabliuku užkabinimui. Krosnis gerų žalių koklių, apšildanti kambarį ir kamara, prie jos sena duonkepė krosnis su kaminu, išvestu virš stogo. Į kamara vienvėrės durys ant vyrių su skląščiu ir geležinėmis kilpomis, joje vienas langas mediniuose rėmuose, su viena atsiderančia dalimi ant vyrių, kabliukų ir su kabliuku užkabinimui. Iš kamaros į sandėliuką vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis, užrakinti kabančia spyna. Langas vienas, tokio pat stiklo, mediniuose rėmuose. Kambaryje grindys iš dalies iš plytų, iš dalies iš lentų, kamaroje iš lentų, o sandėliuke iš plytų, lubos visur iš lentų. Langinės trys ant bėgūnų. Nuo gatvės statinių tvora su paprastais vartais. Daržas dirbamas, aptvertas pynučių tvora.

6-as pastatas tuščias, tokios pat medienos, senas, ant mūrinių pamatų, stogas gontais dengtas, neseniai naujai pataisytas. Į priemenę durys dvivėrės, senos, ant vyrių, kablių, su nulenkiamą geležine rankena ir su skląščiu bei geležinėmis kilpomis. Priemenėje mūrinis rūsysis be durų, uždengtas per pusę perpjautais rąstais, virš jo laiptai į viršų. Į kambarį durys senos, dvivėrės ant vyrių, kablių, su geležine nulenkiamą rankena. Langai trys geri, mediniuose rėmuose. Krosnis pilkų koklių, apšildanti kambarį ir kamara, prie jos sena plytinė duonkepė krosnis su kaminu, išvestu virš stogo. Į kamara durys vienvėrės ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis, langas taip pat geras. Į sandėliuką durys vienvėrės, senos, ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis, langas taip pat sveikas. Kambaryje, kamaroje ir sandėliuke grindys iš plytų, lubos iš lentų. Tame name yra trys pusanatro colio¹⁹ lentos. Darže pastatyta vidutinio dydžio stoginė iš dvišonės medienos, į ją vienvėrės durys ant vyrių, kablių, (l. 3) su skląščiu ir kilpomis užrakinti kabančia spyna, viduje apskrita krosnis iš plytų su dviem ertmėmis kokliams degti, su kaminu, išvestu virš stogo. Daržas dirbamas, aptvertas pynučių tvora.

7-as pastatas, kur [gyvena] stalius Hanuveris (Hanówer), iš tokios pat medienos ant mūrinių pamatų, senas stogas geras, dengtas gontais. Į priemenę durys vienvėrės, apkaltos lentelėmis, ant vyrių, kablių, su geležine nulenkiamą rankena ir skląščiu bei viena kilpa. Priemenėje mūrinė virtuvėlė su kaminu, išvestu virš stogo. Į kambarį durys taip pat vienvėrės, apkaltos lentelėmis, ant vyrių, kablių, su nulenkiamą geležine rankena. Keturi

geri langai mediniuose rėmuose, tik vienas stiklas išmuštas. Krosnis baltų koklių, apšildanti kambarį ir kamara, prie jos kryžminė duonkepė krosnis. Į kamara durys vienvėrės, apkaltos lentelėmis, su langeliu, ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna su raktu ir rankena. Langas sveikas, įtvirtintas glaistu. Židinys prie krosnies iš plytų. Į dešinę pusę iš kamaros naujos durys į kitą kamarėlę, skirtą podėliui, vienvėrės, apkaltos lentelėmis, ant vyrių ir kablių, su nulenkiama geležine rankena. Vienas langas sveikas, įtvirtintas glaistu. Iš kamarėlės į stoginę tik vieta durims, laikinai uždengiama lenta. Kairėje pusėje į sandėliuką durys vienvėrės, apkaltos lentelėmis, ant geležinių vyrių ir kablių. Langas jame vienas, įtvirtintas glaistu, jo atsidaranti pusė ant vyrių, su kabliuku užkabinimui. Priemenėje, kambaryje, kamarėlėje, skirtoje podėliui, ir sandėliuke grindys iš plytų, vidurinėje kamaroje – iš lentų, lubos visur taip pat iš lentų. Stoginės staliaus medžiagoms laikyti trys sienos pastatytos iš dvišonės medienos, o ketvirtu šonu ji glaudžiasi prie gyvenamojo namo galo, jos stogas iš dviejų pusių dengtas skiedromis, iš trečios – pusapvalėmis lentomis. Durys dvivėrės, pusės jų nėra, prie kitos pusės yra dvi poros vyrių su kabliais. Toje stoginėje medžiu sutvirtintas rūsys su mediniais laipteliais, be durų.

Daržas dirbamas, aptvertas pynučių tvora, tame darže nuo senos kalvės likęs mūrinis žaizdras su kaminu iš plytų. Šalia to daržo atskirai – arklidė šešiams arkliams, pastatyta iš dvišonės medienos šulų, stogas plokščias, dengtas pusapvalėmis lentomis, durys dvivėrės, senos, ant vyrių ir kablių, su geležine velke, iš vidaus su skląščiu ir kilpomis; viduje trumpos ėdžios su kopėčiomis, grindys iš storų lentų, langelis su stiklu mažas, sveikas.

Ledainė iš dvišonės medienos pastatyta žemėje, stogas dengtas čerpėmis, perdengimas medinis, užpiltas smėliu, vienoje vietoje įgriuvęs, tame perdengime padarytos dūmtakio formos durys, kairėje pusėje, kur yra užtvarai ledui sudėti, durys dvivėrės iš lentų, ant vyrių, (l. 3v) kablių, su prancūziška spyna ir raktu; šalia durys taip pat vienvėrės, ant vyrių ir kablių, su skląščiu ir kilpomis užrakinti kabančia spyna, pro kurias įėjus mediniais laiptais [patenkama] į lentomis išgrįstą koridorių, kairėje jo pusėje į rūšį, kuriame laikomi gėrimai, vienos dvivėrės durys ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna ir raktu, taip pat su skląščiu ir dviem kilpomis bei su

ratuku, šalia į kitą, mažesnę, rūsį durys su tokiais pat apkaustais. Didesnia-me rūsyje vienas mažas langelis be stiklo su geležinėmis grotomis, aukščiau paminėto koridoriaus gale viršuje toks pats langelis su geležinėmis grotomis ir langinėle ant vyrių ir kablių. Visa ta slabada smarkiai apgriauta Rusijos kariuomenės.

Šalia tos ledainės tarp dviejų padarytų stulpų yra nedidelis varpelis statybose dirbantiems.

Dviaukštis namas²⁰ ant aukščiau aprašytos ledainės, mūrinis, turintis viršuje apvalų kupolą su stikliniu apvaliu langu, iš priekio fasadas su prieangiu, viduje papuoštu dviem kolonomis, išklotu juodomis molinėmis grindimis, dešinėje pirmo aukšto pusėje dvivėrės durys, dažytos pelenų spalva, su prancūziška spyna ir raktu bei su dviem apačioje ir viršuje sklendėmis, pro jas įėjus į pirmą rausvai dažytą kambarį jame du dvivėriai langai, sutvirtinti glaistu, dažyti pelenų spalva, kiekviename jų yra aštuoni stiklo lakštai ant vyrių, turintys po dvi apačioje ir viršuje sklendes. Iš to kambario į vidurinį, didesnę, žaliai dažytą su karnizu, durys apkaltos lentelėmis, dvivėrės, dažytos pelenų spalva, ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna ir rankena bei dviem sklendėmis, jame langų taip pat du, krosnis švediška koklinė, apšildanti du kambarius, kūrenama iš vidaus, su vienvėrėmis geležinėmis durelėmis, apačioje kanalas, į kurį krenta pelenai, perdengtas aštuoniais geležiniais strypais, viduje tos krosnies geležinis krosniakaištis su strypu geležiniam dūmtraukiui uždaryti; šalia tos krosnies židiny su medine lenta, apačioje turintis geležinius strypus, per kuriuos nukrenta pelenai. Iš to kambario į paskutinį, mažesnę, durys taip pat dvivėrės ant vyrių su prancūziška spyna ir rankena bei dviem sklendėmis. Langas jame taip pat vienas. Visuose trijuose kambariuose grindys sudėtos iš lentų, lubos dažytos mėlyna spalva. Iš aukščiau paminėto prieangio į salę vienos durys dvivėrės *fasuotos*²¹ su prancūziška spyna, rankena, raktu ir dviem sklendėmis, joje maža virtuvėlė su geležinės skardos gobtuvu, grindys molinės, kvadratinės, juodos, viduryje apvalus langas su lenta, pro kurį meta ledą į ledainę. Kitos durys iki pusės stiklinės, ant vyrių ir kablių, be spygnos, jose

20 1802 m. šį namą nuomojo revizorius Simonas Zublevičius (Zublewicz), sudaręs tų metų dvaro inventorių (1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, l. 8). Dabar pastatas, vadinamas Verkių dvaro sodybos paviljonu, yra Žaliųjų Ežerų g. 53 (Kultūros vertybių registro kodas 24995).

21 Orig. *fasowane* – durys iš dviejų sluoksnių medienos, tarp kurių buvo dedamas įvairių izoliacinių (šildymo) medžiagų sluoksnis, arba tiesiog iš sukaltos iš pavienių lentelių, žr. Marian Janusz Kawalko, „Opis zamku krasnostawskiego (1765)“, in: *Nestor*, 2015, Nr. 4 (24), p. 26. Senosios lenkų kalbos žodynuose terminas neapibrėžtas.

du stiklai išdaužti, (l. 4) pro jas įėjus į tarnų kambarį jame du dvivėriai langai kaip aukščiau, su vienu išmuštu stiklu. Švediška krosnis kavos spalvos koklių, apšildanti ir kitą kambarėlį, su dvivėrėmis geležinėmis durelėmis, panaši į pirmą; grindys iš lentų, lubos iš kalkių ir gipso, nedažytos. Toliau einant į sandėlių durys taip pat dvivėrės, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyňa, rankena ir raktu bei dviem sklendėmis, dažytos pelenų spalva; sandėlyje toks pat vienas langas. Iš aukščiau minėto priangio į kairę dvivėrės pelenų spalvos durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyňa, rankena bei raktu ir dviem sklendėmis į priemenę, kurioje du dvivėriai langai, po dešine į vieną kambarį apačioje pelenų spalvos durys su tokiais pat apkaustais ir spyňa, kambaryje švediška kavos spalvos koklių krosnis su geležinėmis durelėmis, panaši į aukščiau aprašytas, taip pat du dvigubi langai, grindys iš lentų, lubos iš kalkių ir gipso. Iš priemenės einant suktais staliaus darbo laiptais su turėklais į antrą aukštą tokie pat du langai, iš ten į dešinę durys, *fasuotos* vienvėrės ant vyrių, su prancūziška spyňa ir rankena, pro jas įėjus į priangį, pačiame fasade atitvertą tekintais pelenų spalva dažytais turėklais, grindys iš lentų, o virš ir po juo lubos. Einant tuo priangiu tiesiai – kitos durys į mažą kambarėlį, dažytos pelenų spalva, ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyňa, raktu ir rankena su geležiniu rutuliu, jame toks pat langas vienas, sienos dažytos pelenų spalva, židiny – juodai. Iš to kambario į vidurinę didesnę kambarį dvivėrės *fasuotos* durys, dažytos baltai, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyňa ir rutuliu prie jos bei dviem sklendėmis viršuje ir apačioje, jame du tokie pat dvivėriai langai, sienos baltai dažytos su tapytu karnizu su dantukais, švediška krosnis baltų koklių, apšildanti du kambarius, su dvigubomis durimis ant vyrių, su rankenėle ir geležiniais strypais apačioje, su skardiniu krosniakaiščiu užkišti geležinės skardos vamzdį, įleistą į kamina. Toliau einant tiesiai į paskutinį kambarį, arba kabinetą, durys dvivėrės *fasuotos*, dažytos baltai, su panašiais apkaustais. Tame kabinete langas toks pats vienas, sienos tamsios, ant vienos jų įvairiomis spalvomis skoningai nutapytas peizažas, vaizduojantis jūros uostą, sienų viršuje [tapytas] karnizas, lubos dažytos rausvai. Krosnis kavos spalvos koklių, švediška, apšildanti du kambarius, su viengubomis geležinėmis durelėmis, panaši į ankstesnes. Grįžus į aukščiau minėtą vidurinę kambarį, iš jo (l. 4v) į apvalią

salę, įrengtą kupole, durys dvigubos *fasuotos* su tokiais pat apkaustais, joje švediška baltų koklių krosnis, viskuo panaši į pirmąją, sienos su nišomis ir viršuje iškištas karnizas su dantukais iš plytų, o ant jo – pats kupolas, išta-
pytas ir papuoštas įvairaus tipo rozetėmis, primenančiomis stiuko lipdybą. Iš tos salės į rausvajį kambarį durys dvigubos su panašiais apkaustais. Iš to kambario tokios pačios durys einant į aukščiau aprašytus laiptus, sienos dažytos rausvai su gražiu išta-
pytu karnizu ir frizu su triglifais; langų tokių pačių du, krosnis švediška, kavos spalvos koklių su geležinėmis dvigubomis drelėmis kaip ir ankstesnės. Į paskutinį kambarį dvigubos durys su tokiais pat apkaustais, to kambario sienos dažytos pelenų spalva su gražiai nuta-
pytu karnizu ir frizu; prie vienos sienos yra židinyš; du langai tokie patys, dvivėriai. Visuose tuose kambariuose grindys stalių suklotos iš lentų, lubos iš kalkių ir gipso. Prie paties kupolo ant stogo kaminai visi plokšti, apkalti skarda, skarda ir gontai dažyti raudonai. To namo apačioje, žemėje – didelė mūrinė ledainė, pačiame jos centre sumūryta kvadratinė patalpa ledui su-
dėti, tik su vienu įėjimu, tuo tarpu aplinkui ją – koridorius su lentynomis iš vienos ir kitos pusės alui pastatyti. Durys į ją dvigubos, apkaltos lentelėmis, su didele prancūziška spyňa ir dviem sklendėmis viršuje ir apačioje.

Senas *kafenhauzas*²², pastatytas iš dvišonės medienos, iš kiemo pusės visas per vieną plytą apmūrytas, o viduje tinkuotas; į jį įeinant durys į priemenę – dvivėrės, iš lentų, *fasuotos*, stalių darbo, viena jų pusė ant prancūziškų vyrių ir kablių, su *šlosaku*²³, [priemenėje] lubos iš lentų, o grindys išsklotos plytomis, virš durų apskritas skaidraus stiklo langelis mediniuose rėmuose sutvirtintas glaistu, kitoje priemenės pusėje skaidraus stiklo lan-
gas įrėmintas švinu su geležiniais virbais; praėjus užkaltas duris nuo oran-
žerijos pusės, toliau į kambarį dešinėje pusėje dvivėrės staliaus darbo durys iš medinių skydų su prancūziškais vyriais, ant kablių, įleidžiama spyňa su rankena ir raktu, *šlosaku* ir dviem sklendėmis; vienas skaidraus stiklo sta-
liaus darbo langas mediniuose rėmuose, įtvirtintas glaistu, jo dvi dalys ant vyrių, kabliukų, su kampainiais, skląščiais, kilpomis ir kabliukais; lubos iš lentų skylėtos, grindys lentinės. Baltų koklių krosnis, apšildanti du kamba-
rius, (l. 5) sena, reikalinga remonto, mūrinis stačiakampis židinyš, prie jo staliaus darbo uždanga iš lentų; vienvėrės staliaus darbo durys iš medinių

22 Šis iki mūsų dienų neišlikęs pastatas turėjo stovėti netoli dviejų aukštų mūrinio namo virš ledainės ir šiltnamių. Jis dar minimas 1803 m. inventoriuje; 1803 m. Verkių inventorius, l. 258v.

23 Orig.: *šlosak, slosak* – tam tikras geležinis skląstis ar sklendė, detalė spynoje. Tiksliai termino reikšmė nenustatyta.

skydų, ant vyrių, jose įleidžiama spyna su rankena, raktu ir *šlosaku*; vienas langas toks kaip aukščiau aprašytame kambaryje, lubos ir grindys senos, lentinės. Einant toliau vienvėrės staliaus darbo durys iš lentinių skydų, dažytos pelenų spalva, ant vyrių, su kabliais, įleidžiama spyna, rankena ir *šlosaku*, į prieš tai buvusį kambarį, o prieš duris – mūriniai netinkuoti trijų pakopų laiptai; lubos iš lentų, grindys iš plytų; vienas didelis skaidraus stiklo langas mediniuose glaistu įtvirtintuose rėmuose, stiklo lakštai dideli, su geležiniais kampiniais ir keturiais ratukais; nuo inspektų²⁴ pusės kitas toks pats langas, krosnis baltų koklių dviems kambariams, mūriniai netinkuoti trijų pakopų laiptai prieš kambarį, į kurį durys vienvėrės, staliaus darbo, iš lentų, dažytos pelenų spalva, ant kablių ir ilgų vyrių, su sugadinta įleidžiama spyna ir *šlosaku*; langas toks kaip kambariuose, aprašytuose aukščiau, lubos senos, supuvusios ir juodgrindės iš lentų; židinyš užmūrytas; abiejuose šiuose kambariuose tinkas labai sugadintas; iš čia grįžus į priemenę durys prie laiptų į viršų vienvėrės, lentinių skydų, staliaus darbo, ant vyrių, su kabliais, įleidžiama spyna ir rankena, [vedančios] į kambarį, kuriame vienas skaidraus stiklo langas švino rėmeliuose su geležiniais strypeliais, dvivėris, ant vyrių ir kabliukų, su kampiniais, skląščiais, kilpomis ir kabliukais užkabinimui, prie to lango sudedamos dvigubos langinės iš lentų ant vyrių ir kablių, su geležiniu varžtu uždaryti, viduje lubos ir grindys iš lentų, krosnis baltų koklių, židinyš stačiakampis²⁵, durys dvivėrės iš lentinių skydų, staliaus darbo, ant vyrių ir kablių, su kabliuku ir kilpomis užkabinimui. Iš čia einant į virtuvę atgal ta pačia priemene, kairėje pusėje durys vienvėrės iš lentinių skydų, staliaus darbo, dažytos baltai, ant trijų vyrių ir kablių, su įleidžiama spyna ir *šlosaku*, stakta iš vienos durų pusės apkalta juostelėmis, baltai dažyta, į prieš tai buvusią salę, kurioje trys dideli apskriti skaidraus stiklo langai su beveik viso dydžio stiklo lakštais (trys stiklai išdaužti), atsidarantys į abi puses, ant prancūziškų vyrių, kiekviename turintys po dvi sklendes su kilpelėmis. Lubos, grindys iš plytų, (l. 5v) židinyš stačiakampis,

24 Keista, kad šiame inventoriuje neaprašyti šiltnamiai, kurie jau tikrai buvo, tik prabėgomis paminėta oranžerija ir inspektai, buvę viršutinėje dvaro terasoje, netoli senojo medinio *kafenhauzo*. 1802 m. duomenimis, tarp šiltnamių (*trephauzu*) buvo keturių dalių sodas, vienoje iš šių dalių buvo inspektai (1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, l. 6). 1803 m. inventoriuje minimi trys mūriniai šiltnamiai – du didesni ir vienas mažesnis, aptverti bendra mūrine tvora, centriniame buvo įrengtos ir vasarinės gyvenamosios patalpos (1803 m. Verkių inventorius, l. 258v). Jie buvo toje pačioje vietoje, kur ir dabar stovi iš dalies išlikę du šiltnamiai, vienas jų su gyvenamosiomis patalpomis, taigi trečiasis turėjo stovėti į pietus nuo jo. Dabar į Kultūros vertybių registrą įtraukti du šiltnamiai, vadinami oranžerijomis (kodai 24999 ir 2500), jie yra Žaliųjų Ežerų g. 51.

25 Orig.: *szafiany*.

užmūrytas; aukštas mūrinis kanalas, jame skarda su rankena; uždegamas jis iš priemenės; siena iš fasado pusės tarp langų apkalta lentomis, stakta apkalta juostelėmis, iš vienos pusės dažyta baltai, be durų, jokių apkaustų, į priemenę, kurios lubas reikia taisyti, grindys iš plytų, vienas didelis langas mediniuose rėmuose, įtvirtintas glaistu, skaidraus stiklo dideli lakštai, su kampiniais ir keturiais geležiniais ratukais nuo inspektų pusės, o staktoje keturi geležiniai kabliai. Toje pačioje priemenėje kairėje pusėje stakta su dviem kabliais ir *šlosaku*, be durų, į kadaise buvusią smuklę, o joje mūriniai netinkuoti dviejų pakopų laiptai, vienas didelis langas nuo inspektų pusės, toks pats kaip aukščiau aprašytas, du langai mediniuose ir švino rėmuose, be aštuonių stiklų, į abi puses atsidarantys, su tokiais apkaustais, kokie aprašyti ankstesniuose kambariuose, lubos iš lentų, grindys iš plytų, krosnis žalių ir pilkų koklių, apšildanti du kambarius; mūriniai netinkuoti dviejų pakopų laiptai, stakta su dviem kabliais ir *šlosaku*, be durų į antrą kambarį, kuriame vienas skaidraus stiklo dvivėris langas švino rėmeliuose su geležiniais strypeliais, staliaus darbo rėmuose su kabliukais, ant vyrių, su kampiniais ir kabliukais; lubos ir juodgrindės iš lentų, židinyš užmūrytas, vienvėris lentinių skydų durys staliaus darbo, dažytos pelenų spalva, ant vyrių ir kablių, su paprasta įleidžiama spyna ir *šlosaku*, į trečią kambarį, kuriame langas švino ir medžio rėmuose toks kaip antrame kambariulyje, su vienu išdaužtu stiklu; lubos ir juodgrindės iš lentų, o nišoje grindys iš plytų. Grįžus į antrą kambarį paprasto darbo lentų durys ant ilgų vyrių ir kablių, su užsitrenkiančia rankena su spyruokle, su *šlosaku* ir antaba privėrimui, į priemenę, kur į mūrinę virtuvę yra lentinės dvivėris staliaus darbo durys ant vyrių ir kablių, su įleidžiama spyna, rankena ir *šlosaku*, langas skaidraus stiklo staliaus darbo rėmuose, įtvirtintas švinu ir geležiniais strypeliais, su reikiama apkaustais; priemenėje stalių darbo dvivėris lentinių skydų durys į kiemą (viena jų pusė visai sugedusi) ant vyrių ir kablių, su įleidžiama spyna ir rankena.

*Austerija*²⁶ nauja, dviaukštė, mūrinė, nuo slabados pusės papuošta šešiomis kolonomis ir frontonu su karnizu iš tašyto akmens, išbalinta iš vidaus ir iš išorės pelenų spalva, jos stogas dengtas gontais (l. 6) ir dažytas raudonai, su trimis kolonomis – viena viduryje, o dviem šonuose – išskeltomis.

26 Dabar pastatas vadinamas Verkių dvaro sodybos užvažiuojamaisiais namais (Kultūros vertybių registro kodas 24996), adresas Žaliųjų Ežerų g. 37.

Prie tos austerijos prijungtas kvadratu sumūrytas klojimas, viduje pagra-
žintas medinėmis kolonomis, dviejuose sparnuose išgrįstas akmenimis, su
gerai apkaustytomis medinėmis lentelėmis apkaltais vartais su tokiomis pa-
čiomis durelėmis. Jos stogas taip pat dengtas gontais ir dažytas raudonai.
Nuo slabados pusės įėjus į plytomis išgrįstą priėngį vartai austerijos prie-
menėje, esantys priešais vartus į kiemą prieš senąjį *kafenhauza*, mediniai,
apkalti lentelėmis, su spynomis ir kitais reikiama apkaustais, pro juos įė-
jus į priemenę dešinėje pusėje *kafenhauzo* namas, kurio durys *fasuotos*, iš
lentu, ant kablių ir vyrių, su įleidžiama prancūziška spyna ir raktu bei rutu-
liu centre atidarymui, apačioje ir viršuje su dviem geležinėmis sklendėmis.
Šio namo viduje yra keturi per pusę atsidarantys langai, turintys po dešimt
didelių stiklo lakštų, su vyriais, turintys apkaustytus kampus ir sklendes;
grindys išgrįstos molinėmis kvadratinėmis juodai išdegtomis plytomis, lu-
bos tinkuotos, krosnis kvadratinė, baltų koklių, kūrenama iš priemenės,
šone židiny su kryžmine duonkepe krosnimi ir du mediniai dvigubi len-
telėmis apkalti staliaus darbo skydai. Iš šio namo durys į mažą kambarėlį,
kuriame lubos ir grindys panašios pirmiau aprašytoms, tokio paties dydžio
langas, krosnis baltai glazūruotų koklių, apvali, pastatyta ant kryžminės
krosnies. Kairėje [nuo priemenės] pusėje smuklės kambarys, į jį durys ap-
kaustytos, langai, krosnis, plytų grindys ir lubos visai tokie pat kaip apra-
šytame *kafenhauzo* name, iš šio kambario durys į kamara su apkaustais ir
spyna kaip aukščiau kambariuose aprašyta, kitos durys iš kambaros veda
į priemenę, [kambaros] viduje švediška kvadratinė krosnis kavos spalvos
glazūruotų koklių su apkaustytomis geležinėmis pakuros durelėmis; vienas
langas su dešimčia didelių stiklo lakštų, apkaustytas; laiptai į viršų staliaus
darbo su turėklais, prie jų didelis dešimties didelių stiklo lakštų langas,
sutvirtintas glaistu, užlipus laiptais aukščiau virš laiptų langelis iš keturių
stiklo lakštų, ten pat dvivėrės lentelėmis apkaltos durys su spyna ir raktu,
apkaustytos, vedančios į priemenę, kurioje nedidelis keturių stiklo lakštų
langelis mediniuose rėmuose. Iš tos priemenės tiesiai – salė, į kurią durys
dvivėrės, apkaltos lentelėmis, su vyriais, spyna ir raktu, apkaustytos, langas
vienas, turintis aštuonis didelius stiklo lakštus, dvivėris, apkaustytas; (l. 6v)
židiny su ventiliacijos anga²⁷. Iš tos salės kairėje pusėje durys į kambarį,

27 Orig.: *luft*.

dvivėrės, visos apkaustytos, su spyna ir raktu, tame kambaryje keturi langai, turintys po aštuonis stiklo lakštus, dvivėriai, apkaustyti; krosnies nėra. Mažas kambarys, į kurį durys dvivėrės *fasuotos*, apkaustytos, su spyna ir raktu, jame pastatyta balta apvali krosnis, yra vienas apkaustytas aštuonių stiklo lakštų langas, kitas langelis keturių stiklo lakštų. Iš šių patalpų grįžus į salę, iš jos į dešinę panašios patalpos, tai yra du kambariai, didesnis ir mažesnis, jų durys taip pat apkaustytos kaip ir kairėje pusėje, langai panašūs ir apkaustyti, krosnių dar nėra, vienos durys iš antro kambario išeinant į priemenę dvivėrės *fasuotos* su spyna ir raktu, apkaustytos. Visuose tuose kambariuose ir priemenėje grindys iš lentų, lubos tinkuotos, išeinant iš priemenės – mažos dvivėrės apkaustytos durelės su spyna ir raktu į pastogę šieniui sudėti. Grįžus iš antro aukšto į apačią laiptais ir atėjus į aukščiau aprašytą austerijos priemenę, iš jos perėjimas į koridorių, kuriame yra vienos prieš kitas dvidešimt kolonų, [koridoriaus] gale mūrinė virtuvėlė²⁸ su geležies skardos viršumi, su rinkėmis; kitame gale tarp kolonų iš lentų padaryta nedidelė kamarėlė malkoms sudėti su apkaustytomis durimis ir spyna. Einant nuo slabados vartų į dešinę – klojimas, abiejuose klojimo galuose dvivėriai lentelėmis apkalti vartai su durelėmis, didelėmis įleidžiamomis spynomis ir raktais, ant vyrių, apkaustyti. Viduryje grindys išgrįstos akmenimis, dvylika langų su stiklais mediniuose rėmuose, kiekviename po keturis stiklo lakštus, prikalti vinimis; dvidešimt šešios medinės kolonos, ėdžios, iš lentų padarytos, ir grindys tarp kolonų įrengtose vietose arkliams išklotos tokiomis pačiomis lentomis. Kitame klojime kairėje pusėje tokie patys dveji vartai abiejuose galuose, su tokiais pačiais apkaustais, spynomis ir raktais; kolonos, kartys su grandinėėmis ir geležiniais žiedeliais prie kiekvienos kolonos ir ėdžios, taip pat langai ir grindų išklojimas akmenimis ir lentomis panašu kaip pirmame klojime. Tuose klojimuose lubos iš kalkių ir gipso, tinkuotos. Kvadratinis kiemas tarp dviejų klojimų neišgrįstas, abipus klojimų viena prieš kitą dvi stoginės, turinčios po dvylika medinių kolonų, stogas virš jų, gontais dengtas, raudonai dažytas.

Namas, kuriame anksčiau gyveno ūkio raštininkas²⁹, mūrinis, vieno aukšto, stogas senas, dengtas gontais, su vienu kaminiu, išvestu virš stogo,

²⁸ T. y. krosnis, viryklė.

²⁹ Orig.: *pisarz prowentowy*. 1803 m. inventoriuje šis namas apibūdintas kaip prūsiško mūro, dengtas gontais, su trimis kambariais ir rūsiu, jau apleistas; 1803 m. Verkių dvaro inventorius, l. 258v.

nuo kiemo pusės prieangis su dviem medinėmis kolonomis (l. 7), prieangyje grindys iš plytų, uždengtas taip pat gontais; iš jo tiesiai einant į gyvenamąjį kambarį durys vienvėrės *fasuotos* ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; langų kambaryje trys, dvivėriai ant vyrių su geležiniais kampaniais, turintys po dvi sklendes viršuje ir apačioje; krosnis žalių koklių ir židinyš prie jos; kitos durys tokios pačios ir su tokiais pat apkaustais į priemenę. Iš kambario į alkierių durys su tokiais pat apkaustais, jame du tokie patys langai, sutvirtinti glaistu, iš kamaraitės durys į virtuvėlę, vienvėrės *nefasuotos* ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir kabliuku su kilpele; langai tokie patys du; krosnis pilkų koklių, prie jos židinyš valgiui gaminti. Kambaryje, alkieriuje ir virtuvėje grindys ir lubos iš lentų. Iš virtuvės į priemenę durys vienvėrės *nefasuotos* ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena. Iš priemenės į dešinę į tą vietą, iš kur pakuria krosnis, durys vienvėrės, senos, su vyriais, su nulenkiama geležine rankena, be kablių. Pačioje priemenėje grindys plytinės, lubos iš lentų, išeinant iš priemenės tik stakta su geležiniais kabliais, be durų į prieangį su medinėmis kolonomis, panašų į anksčiau aprašytąjį. Po tuo namu mūrinyš – nedidelis rūšys, į kurį durys apkaltos lentelėmis, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, raktu, skląščiu, kilpomis ir geležine antaba. Tame rūsyje mažas langelis su geležinėmis grotomis.

Svirnas pastatytas iš dvišonių tašų ant mūrinių pamatų, trijų aukštų, stogas gontais dengtas, įeinant į jį durys dvivėrės apkaltos lentelėmis, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena, apačioje ir viršuje su dviem geležinėmis sklendėmis. Priemenėje grindys iš lentų, kairėje pusėje į pirmą sandėlį durys vienvėrės su prancūziška spyna, ant vyrių ir kablių. Siauros langinės, kiekviena ant dviejų antabų, su viena geležine sklende, atsiderančios į apačią, dvi. Grindys iš lentų. Iš tos priemenės į dešinę į kamarėlę mažą su aruodu druskai supilti durys vienvėrės ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna. Langas aklina užkaltas lentomis. Iš tos priemenės tiesiai einant į antrą, didesnę, sandėlį durys vienvėrės ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna; grindys iš lentų, langinės su tokiais pačiais apkaustais, dvi. Pačioje priemenėje ažuolinis velenas su trimis tokiomis pačiomis kartimis grūdams užkelti, apkaltas dviem geležiniais žiedais, vienas galas

su keturiais išilginiais geležies strypais, kur pritvirtintos kartys, jų galuose (l. 7v) du dideli geležiniai kaiščiai ir dvi geležies detalės, prikaltos prie sienos, kur kaiščiai apsisuka. Dešinėje pusėje mediniai laiptai su posūkiu, jų viduryje maža langinė su apkaustais; užlipus į antrą aukštą kryžminiame koridoriuje po kaire, kur praeina keltuvo lynas, senos vienvėrės gulinčios durys ant vyrių ir kablių, ten pat mažas aruodas javams, koridoriuje trys tokios pačios langinės; dešinėje pusėje sijomis atitverti du didesni ir vienas mažesnis aruodai, dvi tokios pačios langinės, grindys ir sienos iš lauko pusės lentomis užkaišytos. Į trečią aukštą laiptai taip pat su posūkiu, jų viduryje sienoje viena langinė. Užlipus į viršų kryžminis koridorius panašus į pirmąjį, čia trys didesni aruodai, mažas vienas, atitverti sijomis. Grindys aruoduose ir koridoriuose iš lentų sukaišytos, sienos taip pat aplinkui lentomis apkaltos, tame aukšte iš viso šešios langinės. Einant į pastogę laiptai su posūkiu, pastogėje medinis kabas su geležine ašimi, prie kurio prikabinatas keltuvo lynas. Sienoms sutvirtinti yra aštuoni mediniai strypai, prie šešių iš jų yra dvidešimt keturios geležinės templės, prie dviejų – šešios. Prie šito svirno iš lentų padaryta ir lentomis uždengta šuns būda.

Svirnas tokios pat formos antras, gontais dengtas, durys vienvėrės, apkaltos lentelėmis, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, į priemenę, joje dešinėje pusėje atitvertas sandėliukas medienai sudėti, su vienvėrėmis durimis ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna. Langas aklinai užkaltas lentomis. Atitvaras, kaip ir grindys, iš lentų. Kairėje pusėje į antrą priemenę durys taip pat vienvėrės *nefasuotos* ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna, joje vienas didelis langas su stiklu mediniuose rėmuose, grindys iš lentų; kitos įėjimo durys apkaltos lentelėmis, vienvėrės, ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna, sklėsčiu, kilpelėmis, viduje su sklende ir antaba geležinėmis; iš tos priemenės į dešinę didelis svirno sandėlis, kurio viduryje tarp stulpų iš lentų įrengtas didelis aruodas, padalytas į dvi dalis, aplink jį koridorius, grindys taip pat iš lentų suklotos, langinių su tokiais pačiais apkaustais septynios. Grįžus į pirmąją priemenę, iš jos laipteliai į antrą aukštą, kur panaši priemenė su kamara dešinėje pusėje, atitverta lentomis, be durų, tuo tarpu einant tiesiai į kairę vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna; čia pačiame centre aruodai (l. 8) grūdams supilti, du didesni ir du

mažesni, grindys iš lentų suklotos, aplinkui langinės su vienodais apkaustais septynios. Iš ten į trečią aukštą mediniai laipteliai, į kuriuos einant gulinčios durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis, trečiame aukšte taip pat viduryje iš lentų padaryti du didesni ir du mažesni aruodai grūdams, grindys ir lubos iš lentų, aplinkui septynios langinės su vienodais apkaustais; tame pačiame aukšte kairėje pusėje [durys] į nedidelį sandėlį, iš kurio veda laiptai į pastogę, čia yra viena langinė su apkaustais, aruodai iš mūrtašių ir lentų miltams ir kt. devyni, iki pusės uždengti lentomis; virš perdengimo po pačiu stogu tarp dviejų stulpų yra ratas su velenu grūdams į viršų kelti. Sienoms sutvirtinti keturi mediniai statramsčiai, prikalti medinėmis vinimis.

Namas³⁰ dviaukštis, mūrinis, ką tik aprašyto svirno gale, į jį įeinant – priemenė, durys dvivėrės fasuotos ant vyrių, kablių, su dviem skląščiais bei nulenkiama rankena. Virtuvėlė toje pačioje priemenėje, jos grindys iš dalies iš plytų, iš dalies iš lentų sudėtos; dešinėje pusėje durys į gyvenamąjį kambarį, vienvėrės, *fasuotos*, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, jame penki dvivėriai langai, įtvirtinti glaistu, ant vyrių, kablių, su kampainiais bei kiekvieno viršuje ir apačioje dviem sklendėmis; krosnis pilkų koklių, sena, prie jos židiny; grindys ir lubos iš lentų; kitos durys iš to kambario į priemenę, *fasuotos*, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna. Įėjus į priemenę kaip anksčiau, kairėje pusėje – durys į kitą gyvenamąjį kambarį, vienvėrės, *fasuotos*, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; jame trys dvivėriai langai, įtvirtinti glaistu, su tokiais pat apkaustais; krosnis žalių ir baltų koklių, prie jos židiny su karnizu. Iš šio kambario į kamarą durys taip pat fasuotos ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; joje du tokie patys langai, kryžminė duonkepė krosnis. Toje kamaroje senos vienvėrės durys į mūrinį rūšį, gulinčios ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis. Kambarėje bei kamaroje ir grindys, ir lubos sudėtos iš lentų. Iš tos kamaros išeinant į priemenę durys vienvėrės *fasuotos* ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena, o iš priemenės į kitą namo pusę išeinant dvivėrės *fasuotos* durys (l. 8v) su išpjautais dviem langeliais, be stiklo, ant vyrių, kablių, su dviem geležinėmis sklendėmis viršuje ir apačioje, su prancūziška spyna ir rankena; iš tos priemenės einant suktais laiptais su turėklais į antrą aukštą, virš laiptų yra vienas ovalus langas, įtvirtintas

³⁰ Pastatas įtrauktas į kultūros vertybių registrą (kodas 25019) kaip Verkių dvaro sodybos tarnautojų namas, Žaliųjų Ežerų g. 30.

glaistu; [užlipus] dešinėje durys į priemenę vienvėrės ant vyrių, kablių, su nulenkama rankena ir antaba; toliau einant į antrą tokią pat mažą priemenę tik stakta su kabliais, be durų, iš priemenės dešinėje durys į gyvenamąjį kambarį vienvėrės *nefasuotos* ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; trys ovalūs langai, įtvirtinti glaistu, viename jų vieno stiklo lakšto orlaidė ant vyrių, su kabliuku užkabinimui; krosnis kavos spalvos koklių ir židinyš prie jos. Į kambarą durys vienvėrės *fasuotos* ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena, joje du tokie patys langai. Kairėje pusėje iš priemenės į kitą gyvenamąjį kambarį durys taip pat vienvėrės *nefasuotos* ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; langų jame tokių pačių keturi, krosnis didesne dalimi baltų koklių, maža dalimi – kavos spalvos koklių, prie jos židinyš, panašus į pirmąjį; į kambarą durys *fasuotos* ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena, joje du tokie patys langai. Išėjimui į laiptus durys tokios pačios vienvėrės ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena. Priemenėje, kambaryje ir kamaroje tiek grindys, tiek ir lubos iš lentų. Tas namas pastatytas su karnizu, turi laužtą stogą, dengtą gontais, su dviem virš stogo iškeltais mūriniais kaminais.

Arklidė prūsiško mūro³¹ su karnizu ir kronšteinais, didelė, jos stogas dengtas čerpėmis, reikalingas remonto; abiejuose tos arklidės galuose dvi vežiminės su mediniais įvažiavimo tiltais. Dešinėje fasado pusėje į pirmąją vežiminę dveji dideli dvivėriai lentelėmis apkalti vartai, prie jų yra dvylika porų vyrių; prie vienu [vartų] didelis rygelis su rankena ir kilpomis užrakinti pakabinama spyna, apačioje skląstis su kilpomis; iš vidaus prie vienos varčios kabliukas su kilpomis užkabinimui; prie kitų vartų iš vidaus pusės panaši pirmajai velkė ir kablys su kilpomis užkabinimui; grindys ir lubos iš lentų. Kairėje fasado pusėje į antrą vežiminę dveji dideli dvivėriai lentelėmis apkalti vartai, prie jų dvylika porų vyrių, prie vienu didelė velkė su skląščiu (l. 9) ir kilpomis, prie kitų taip pat velkė ir kabliukas su kilpomis užkabinti iš vidaus; grindys ir lubos iš lentų. Centre į pačią arklidę tiltelis, grįstas akmenimis, juo einant dvivėriai lentelėmis apkalti vartai, prie jų – šešios poros vyrių, didelė velkė su kilpomis iš vidaus, vartuose drelės, taip pat apkaltos lentelėmis, ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis; grindys ir lubos iš lentų. Pereinant į kitą arklidės pusę vartai, apkalti lentelėmis,

31 Ši arklidė su dviem vežiminėmis minima ir 1803 m. Verkių inventoriuje, l. 259.

viskuo panašūs į pirmuosius, prie durelių gi antra velkė su kabliukais ir kilpomis užkabinimui. Kairėje pusėje iš priemenės į pirmąją arklidę vartai, lentomis užkalti, juose paprastos dvivėrės lentų durys ant vyrių, kablių, su dviem skląščiais ir kilpomis; arklidėje paprastos ėdžios su kopėčiomis; abipus yra gardai³² arba kolonos dvidešimt keturiems arkliams, kartelių su grandinėmis yra tik penkios, gi žiedai kartelėms yra tiek prie visų kolonų, tiek ir prie ėdžių. Stiklo langų, įtvirtintų glaistu, dešimt. Grindys ir lubos iš lentų; gale ant mūro nutapyta kaskada. Dešinėje pusėje iš priemenės į kitą arklidę vartai taip pat užtvėrti lentomis, juose paprastos dvivėrės lentų durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis užrakinimui kabančia spyna; ši arklidė skirta iškilmingesniems žirgams, jų telpa taip pat dvidešimt keturi, abiejose pusėse kartys arba gardai, visų vienas galas prikaltas stambiomis vinimis prie kolonų, kitas – prie mūro; garduose prieš kiekvieną žirgą vietoj ėdžių yra staliaus darbo skrynūtės avižoms, o virš jų prie sienos stambiomis vinimis prikalti krepšiai šienui; kiekviename garde yra po penkis geležinius žiedus arkliams pririšti; langų tokių pačių dešimt; grindys ir lubos iš lentų.

Pastatas tarnams³³ didelis, už arklidės, neseniai pastatytas iš rąstų, iš dviejų šonų aptašytų, jo stogas dengtas skiedromis, su dviem virš stogo iškeltais kaminiais; to pastato viduryje priemenė, į kurią įeinant – vienvėrės durys ant vyrių su nulenkiama rankena ir antaba; per priemenę einant į kitą pastato pusę – vienvėrės durys su tokiais pačiais apkaustais, dešinėje pusėje – durys į pirmą gyvenamąjį kambarį taip pat vienvėrės ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena ir antaba bei skląščiu ir dviem kilpomis; (l. 9v) kryžminė duonkepė krosnis su skardiniu krosniakaiščiu, keturi dideli langai mediniuose rėmuose, viename iš jų atidaroma orlaidė. Toje pačioje pusėje į antrą gyvenamąjį kambarį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena ir antaba bei su dideliu skląščiu ir tik viena kılpa; kryžminė duonkepė krosnis iš plytų su krosniakaiščiu. Langai tokie patys, mediniuose rėmuose, keturi, vienas iš jų su orlaide. Priemenės kairėje, nuo arklidės pusės, į trečią gyvenamąjį kambarį durys taip pat vienvėrės ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena, antaba, kabliuku ir dviem kilpomis užkabinimui; duonkepė kryžminė krosnis, mūryta iš plytų, su krosniakaiščiu ir skardiniu dangčiu krosnies angai uždengti; langų tokių pačių keturi,

32 Gardai žirgams buvo atskiriami ant grandinių kabančiomis kartelėmis.

33 Orig.: *czeladny*. Pastatas minimas ir 1803 m., tik buvo dengtas šiaudais; 1803 m. Verkių dvaro inventorių, l. 259.

viename atsidaranti orlaidė. Toje pačioje linijoje į ketvirtą gyvenamąjį kambarį durys vienvėrės ant vyrių, kablių, su nulenkama rankena ir antaba bei su kabliuku ir dviem kilpomis užkabinimui; duonkepė kryžminė krosnis, sumūryta iš plytų, su krosniakaiščiu. Langai tokie patys, trys. Visuose kambariuose grindys plūktos moliu, lubos iš lentų. Už šio pastato iš apvalių rąstų pristatyta maža kamarėlė, dengta skiedromis, jos durelės mažos, ant bėgūnų, su skląščiu, dviem kilpomis ir geležine antaba.

Tvartai nedideli du, tarp jų maža arklidė, pastatyta iš apvalių rąstų, įprastai uždengta šiaudais, į pirmą tvartelį dideli vartai iš lentų ant bėgūnų, prie šulo prikalta viena geležinė antaba; kitame gale į antrą tvartelį durys vienvėrės ant bėgūnų. Per vidurį arklidė keturiems arkliams su ėdžiomis; juodgrindės iš lentų, durys į ją vienvėrės ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis.

Skerdykla tarp šių tvartelių ir didžiosios arklidės³⁴, sena, pastatyta iš apvalių rąstų, dengta šiaudais; jos durys iš lentų, ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis spynai pakabinti; viduje juodgrindės iš lentų, jose yra gulinčios durys ant vyrių ir kablių, nešvarumams išmesti.

Stoginė medienos žaliavai sukrauti, toliau už slabados, didelė, pastatyta iš statinių tarp šulų, dengta šiaudais „po lopeta“, viršuje stogas vėjų truputį apdraskytas, nuo kelio pusės į stoginę (l. 10) dideli dvivėriai vartai iš lentų, kuriuose vietoj bėgūnų yra keturi geležiniai kaiščiai, įkaltos į šulą dvi didelės geležinės detalės, kuriose viršutiniai kaiščiai apsisuka, prie vienos vartų pusės dviem geležiniais varžtais pritvirtinta kartis, prancūziška spyna su rankena ir dviem kilpomis tai karčiai prirakinti; kitame stoginės gale, nuo miško pusės, tokie patys dvivėriai vartai iš lentų su tokia pačia spyna ir kitais apkaustais, šonuose dveji vartai lentomis aklinau užkalti, viduje vienoje pusėje iš lentų padarytos ėdžios statybų arkliams.

Antra stoginė, dar toliau einant, ant stulpų, stogas skiedromis dengtas, labai senas, viduje dvi iš plytų sumūrytos krosnys kalkių akmenims degti.

Malūnas³⁵, einant nuo rūmų kiemu žemyn link tvenkinių supiltu keliu, pasukus į kairę – supiltas pylimas su mediniu tiltu ir šliuzu iš rąstų, turinčiu vožtuvą su geležine ašimi ir šešiais geležiniais virbais, prie jo, kad

34 Ši skerdykla XIX a. pr. buvo paversta maža arklide; 1803 m. Verkių dvaro inventorius, l. 259.

35 Malūnas dar minimas 1803 m. Verkių dvaro inventoriuje, l. 259.

būtų šviesiau, iš abiejų pusių yra dvejios geležinės grotos, ten pat yra vamzdis, išmetantis vandenį ant rato. Prie to pylimo malūnas, arba *machina*, su vienu dideliu vandens ratu, sukančiu iš karto du akmenis, pastatytas iš medinių rąstų, dažytas pelenų spalva, stogas, gontais dengtas, dažytas raudonai. Iš priekio priangis su keturiais laiptais, išgrįstas rąstais, su lubomis viršuje ir lentų juodgrindėmis, su šešiomis medinėmis kolonomis ir turėklais iš baliustrų galuose. Durys į malūną staliaus darbo dvivėrės, apkaltos lentelėmis, geležinėmis vinimis, ant keturių ilgų vyrių ir kablių, su įleidžiama didele spyna, šaltkalvio darbo raktu ir dviem geležinėmis sklendėmis; du langai balto stiklo, į abi puses atsidarantys, staliaus darbo rėmuose, ant vyrių, kablių, su sklendėmis, kampainiais ir *šlosakais*; dvejios langinės staliaus darbo, ant ilgų vyrių su keturiais kabliukais ir aštuoniomis kilpomis užkabimui; mūrinis kaminas iškeltas virš stogo; grindyse dvi angos pilti grūdus į pintines. Lubos iš lentų nebaigtos; kitos durys staliaus darbo iš lentų, apkaltos lentelėmis ir geležinėmis vinimis, ant ilgų vyrių ir kablių, su prancūziška spyna, raktu, rankena ir *šlosaku*; pro jas išėjus, (l. 10v) kitoje malūno pusėje, galerija, išklota lentomis, išilgai jos turėklas iš tekintų, pelenų spalva dažytų baliustrų, galuose prisijungiančių prie rąstų sienos. Ta galerija skirta plaunamiems kviečiams džiovinti. Iš to aukšto prie akmenų ir pintinių vedantys mediniai laiptai su baliustrų turėklais; nusileidus kairėje pusėje pirmos durys vienvėrės, staliaus darbo, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, raktu bei *šlosaku*, įėjus pro tas duris yra vieta, kur iš vamzdžio vanduo krenta ant rato; einant pro vamzdį – antros durys iš lentų vienvėrės, staliaus darbo, ant dviejų vyrių, kablių, su prancūziška spyna, raktu, rankena ir *šlosaku*, į pirmą priemenę, kurios lubas sudaro viršutinės patalpos juodgrindės, grindų nėra, prieš ją maži mediniai laipteliai; iš tos priemenės į kairę, į pirmą kambarį, durys iš lentų vienvėrės; jame du balto stiklo langai, atsidarantys į abi puses, stalių darbo rėmuose, ant vyrių, kabliukų, su sklendėmis, kampainiais ir *šlosakais*; mūrinys – židinyje jungiasi su kaminu, esančiu viršuje, kavos spalvos koklių krosnis, apšildanti du kambarius, lubos ir grindys iš lentų; tame kambaryje grindyse gulinčios duralės iš lentų, ant vyrių, kablių, su geležiniu žiedeliu, po jomis mediniai laiptai, vedantys žemyn, prie mūrinių pamatų; šių laiptų gale dar vienvėrės durys iš lentų,

ant vyrių ir kablių, į vieta, kur yra vandens ratas; iš kitos pusės toks pats įėjimas prie tų pamatų; pamatai mūriniai, ant kurių guli galas veleno, prakišto per pagrindinės sienos mūrą; viršuje siauras balto stiklo langas staliaus darbo rémuose be apkaustų, už jo yra geležinės grotos. Grįžus į pirmąją kambarį vienvėrės durys iš lentinių plokščių staliaus darbo, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir *šlosaku*, į antrą kambarį, kuriame trys balto stiklo langai, atsidarantys į abi puses, ant vyrių, kablių, su sklendėmis, kampaniais ir *šlosakais*; mūrinis židiny su ūkiška mūrine krosnimi, iškišta į antrąją priemenę ir sujungta su židiniu viršuje; lubos ir grindys iš lentų, vienvėrės staliaus darbo durys iki pusės įstiklintos, ant vyrių, kablių, su įleidžiama prancūziška spyna, raktu ir *šlosaku*, į aukščiau paminėtą antrąją priemenę, kurioje lubos iš lentų, grindų nėra; čia kairėje pusėje vienvėrės staliaus darbo durys (l. 11) iš lentų, iki pusės įstiklintos, ant dviejų vyrių, kablių, su prancūziška spyna, rankena bei *šlosaku*, į trečią priemenę, kurioje lubos iš lentų, grindų nėra; ši priemenė pertverta neobliuotomis lentomis, su paprastomis durimis ant ilgų paprastų vyrių, su rankena pakabinamai spynai; taip pat išeiti už malūno durys iš lentų vienvėrės, staliaus darbo su prancūziška spyna, rankena, raktu ir *šlosaku*, ant ilgų paprastų vyrių ir kablių, prie šių durų vienas balto stiklo langas, atsidarantis į abi puses, ant vyrių, kabliukų, su sklendėmis, kampaniais ir *šlosakais*. Iš čia grįžus į antrą priemenę – vienvėrės durys staliaus darbo, iki pusės įstiklintos baltu stiklu, ant dviejų vyrių ir kablių, su nulenkiamą rankena, antaba ir kabliuku su kilpomis užkabinimui, į pirmą priemenę, o iš ten nuėjus iki antrų aukščiau aprašytų durų į tą patalpą, kur yra vamzdis, dešinėje pusėje ant juodgrindžių suoliukas su nugaros atrama iš lentų, o už jo, vamzdžio gale, po galerija, mažos durys iš lentų ant ilgų paprastų vyrių ir kablių su dviem kabliukais ir keturiomis kilpomis užkabinimui bei dvejomis geležinėmis grotomis virš durų ir po jomis; kairėje gi pusėje, iškirtoje sienoje, kur nuteka vanduo, abiejose pusėse yra dvejios durelės iš lentų, paprasto darbo, vienos iš jų be apkaustų, kitos ant paprastų ilgų vyrių, su kabliuku ir kilpelėmis užkabinimui, už šių durų du vamzdžiai iš smala aplietų sijų, [einantys] nuo tvenkinio net po galerija, vienas iš jų skirtas vandeniui leisti ant malūno rato, turi užtvarėlę ant dviejų vyrių su keturiomis veržlėmis ir ilgu virbu tai užtvarėlei

pakelti viename gale apkaustytu keltuvu, perkištu per malyklos³⁶ sieną, kitas turi išpjautą skylę pertekliniam vandeniui nuleisti. Iš čia nuėjus už pirmų, aukščiau minėtų, durų, kur vamzdis ir malykla, ten netoli dviejų kolonų yra pakyla, ant jos ant postamentų stovi du mediniai kubilai su keturiais akmenimis, dvi staliaus darbo pintinės su dangteliais, iš kurių išbyra grūdai ant akmenų; dvi apkaustytos svarstyklės akmenims pakelti ir nuleisti, su dviem geležiniais strypais; nuo tos pakylas mediniais laiptais nusileidus truputį žemiau yra mažos, paprastos lentinės durelės ant paprastų ilgų vyrų su dviem kabliukais ir dviem kilpelėmis užkabinimui, [jos veda] po tą pakyla, kur ant dviejų geležinių velenų yra du mediniai krumpliarčiai (*šeštarnės*) su keturiais geležiniais lankais (l. 11v) ir apkaustytais kampais pikliui kratyti. Šalia dantračio ant stovinčio veleno du stulpeliai su dešimčia geležinių lankų pikliui. Geležinis ventiliatorius apvaliame staliaus darbo kubile su ilgu tokio pat darbo vamzdžiu smulkiausiems miltams vėdinti. Siauras balto stiklo langas be apkaustų staliaus darbo rėmuose, už jo geležinės grotos. Laiptai iš lentų į apačią, prie mūrinių pamatų, kur lentų durys vienėrės staliaus darbo ant dviejų vyrų ir kablių, į tą vietą, kur yra malūno ratas; viršuje mažas balto stiklo langas staliaus darbo rėmuose, be apkaustų, už jo geležinės grotos. Krumpliaratis (*šeštarnė*) didelė su geležiniais lankais su vienu geležiniu velenu, su vienu keturkampiu apkaustu ant to paties stovinčio veleno, ant kurio yra viršutinis dantratis; taip pat dantratis ant vandens rato volo. Iš čia grįžus atgal, minėtoje malykloje prie pakylas dvi didelės lentinės staliaus darbo skrynios ant kojelių su dangčiais; prie jų du volai su medinėmis ir geležinėmis detalėmis praleisti miltus, išeinančius iš po akmenų; staliaus darbo pakyla iš lentų su durelėmis ant ilgų paprastų vyrų ir kabliuku su kilpomis užkabinimui, vedančiomis ten, kur miltai pikliuojami; toje pačioje malykloje yra keturi balto stiklo langai, atsidarantys į abi puses, staliaus darbo rėmuose, ant vyrų, kabliukų, su sklendėmis, kampainiais ir *šlosakais*, vienas langas užkaltas; lubos ir pakyla iš lentų. Iš malyklos į prieangį durys iš lentų, dvivėrės, staliaus darbo, ant vyrų, kablių, su prancūziška spyňa, rankena ir šlosaku, jose vienas balto stiklo langas staliaus darbo rėmuose, ant vyriukų, kabliukų, su sklendėmis, kampainiais ir *šlosaku*; lubos ir juodgrindės iš lentų. Paskutinės durys į malūno

užnugarį, jos staliaus darbo, iš lentų, vienvėrės, ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna, raktu, rankena ir *šlosaku*, iš ten einant šalia kalno, kuris lieka kairėje pusėje, ir pasukus į dešinę žemyn iki lentomis sutvirtinto kaklo, tarp aukščiau aprašytų mūrinių sienų yra didelis vandens ratas, po malūno pastatu sukantis kartu du akmenis ir turintis dvidešimt keturias geležines ašis su veržlėmis ir ant volo aštuonis geležinius lankus bei du didelius kaiščius. Iš trijų malūno pusių eina iškasti ir rąstais sutvirtinti kanalai vandeniui nutekėti. (l. 12)

Arklidė tarp malūno ir apynyno, pastatyta iš medienos, aptašytos iš dviejų šonų, su trimis aukštomis sienomis, tarp kurių ant ketvirtos žemesnės sienos į užnugarį nuleistas stogas, dengtas šiaudais, į ją vartai dvivėriai ant geležinių vyrių ir kablių, vienoje durų pusėje baslys, o prie staktos geležinis klemeris³⁷ su kilpomis užrakinimui pakabinama spyna.

Namas didelis, vadinamoji garbarnė³⁸, prie mažesnio tvenkinio netoli malūno, pastatytas prūsišku mūru. Ten gyvena račius Antanas Hovaras (Howar)³⁹. Namo stogas laužtas, senas, dengtas gontais, reikalingas esminio remonto, virš jo yra išvesti trys kaminai. Įeinant į priemenę nuo kelio pusės durys iš lentų, senos, dvivėrės, ant vyrių ir kablių, su dviem antabomis uždarymui basliu, jose drelės ant vyrių, kablių, su velke, su nulenkiama rankena, su kabliuku užkabinimui ir kilpomis; priemenėje trys langai, įtvirtinti glaistu, juose šeši stiklai išdaužti; priemenė išgrįsta akmenimis; virtuvėlė ten pat, kamine, su plytine duonkepe krosnimi, į ją durys senos, vienvėrės, ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis; šalia tos virtuvėlės ir tame pačiame kamine kadaise išmūrytas kalvio žaizdras⁴⁰ su dvejomis dumplėmis. Iš šios priemenės einant į kitą pastato pusę – senos vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su velke, užstūmiamos basliu, tose duryse drelės ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena, su skląščiu ir kilpomis, pro jas įėjus į antrą priemenę, arba račiaus dirbtuvę, joje yra keturi langai, sutvirtinti glaistu, juose dvidešimt šeši išdaužti stiklai; penktas mažas langelis virš tekimo staklių, jame išdaužti du stiklai; grindų dvi dalys iš lentų, trečia dalis išpilta smėliu; lubos iš lentų, paremtos mūriniu stulpu; į nišą, kurioje maža virtuvėlė ir iš kurios kūrenama krosnis, senos, didelės vienvėrės durys ant vyrių, kablių,

37 Klemeris – (vok. *Klammer*, lenk. *klamra*) – pritvirtinimas, užkaištis durims uždaryti, geležinė sankaba.

38 Odų raugykla, odų gaminimo dirbtuvė.

39 Račiaus Antano Hovaro namas toliau minimas ir Naujųjų Verkių kaime.

40 Orig.: *horna*.

su kabliuku ir kilpelėmis užkabinimui. Iš tos dirbtuvės pereinant į kitą pastato pusę – vienvėrės mažos durys ant vyrių, kablių, su sklėsčiu ir kilpomis. Į gyvenamąjį kambarį durys senos, vienvėrės, *fasuotos*, su trimis poromis vyrių, prancūziška spyna, rankena ir raktu, kambaryje trys langai, įtvirtinti glaistu, dvylika stiklų išdaužta; krosnies pusė iš plytų, o pusė iš pilkų koklių, (l. 12v) ji apšildo kambarį ir kamara, prie jos židinys su duralėmis ant vyrių, kabliuku ir kilpelėmis; grindys ir lubos iš lentų. Į kamara geros vienvėrės durys su dviem poromis vyrių, prancūziška spyna su rankena ir raktu; joje du didesni langai, trečias mažesnis, įtvirtinti glaistu, keturi stiklai išdaužti; grindys iš plytų, lubos iš lentų. Iš šios kamoros į priemenę senos *fasuotos* durys su trimis poromis vyrių, paprasta sugadinta spyna. Už namo iš senų lentų padarytas mažas tvartelis, kurio duralės ant vyrių, kablių, su sklėsčiu ir kilpomis. Kairėje pusėje iš pirmos išgrįstos priemenės, t. y. kitoje šio pastato pusėje, į gyvenamąjį kambarį dvivėrės *fasuotos* durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, rankena joje ir raktu bei su geležine užsilenkiančia rankena; trys sveiki langai mediniuose rėmuose, plytinė krosnis, apšildanti kambarį ir kamara, prie jos židinys; grindys ir lubos iš lentų; į kamara vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, raktu ir rankena; du sveiki langai mediniuose rėmuose; grindys iš plytų, lubos iš lentų; šalia krosnies durys į priemenę senos, vienvėrės, *fasuotos*, ant lenktų vyrių ir kablių, su nulenkiamą rankena ir kilpomis; iš tos pačios kamoros į sandėlį didelės vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena bei raktu; jame vienas langas mediniuose rėmuose, du stiklai išdaužti; langinės iš vidaus ant vyrių, kablių, su geležine sklende ir kilpomis; grindys ir lubos senos, iš lentų. Iš sandėlio į tą pačią priemenę vienvėrės durys ant vyrių, kablių, iš vidaus su sklėsčiu ir kilpomis. Visame tame pastate vienpusių langinių septynios, dvigubų dvi, ant vyrių, kablių, su geležiniais strypais uždarymui. Už pastato iš nugarinės pusės, šalia tvartelio, nedidelis rūselis iš lentų, apgriuvęs, į jį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su sklėsčiu ir kilpomis; ten pat kiemelis, aptvertas apgriuvusia medine tvora; prie jos iš vidinės pusės:

Stoginė ant stulpų, uždengta pusapvalėmis lentomis, iš dalies apgriuvusi. Dabar tuščia.

Nuo to namo einant link miestelio ant kalvos dešinėje kelio pusėje:

1-as namas, dviaukštis, ant mūrinių pamatų, pastatytas iš tašų, stogas, gontais dengtas, su vienu kaminu, išvestu virš stogo; jo fasade prieangis su frontonu, papuoštas šešiomis kolonomis, jame grindys ir lubos iš lentų. Iš prieangio einant į priemenę (l. 13) – dvivėrės, lentelėmis apkaltos durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena, su dviem viršuje ir apačioje sklendėmis; priemenėje virtuvėlė iš plytų ir grindys tokios pačios, dvivėris langas, įtvirtintas glaistu, ant vyrių, kablių, su kampainiais ir dviem skląščiais iš vidaus pusės; iš priemenės einant tiesiai – durys į gyvenamąjį kambarį vienvėrės, staliaus darbo, *nefasuotos*, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; kryžminė duonkepė krosnis iš plytų, kita krosnis švediška, kavos spalvos koklių, su dvigubomis geležinėmis durelėmis bei tokiu pačiu krosniakaiščiu; trys maži langai, įtvirtinti glaistu, ant vyrių, kablių, su kampainiais ir prie kiekvieno skląščiais iš vidaus pusės; grindys iš plytų, lubos iš lentų. Į kambarį durys tokios pačios kaip į kambarį, su tokia pačia spyna ir apkaustais, langai joje tokie patys du, židinyš iš plytų, virš jo yra keliolika kavos spalvos koklių, sudėtų krosnies forma. Iš čia į mažesnę kamarėlę tokios pačios durys ant vyrių ir kablių, be spynos, langas toks pats vienas. Kamarose, didesnėje ir mažesnėje, grindys iš plytų, lubos iš lentų. Išeinant į aukščiau aprašytą priemenę – tokios pačios vienvėrės durys ant vyrių ir kablių, be spynos. Iš tos priemenės einant į antrą aukštą ir sustojus to aukšto priemenėje, yra vienas toks pat langas; kairėje pusėje į palėpę virš prieangio durys vienvėrės ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna ir rankena; tuo tarpu dešinėje pusėje iš priemenės į gyvenamąjį kambarį įeinama per tokias pačias duris ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; kambaryje trys tokie patys langai, grindys ir lubos iš lentų; kryžminė duonkepė krosnis iš plytų, prie jos kita, švediška, baltų koklių krosnis be durelių, tik su skardiniu dūmtraukiu, įleistu į kamina. Iš šio kambario į kambarį panašios vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, čia du tokie patys langai, židinyš iš plytų, virš kurio sumūryti kokliai, prie jo vidutinio dydžio krosnis, padaryta iš geležies skardos, ant keturių taip pat geležinių kojų bei ilgu dūmtraukiu, įleistu į židinį. Toliau einant į mažesnę kamarėlę tokios pačios vienvėrės durys ant vyrių ir kablių, be spynos, langas joje

panašus į ankstesnius, iš čia į aukščiau aprašytą priemenę – vienvėrės durys ant vyrių, kablių, be spynos (l. 13v), su prancūziška spyna ir rankena. Didesnėje ir mažesnėje kamarose bei priemenėje grindys ir lubos sudėtos iš lentų; šio aukšto languose aštuoni išdaužti stiklai. Dabar tuščias.

Kalvė nedidelė, pastatyta nugarinėje to namo pusėje iš senos medienos, uždengta čerpėmis, į ją senos vienvėrės durys ant vyrių, viduje iš plytų sumūrytas žaizdras⁴¹ be kamino.

2-as namas, vidurinis, dviaukštis, tokios pat formos ir dydžio, pastatytas iš tašų ant mūrinių pamatų, jo stogas, dengtas gontais, su kaminu, išvestu virš stogo; fasade prieangis su frontonu ant šešių kolonų; grindys ir lubos [prieangyje] iš lentų; einant į priemenę dvivėrės lentelėmis apkaltos durys ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna, raktu ir rankena, su dviem viršuje ir apačioje sklendėmis iš vidaus; [priemenėje] virtuvėlė mūrinė, jos grindys iš plytų, dvivėris langas ant vyrių, kablių, su kampainiais ir dviem sklėsčiais bei kilpomis ir kabliukais iš vidaus. Einant tiesiai į gyvenamąjį kambarį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; trys tokie patys langai mediniuose rėmuose, įtvirtinti glaistu; duonkepė kryžminė krosnis iš plytų, prie jos židinys su kavos spalvos kokliais; į kamara durys ant vyrių, kablių, be spynos, ten du panašūs langai; židinys su kokliais arba švediška krosnis su durelėmis ir skardiniu dūmtraukiu; į mažą paskutinę kamarėlę vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, kitos tokios pačios [durys] iš kamarėlės į priemenę, ant vyrių, tik su rankena ir kilpomis, be spynos; toks pats langas vienas; visur grindys iš plytų, lubos iš lentų. Iš priemenės einant į antrą aukštą – sukti staliaus darbo laiptai su turėklų, jais užlipus – priemenė, kurios grindys išklotos lentomis, toks pats vienas langas su vienu išdaužtu stiklu, kairėje pusėje palėpė, išklota lentomis, naudojama kaip sandėlis, be durų. Dešinėje pusėje į gyvenamąjį kambarį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena, trys panašūs langai su vienu išdaužtu stiklu, kryžminė duonkepė krosnis iš plytų, prie jos švediška kavos spalvos koklių krosnis su vienvėrėmis geležinėmis durelėmis ant vyrių ir krosniakaiščiu, ta krosnis apšildo (l. 14) kambarį ir kamara; į kamara vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena, langų joje du tokie patys su vienu išdaužtu

41 Orig.: *horna*.

stiklu; tiek kambaryje, tiek kamaroje grindys iš lentų, sienos ir lubos viduje išstinkuotos kalkėmis su gipsu; iš tos kamaros į mažesnę kamarėlę vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, kitos durys iš kamarėlės į priemenę su tokiais pačiais apkaustais. Vienas sveikas langas; grindys ir lubos iš lentų. Tuščias.

3-ias namas kitos formos, didesnis, taip pat dviaukštis, kur gyvena kalvis Juozapas Makovskis (Makowski), pastatytas iš tašų ant mūrinių pamatų, viršuje su dideliu virš architravo išsikišusiu karnizu su kronšteinais; stogas, dengtas gontais, su vienu iškeltu kaminu. Fasade prieangis įleistas į vidų, papuoštas dviem kolonomis, grindys plūktos moliu; iš prieangio į kairę į mažą priemenėlę vienvėrės *fasuotos* durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, rankena ir kabliuku bei kilpomis užkabinimui; dvivėris langas ant vyrių su skląščiais uždarymui; iš priemenėlės į gyvenamąjį kambarį vienvėrės *fasuotos* durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena, jame trys tokie patys langai, kryžminė duonkepė krosnis, prie jos židinytis ir šalia jo sena nedidelė kavos spalvos koklių krosnis, apšildanti kambarį ir kamara. Į kamara vienvėrės *fasuotos* durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; du langai, panašūs į ankstesnius, ir židinytis. Kambaryje ir kamaroje grindys iš plytų, lubos staliaus darbo iš lentų. Iš kamaros į kitą priemenėlę vienvėrės *fasuotos* durys ant vyrių ir kablių, su prancūziška spyna ir rankena; dešinėje pusėje virtuvėlė, į kurią vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis užrakinimui kabančia spyna; pati virtuvėlė arba ugniakuras apkaltas lentomis, su mažomis drelėmis ant vyrių, su įleidžiama spyna; vienas toks pats langas; grindys iš plytų; išėjimui į kitą pastato pusę dvivėrės *fasuotos* durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena bei dviem sklendėmis viršuje ir apačioje. Iš priemenės staliaus darbo laiptai su turėklais į antrą aukštą, jais užlipus į virš – priemenė, išklota lentomis, su tokiomis pačiomis lubomis; joje du langai, mūrinė virtuvėlė, einant į dešinę į gyvenamąjį kambarį – vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna (l. 14v), du langai, kurių penki stiklai išdaužti, vienas židinytis; iš to kambario į didesnę kambarį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna, jame trys langai, kurių trys stiklai išdaužti, kryžminė duonkepė krosnis iš plytų, prie jos židinytis, o prie židinio

žalių koklių krosnis, apšildanti du kambarius. Iš kambario į priemenę vienverės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; priemenėje toks pats vienas langas su vienu išdaužtu stiklu. Iš priemenės į galeriją, atitvertą tekinta baliustrada, vienverės *fasuotos* durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; kitame galerijos gale į priemenę su laiptais tokios pat vienverės *fasuotos* durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena. Kambariuose, priemenėje ir galerijoje grindys ir lubos sudėtos iš lentų. Visų trijų aukščiau aprašytų namų sienos dažytos pelenų spalva, o stogai – raudonai su aliejumi. Tuščias.

Kalvė didelė, pastatyta iš dvišonės medienos ant mūrinių pamatų, stogas, dengtas čerpėmis, reikalingas remonto, įeinant į kalvę dvivėrės lentelėmis apkaltos durys ant vyrių, kablių, su didele prancūziška spyna, rutuliu ir dviem antabomis, kitos durys į kitą kalvės pusę taip pat dvivėrės, apkaltos lentelėmis, ant vyrių, kablių, su antaba ir kilpomis iš vidaus uždarymui basliu; keturi langai, įtvirtinti glaistu, juose trys stiklai sudaužyti. Didelis mūrinis žaizdras su virš stogo išvestu kaminu; už to žaizdro mažas mūrinis rūselis, uždengtas lentomis ir užpiltas žemėmis. Prieangis kalvės fasade ant šešių kolonų, jame grindys ir lubos iš lentų. Prie šios kalvės vienas mažesnis daržas, aptvertas statinių tvora, kitas, didesnis, apšėjamas javais.

Tarp šio namo ir palivarko sodo iš akmenų ir plytų sumūryti platūs kvadratiniai pamatai, ant kurių turi būti statomas palivarkas. O už jo, prie vidurinio lauko:

Klojimas⁴² didelis, praeitais metais naujai pastatytas iš dvišonės medienos, dengtas šiaudais „po lopeta“; viduje platus kryžminis grendymas, išplūktas moliu, dvylika šalinių⁴³ su tarp stulpų užmestomis sienelėmis, įvažiavimo pusėje dideli dvigubi vartai iš lentų, vietoj bėgūnų turintys keturis geležinius kaiščius, šešis geležinius lankus, viršuje dvi geležinės detalės, į kurias įeina du kaiščiai, apačioje dvi didelės geležinės [neįskaitomas žodis], į kurias įsistato kiti du kaiščiai, viena prancūziška spyna, įleista į medį, (l. 15) ir didelė sklendė su dviem kilpomis basliui užspausti, kuris su geležinėmis antabomis yra prie kitos durų pusės; kiti vartai iš klojimo šono taip pat dvivėriai, su tokiais pat apkaustais kaip pirmieji, be spygnos, tik su geležiniu strypu prie baslio, įeinančiu į vidų, viduje su geležiniu kaiščiu; iš

42 Šis klojimas dar minimas 1803 m. Verkių dvaro inventoriuje, l. 259.

43 Orig.: *torpy* – protarpiai, šalinės klojime javams pėdais sukrauti.

kitos klojimo pusės mažos vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su geležine sklende ir kilpa viduje. Kitame klojimo gale viduryje pastatyta didelė jauja iš tokio pat medžio, su dviem užstumiamais langeliais; lubos iš lentų, viduje nebaigta, be krosnies ir durų; prie įėjimo į ją virš staktos kaminas dūmams išleisti padarytas iš lentų ir išvestas virš stogo. Kluonienoje keturi baragai⁴⁴ javams ir šienui sukrauti su keturiais stulpais ir šiaudiniais stogeliais. Du žaginiai⁴⁵, kiekviename jų – po dešimt karčių.

Kluonelis senas, mažas, dengtas šiaudais, iš apvalių rąstų, skirtas šienui sudėti, į jį vienvėriai vartai ant bėgūnų su sklėsčiu ir kilpomis užrakinimui pakabinama spyna.

Kepykla⁴⁶, arba valstiečių namas, pastatytas iš apvalių rąstų, su kamarėle greta, be durų, labai senas, jo priemenė taip pat iš apvalių rąstų, gera, o joje nauja kamarėlė – sandėlis iš tokios pačios medienos su mažomis drelėmis ant bėgūnų, į priemenę mažos durys tik su dviem geležiniais kabliais ir medine sukynė⁴⁷; į kambarį durys ant vyrių ir kablių, su geležine nulenkiamą rankena ir sklėsčiu su kilpomis; maisto gaminimo krosnis iš plytų; trys langeliai be stiklų; stogas senas, paprastai dengtas šiaudais. Stoginė ant stulpų naujai pastatyta, šiaudais dengta.

Kepykla, antra, prie pat kelio, labai sena, iš tokios pat medienos, jos durys ant vyrių ir kablių; maisto gaminimo krosnis iš plytų, du suolai, keturi langai, iš jų tik vienas su stiklu, į mažą priemenėlę dvejios senos drelės ant bėgūnų, priemenės gale pastatytas rūšys daržovėms laikyti su lubomis ir užpylimu, durys ant bėgūno su sklėsčiu ir kilpomis, krosnis sena iš plytų, trys užstumiami langeliai, stogas dengtas šiaudais, labai senas. Einant toliau:

Valstiečių klojimas mažas, senas, su jauja, kurioje yra mūrinė krosnis, bei drelėmis ant bėgūnų su geležine rankena ir kilpomis, grendymas išplūktas moliu, gale kluonelis be vartų, senas, senas stogas dengtas šiaudais. Du baragai ant keturių stulpų, uždengti šiaudais.

(l. 15v) Kitas klojimėlis, viskuo panašus į pirmąjį, senas, be kluonelio.

⁴⁴ Baragas, taip pat bragas, biragas – ūkinės paskirties pastogė, primityvi daržinė, suresta iš lengvų konstrukcijų, su kilnojamu stogu, be sienų. Stogas tvirtinamas ant keturių į žemę įkastų vertikalių stulpų.

⁴⁵ Orig.: *przeplot* – Lietuvoje naudotas įrenginys šienui ar javams džiovinti, primenantis suremtas dideles kopėčias.

⁴⁶ Ši kepykla dar minima 1803 m. Verkių dvaro inventoriuje, l. 259.

⁴⁷ Orig.: *zakrętkā* – senovinė užsukama durų velkė.

Trečias klojimėlis, panašus į pirmąjį, su jauja ir kluoneliu.

Tvartas iš apvalių rąstų, dengtas šiaudais, vartai į jį ant bėgūnų.

Namas prie miestelio tvenkinio, iki gyvos galvos atiduotas kubiliui Ferdinandui Liuboščynskiui (Luboszczyński), pastatytas iš dvišonės medienos ant mūrinių pamatų, fasadu atsuktas į tvenkinį, fasade yra iškištas prieangis, paremtas ant keturių kolonų, su lentinėmis lubomis, be grindų; iš to prieangio į mūrinį rūšį – vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su įleidžiama prancūziška spyna; jame du maži langeliai be grotų ir stiklo. Įeinant į pastatą iš kitos pusės, į priemenę dvivėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena; joje vienas dvivėris langas ant vyrių, kabliukų, viduje su dviem skląščiais, su dvylika vidutinio dydžio stiklų, įtvirtintų glaistu; grindys iš plytų, lubos iš lentų; iš priemenės į gyvenamąjį kambarį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su geležine nulenkiamą rankena; jame taip pat du langai, kryžminė duonkepė krosnis iš plytų su kaminu, išvestu virš stogo, su geležine skarda kaminui užkišti, šalia kita krosnis iš kavos spalvos koklių, apšildanti kambarį ir kamara, taip pat su geležine skarda; į kamara vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su nulenkiamą geležine rankena, joje vienas toks pats langas, kitas mažas langelis vėliau išpjautas iš smulkių stikliukų; židiny priekinės krosnies su geležine skarda. Kambaryje ir kamaroje tiek lubos, tiek grindys sudėtos iš lentų. Tame name šone nuo kiemo pusės sandėliukas, į kurį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir dviem kilpomis. Šio namo stogas dengtas gontais, jis tęsiasi ir virš aukščiau minėto prieangio.

(l. 16) Namas apačioje, pačioje kalno papėdėje, prie kelio, jame veikia smuklė, senas, pastatytas iš dvišonės medienos, reikalingas remonto, aplinkui atramomis sutvirtintas, stogas senas, dengtas gontais, su kaminu, išvestu virš stogo; įeinant į priemenę dvigubos durys iš lentų ant vyrių su dviem geležiniais klemeriais prie staktos, per kuriuos prasikiša užremiantis duris baslys; grindys ir lubos iš lentų; einant tiesiai iš priemenės – vienvėrės durys į rūšį ant vyrių, kablių, su dideliu skląščiu ir dviem kilpomis užrakinimui kabančia spyna; ten lubos ir grindys iš lentų, po grindimis rūšys sutvirtintas medžiu, apgriautas. Kairėje pusėje į kambarį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su nulenkiamą rankena, su skląščiu iš priemenės pusės, o kabliuku ir keturiomis kilpomis užsikabinimui iš vidaus. Kambaryje du langai

su smulkiais stiklais mediniuose rėmuose, juose viena dalis atsidaranti, ant vyrių, kabliukų ir skląščiu; kryžminė krosnis iš plytų duonai kepti ir maistui gaminti, šalia žalių koklių krosnis su variniu indu⁴⁸, apšildanti kambarį ir kamara; į kamara vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir dviem kilpomis; langas toks pat vienas, kambaryje ir kamaroje grindys ir lubos sudėtos iš lentų, prie vieno lango viena langinė ant bėgūno.

Einant link Neries⁴⁹ ties perkėla nuo senos apleistos smuklės liko vienas gyvenamasis būstas su prieangiu, labai senas, dengtas skiedromis, taip pat labai senas, skylėtas. Į kambarį senos vienvėrės durys ant vyrių su medine nulenkiama rankena, o iš vidaus su kabliuku ir dviem kilpelėmis; langai smulkaus stiklo mediniuose rėmuose, seni, du didesni, vienas mažesnis; krosnis iš smulkių žalių koklių, labai sena, ir židinyje prie jos taip pat senas, paprastai sumūrytas iš plytų; grindys ir lubos iš lentų. Į kamara durys ant vyrių, tik su dviem kilpomis, be skląščio. Joje didžioji dalis lubų įgriuvusi; du langai be stiklo, prie jų dvejios langinės ant vyrių ir kablių.

Keltas Neries upėje, sudarytas iš dviejų botų, surištas mūrtašiais ir išgrįstas lentomis, aplink jį yra turėklai iš stulpelių, pritvirtintų septyniomis didelėmis geležinėmis atabomis, viename gale yra du irklai, ant kurių yra keturi mažesni apkaustų lankai ir dvi mažos ašys (l. 16v), viršuje dvi didelės antabos, apačioje dvi poros didelių vyrių, viduryje stulpas, pritvirtintas keturiomis antabomis, su tekintu mediniu ratu, turinčiu didelį geležinį veleną, viršuje metalinis lankas kartu su antaba, apačioje viena didelė antaba, keturi klemeriai, viena kabė, botų gale du ratukai su kilpomis, dvi grandinės su keturiomis kilpomis; keturi klemeriai, pro kuriuos prasikiša basliai. Keltavas ant dviejų stulpų su lentiniu stogu, ant kurio pritvirtinta pinta virvė, toliau du surišti stulpai, ant kurių remiasi ta virvė; kitoje Neries pusėje tik vienas stulpas su atramomis, prie kurio pririštas kitas virvės galas; vienoje ir kitoje Neries pusėje yra dvi lentomis išklotos užvažiavimo rampos. Praeitais metais padaryta nauja šimto dvidešimties sieksnių⁵⁰ virvė. Du seni [...] ⁵¹.

Einant pylimu, supiltu tarp kanalo ir senojo sodo, į bravoro pastatus, į kiemą vienvėriai vartai ant bėgūnų su medine sklende, pro kuriuos įėjus kairėje pusėje:

48 Orig.: *banka*.

49 Orig.: *Wilia*.

50 Sieksnis – 1, 83 m.

51 Neįskaitomas žodis.

Klėtis⁵² iš dvišonės medienos, sena, dengta gontais, fasade turinti prieangį iš stulpelių, o iš jo į sandėlį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su įleidžiama spyna ir raktu; viduje trys aruodai grūdams supilti. Einant toliau toje pačioje pusėje:

Arklidė nedidelė prie tvoros, pastatyta iš apvalių rąstų, šešiams arkliams; šalia stoginė ant stulpų po vienu čerpėmis dengtu stogu, kuri reikia remontuoti; į arklidę vienvėrės durys ant geležinių vyrių, kablių, su rankena ir kilpomis; viduje gardai, ėdžios ir grindys iš sijų.

Dviaukštė klėtis⁵³ prieš stoginę iš lentų, aplinkui prieangis su laiptais, stogas senas, dengtas gontais; į antrą aukštą vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis užrakinimui pakabinama spyna; apatinių patalpų lubos sudaro antro aukšto grindis.

Tame pačiame kieme kairėje po lentų stogeliu šalia dvi iš plytų sumūrytos krosnys kepti duonai statybų darbininkams.

Ant Neries kranto:

Prūsiško mūro bravoras ir alinė⁵⁴, vienas galas, kur vėsintuvas, [pastatytas] aplink iš apvalių rąstų, į jį dvivėrės durys iš kiemo ant vyrių, kablių, prie vienos varčios viršuje (l. 17) kabliukas su dviem kilpomis, prie kitos varčios skląstis su dviem geležinėmis kilpomis užrakinimui pakabinama spyna iš vidaus. Ugniakuras⁵⁵ su virš stogo išvestu kaminu, kuriame yra katilas, jam skirta anga apačioje su geležine plokšte apačioje ir su geležies skarda angai uždaryti, ant vyrių, su nulenkiama rankena, virš angos – apvalus langelis su skardinėmis drelėmis ant vieno vyrio ir su nulenkiama rankena. Kamino viduryje, virš katilo, anga, per kurią išeina ugnis, su geležinėmis drelėmis ant vyrių, su nulenkiama rankena. Nuo to katilo ugniakuro į kiemą vienvėrės durys dėl šviesos, ant vyrių, kablių, su kabliuku per vidurį ir kilpomis užkabinimui. Aplinkui katilą mediniai rėmai apkalti geležinėmis vinimis. Pačiame bravore dešinėje pusėje didelis alaus vėsintuvas, reikalingas remontuoti; jame trys langai be stiklo su langinėmis ant vyrių, kablių, su kabliukais ir kilpelėmis užkabinimui iš vidaus; grindys išgrįstos akmenimis; išėjimui į kitą bravoro pusę, prie Neries, vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena, prie tų durų durys į mažą raštininko

52 Pastatas grūdams, orig.: *szpichlerz*.

53 Orig.: *lamus*.

54 Gali būti, kad šis pastatas jau minimas 1776 m. inventoriuje; 1776 m. Verkių palivarko inventoriūs, l. 1.

55 Orig.: *horna*.

kambarėlį, vienvėrės, ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena; krosnis jame mūryta iš plytų, su skarda angai uždengti ant vyriukų, kablių, su nulenkiama rankena; langas vienas mediniuose rėmuose, smulkaus stiklo, dvi-
vėris, ant vyrių, kablių, su dviem skląščiais iš vidaus; grindys iš plytų, lubos sudėtos iš lentų; tas kambarys viduje moliu ištinuotas. Išėjus iš šio kam-
bario iš karto dešinėje pusėje į alinę durys vienvėrės ant vyrių, kablių, su skląščiu ir dviem kilpomis kabančiai spyna, virš jų viršuje langelis be stiklo, su medine langine ant vyrių, su kabliuku užkabinimui; viduje vienas stiklo langas mediniuose rėmuose, iš plytų, lubos sudėtos iš lentų; iš alinės į kiemą dvivėrės durys ant vyrių, kablių, su geležine velke užsklendimui iš vidaus ir skląščiu bei dviem kilpomis iš vidaus užrakinimui pakabinama spyna, prie vienos durų pusės dvi geležinės sklendės viršuje ir apačioje. (l. 17v) Šio br-
voro gale, nuo alinės pusės, pristatyta kepykla samdiniams su priemene, iš apvalių rąstų, į priemenę durų nėra, iš priemenės gi į kambarį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena; kambaryje du smulkaus stiklo langai mediniuose rėmuose, krosnis maistui gaminti ir duonai kepti, iš plytų, su kaminu, išvestu virš lubų; grindys iš žemės, lubos iš lentų, minė-
toje priemenėje maža kamarėlė, į kurią vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir kilpomis užrakinimui pakabinama spyna, joje vienas langelis be stiklo, lubos iš lentų; stogas virš bravoro dengtas pusapvalėmis lentomis, kambarėlis gi ir kepykla dengta skiedromis.

Šulinys prie bravoro netoli Neries suręstas iš dvišonės medienos, jame vamzdis su geležiniu lanku viršuje, tai yra pompa; šulinyje du geležimi apkaustyti kibirėliai su storu ilgu geležiniu virbu ir medine, taip pat geleži-
mi apkaustyta rankena, dviem ašimis ir dviem lankeliais.

Dešinėje kiemo pusėje, prie senojo apatinio sodo:

Salyklinė, pastatyta iš dvišonės medienos, stogas apačioje deng-
tas pusapvalėmis lentomis, viršuje gontais; įeinant į ją vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir raktu; grindys iš plytų, lubos iš lentų, plytinė krosnis su kaminu, išvestu virš stogo, langų mediniuose rėmuose joje trys, visi aklinai užkalti; iš salyklinės į džiovyklą vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su geležine sklende, joje krosnis žemėje sumūryta iš plytų, su mediniais laipteliais salykliui džiovinti; langai joje tokie patys du, grindys iš

plytų, lubos sudėtos iš lentų; iš šios džiovyklos einant į kiemą durys dvivėrės, ant vyrių, kablių, su sklėsčiu ir kilpomis pakabinamai spynai.

Verkių lentpjūvės pastatų aprašymas

Lentpjūvė⁵⁶ už didžiojo sodo nauja, prie Neries upės ant alksninių polių, su prieangiu aplinkui pastatą, papuoštu keturiasdešimt dviem kolonomis, jame grindys ir lubos sudėtos iš lentų, lentpjūvės viduje grindys taip pat iš lentų; lentpjūvės sienos aplinkui apkaltos lentomis ir kartu su kolonomis nudažytos pelenų spalva, jos stogas dengtas gontais, dažytas raudonai, pačiame stogo viduryje pastatyta salytė, iškylanti virš stogo pustrėčios uolekties, dėl į viršų pasikeliančių rėmų; ta salytė taip pat aplinkui apkalta lentomis ir nudažyta pelenų spalva, su stogeliu (l. 18) tokiu kaip ir lentpjūvės, nudažytu raudonai. Visame pastate yra penkios dvivėrės staliaus darbo durys, apkaltos lentelėmis, su geležiniais vyriais ir kabliais, o iš vidaus su aštuoniomis grubiomis antabomis užkišimui mediniais strypais; iš jų vienos durys su įleidžiama prancūziška spyna ir raktu; šeštos durys į Neries upės pusę vienvėrės, taip pat staliaus darbo, apkaltos lentelėmis, ant geležinių vyrių, kablių, su kabliuku ir kilpomis užkabinimui iš vidaus; kampe, netoli tų durų, dešinėje pusėje pastatyta kamarėlė iš lentų įvairiems lentpjūvės įrankiams pasidėti, jos durys vienvėrės staliaus darbo ant geležinių vyrių ir kablių su medine sklende ir raktu; šeši dvivėriai balto stiklo langai, kiekviename lange yra po dvidešimt keturias mažas dalis ant vyrių su kabliukais iš vidaus. Lentpjūvės viduryje yra iš pušies medžio padaryti trys vežimai, ant kurių guli rąstai, kai pjaunami; tų vežimų galai suspausti penkiolika geležinių varžtų ir trimis geležiniais lankais. Trys dideli ažuoliniai rėmai, kuriuose įtvirtinti pjūklai, staliaus darbo, apkaustyti dvylika stambių geležinių lankų; šių rėmų šonuose viršuje ir apačioje prikalta dvylika uolekties ilgio skardų; vežimams traukti yra trys dideli apvalūs geležiniai ratai su dantukais, įtvirtinti ant stambių geležinių daugiau nei pustrėčios uolekties ilgio strypų; kituose tų strypų galuose yra trys iki pusės uolekties ilgio žalvariniai krumpliaračiai (*šeštarnės*), kurie vežimus traukia; tuo tarpu viršuje virš rėmų medinis volas, apkaustytas keturiais geležiniais lankais, to volo viduryje didelis geležinis ratas su dviem geležiniais kabliais, prie to volo pririštas apie dešimties sieksnių ilgio lynas,

⁵⁶ 1802 m. lentpjūvę nuomojosi Vilniaus gyventojas Juozapas Stachovskis (Stachowski) (1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 8). 1803 m. lentpjūvė buvo apleista, joje nebebuvo geležinių įrankių, tik mediniai vežimai (1803 m. Verkių dvaro inventorių, l. 259v).

kuriuo traukiami rąstai iš kanalo į lentpjūvę. Treji laiptai iki vandens rato, dveji iš šonų, o treči iš lentpjūvės vidurio, virš jų grindyse gulinčios vienvėrės durys ant bėgūno, pritvirtintos geležiniais klemeriais; vandens ratas didelis medinis, jame naujas geležinis volas su išlenkimu trims rėmams, tuose išlenkimuose yra trys ilgi ažuoliniai, stambiais geležiniais lankais apkalti gražulai, kurių kitas galas siekia rėmus; kitame gražulų gale trys ažuoliniai voleliai (l. 18v), įtvirtinti rėmų galuose, apkaustyti geležiniais lankais; aukščiau paminėtas volas guli ant dešimties stovinčių stulpelių, apkaustytų dešimčia geležinių lankų. Nuo kanalo pusės prie lentpjūvės didelė skrynia iš storų lentų, jos šonai ir dugnas užkaišyti ir aplieti smala, per šią skrynią vanduo krenta ant rato, joje yra užtvara su dviem keltuvais, prie kurių yra trys geležiniai varžtai ir kiti geležiniai apkaustai; nuo vandens rato eina lentinis vamzdis, kuriuo vanduo išteka į Nerį. Nuo kanalo pusės prieš duris – dvi kolonos, apkaustytos keturiais geležiniais lankais, sukasi ant keturių geležinių kaiščių.

Mūrinio namo, skirto lentpjūvininkui, aprašymas

Namas⁵⁷ trijų aukštų, mūrinis, pastatytas truputį toliau prie to paties kanalo, stogas dengtas gontais, dažytas raudonai, su kaminiu, išvestu virš stogo; įeinant į namą apačioje durys į priemenę staliaus darbo, dvigubos, ant vyrių, kablių, su įleidžiama prancūziška spyna ir raktu; priemenėje vienas didelis balto stiklo langas ant vyrių ir kabliukų; einant iš priemenės kairėje pusėje kambarėlis be krosnies su dvigubomis staliaus darbo durimis ant vyrių ir kablių, su įleidžiama prancūziška spyna ir raktu; kambarėlyje vienas balto stiklo langas ant vyriukų ir kabliukų; iš to kambarėlio – kitas didelis kambarys, į jį vienvėrės staliaus darbo durys ant vyrių ir kablių su įleidžiama prancūziška spyna ir raktu; jame trys tokie patys langai. Išėjus iš tų kambarių į anksčiau minėtą priemenę kairėje pusėje virtuvėlė, į kurią vienvėrės staliaus darbo durys ant vyrių ir kablių su įleidžiama prancūziška spyna ir raktu; joje vienas balto stiklo langas ant vyriukų ir kabliukų; iš tos priemenės nauji sukti lentiniai laiptai į antrą aukštą, nauji, dar be turėklų, besilaikantys ant įmūrytų kablių. Durys į pirmą kambarį iš lentų, skydinės, dvivėrės, staliaus darbo, ant vyrių ir kablių, su įleidžiama spyna, raktu ir *šlosaku*, dviem rutuliukais atidarymui; vienas didelis langas kaip ir apačioje

57 1802 m. šį namą nuomojosi Jonas Knofas (Knoff), kuris naudojosi ir lentpjūve Staviškių užėžyje (1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 8). Dabar namas vadinamas Verkių dvaro sodybos vila, Kultūros vertybių registro kodas 25003, adresas – Verkių g. 77.

dvivėris, skaidraus stiklo mediniuose staliaus darbo rėmuose ir sutvirtinti glaistu, su vyriukais ir kabliukais, su dviem sklendėmis ir kampainiais. (l. 19) Krosnis, apšildanti du kambarius, švediška, baltų koklių, su į kamina įmūrytu geležiniu vamzdžiu, jos durelės dvigubos, ant vyriukų ir kabliukų, su nulenkiama rankena ir dviem orlaidėmis ant vyriukų su dviem sklendėmis; prieš krosnį grindys Vingio fabriko, viena eile [sudėtos], sugadintos. Durys į kitą kambarį ir langai tokio pat darbo, su tokiais pat apkaustais ir stiklu kaip ir pirmame kambaryje. Židiny sienoje, prie jo viena eilė minėto fabriko grindų. Abiejuose tuose kambariuose lubos ir grindys iš lentų. Grįžus atgal iki laiptų kairėje pusėje į mūrinę virtuvėlę vienvėrės lentų skydų staliaus darbo durys ant prancūziškų vyrių su įleidžiama spyna, rankena, *šlosaku* ir raktu; tokios pačios durys į sandėliuką; langas virtuvėje ir sandėliuke tokie kaip aukščiau aprašytuose kambariuose, lubos ir grindys iš plytų. Iš ten nebaigtais laiptais į trečią aukštą. Nedidelė priemenė su dviem tokio pat stiklo ir apkaustų langais; iš priemenės kairėje kambarėlis, į kurį dvivėrės staliaus darbo durys ant vyrių ir kablių su įleidžiama prancūziška spyna ir raktu, jame du tokie patys langai, iš šio kambario į kitą, didesnį, staliaus darbo durys ant vyrių su įleidžiama prancūziška spyna ir raktu, tame kambaryje keturi langai, kurių apkaustai ir stiklai panašūs į ankstesnius; abiejuose kambariuose krosnių dar nėra, grindys iš plytų, išeinant iš jų į priemenę kairėje pusėje virtuvėlė, į kurią vienvėrės staliaus darbo durys ant vyrių ir kablių su įleidžiama prancūziška spyna ir raktu, joje vienas balto stiklo langas ant vyriukų ir kabliukų užkabinimui iš vidaus.

Įvairių statinių netoli lentpjūvės aprašymas

Kalkinė, arba pašiūrė, šalia to mūrinio namo, sena, ant stulpų, su apgriuvusiu skiedrų stogu, joje greta dvi apvalios mūrinės krosnys kalkakmenims degti; po tuo stogu yra dvi krosnys išdegtų kalkių. Tarp kalkinės ir aukščiau minėto namo penkios lentomis išklotos duobės, pilnos pripiltos kalkių ir užpiltos žeme. Dabar galutinai griūvanti.

Namas iš apvalių iš dviejų šonų aptašytų rąstų, pastatytas kiek toliau nuo kalkinės, prie pat Neries, netoli salos⁵⁸; lentinės durys į priemenę ant ilgų vyrių su kabliais, su nulenkiama rankena (l. 19v) (prie kurios yra

⁵⁸ Namas stovėjo priešais Neryje buvusią salą, priklausiusią Verkių dvarui, čia vasaromis gyvendavo žvejai; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, l. Iv.

virvelė), *šlosaku*; durys į kambarį tokios pačios kaip į priemenę, kambaryje trys skaidraus stiklo langai mediniuose rėmuose, du iš tų langų turi po vieną atsidarančią dalį; ūkinė mūrinė krosnis su pakrosniu ir virš stogo išvestu kaminu, o kamine geležinė skarda ištraukiama su rankenėle; durys į kamara lentinės, ant ilgų vyrių ir kablių, nulenkiama rankena, prie kurios yra dirželis ir *šlosakas*, bei su sklėsčiu ir kilpomis užrakinimui pakabinama spyna; vienas skaidraus stiklo langas mediniuose rėmuose, kambaryje, kamaroje ir priemenėje lubos iš lentų, grindys sudėtos iš plytų; lentinės durys į sandėliuką ant ilgų vyrių ir kablių, su sklėsčiu ir dviem kilpomis užrakinimui pakabinama spyna. Šis pastatas dengtas šiaudais „po lopeta“, aplietas kalkėmis apsaugoti nuo vėjų. Abiejuose šio pastato galuose sodinami daržai aptverti pusapvalėmis lentomis.

Staliaus Budrevičiaus (Budriewicz) namas pastatytas kiek toliau prie Neries, priešais salą, iš rąstų, aptašytų iš dviejų šonų, nebaigtas, dengtas pusapvalėmis lentomis, fasadu atsuktas į Nerį, viena siena iš medinių stulpų; iš šono įėjimas į priemenę be durų, didelis kambarys taip pat be durų ir langų bei be krosnies, taip pat ir kamara; į kitą kamara vienvėris durys ant vyrių, kablių, su sklėsčiu ir kilpomis, vienas langas su stiklu ir langine ant vyrių, kablių, su geležiniu uždarymo strypu, įleistu į vidų; maža krosnis sumūryta iš plytų, grindys ir lubos iš lentų.

Pastaba. Tą namą pasistatė pats amatininkas Budrevičius, jam skirta išdo medžiagų: sienojų dvi kapos⁵⁹, colinių lentų trys su puse kapos, taip pat pusapvalių lentų, plytų ir stiklo duota iš išdo.

(l. 20) Verkių smuklių aprašymas

Austerija⁶⁰ Jeruzalės miestelyje, didelė, dviaukštė, mūrinė, su karnizu viršuje, virš jos laužytas stogas dengtas čerpėmis, su virš stogo išvestu kaminu; prie jos klojimas taip pat dviaukštis, pusapskritis; į jį įeinant nuo tvenkinių pusės dvivėriai lentelėmis apkalti vartai ant šešių porų vyrių, vienoje pusėje ažuolinis baslys, pritvirtintas geležiniu varžtu, o kitoje pusėje įleidžiama prancūziška spyna bei didelis klemeris su dviem kilpomis tam basliui užrakinti. Į kitą klojimo pusę išeinant – dvivėriai lentelėmis apkalti vartai su spyna, klemeriu ir kitais panašiais į pirmų vartų apkaustais; klojime

⁵⁹ Kapa – 60 vienetai.

⁶⁰ Dabar Jeruzalės g. 45, Kultūros vertybių registro kodas 25014 (Verkių dvaro sodybos administracinis pastatas).

kairėje pusėje tarp mūrinių kolonų arklidė septyniolikai arklių su grindimis ir ėdžiomis iš sijų, lubos laikinos, sudėtos iš lentų, nebaigtos. Dešinėje pusėje nuo pirmųjų vartų kita arklidė tarp mūrinių kolonų, skirta aštuoniolikai arklių, be grindų ir lubų, tik su ėdžiomis, iš jos išėiti į vieškelį mažesnės dvivėrės lentelėmis apkaltos durys su spyna ir tokiais kaip ir pirmųjų apkaustais, virš jų pailgas langelis be stiklo su dviem įmūrytais geležiniais kabliais; toliau einant toje pačioje pusėje dvivėrės lentelėmis apkaltos durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena, į koridorių, vedantį į vieškelį, virš jų langas taip pat be stiklo; dar toliau einant toje pačioje pusėje virtuvė su mūriniu gaubtu ant stulpo, prie jos vieta, iš kur kūrenamos koklinės krosnys, čia grindys iš plytų; du dideli dvivėriai langai su dešimčia didelių žalio stiklo lakštų mediniuose staliaus darbo rėmuose, sutvirtinti glaistu, ant vyrių, kablių, apačioje ir viršuje su dviem didelėmis geležinėmis sklendėmis; grindyse į rūsius siauras skliautuotas koridorius, į kurį veda mediniai laiptai, jais nusileidus apačioje priemenė, o iš jos į pirmą rūšį dvivėrės lentelėmis apkaltos durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna bei dviem geležinėmis sklendėmis viršuje ir apačioje, šalia du maži langeliai be grotų ir stiklo; kairėje pusėje į antrą rūšį vienvėrės neapkaltos lentelėmis durys ant vyrių ir kablių, be spygnos, du tokie patys langeliai; iš aukščiau aprašytos virtuvės į kamara šalia gyvenamojo kambario dvivėrės (l. 20v) lentelėmis apkaltos durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir rankena bei dviem sklendėmis viršuje ir apačioje; kamaroje langas, panašus į aprašytus virtuvėje, krosnis kavos spalvos koklių ant aukšto mūrinio pamato, kūrenama per židinį iš vidurinio kambario, į kurį dvivėrės lentelėmis apkaltos durys su tokia pačia spyna ir apkaustais; jame du tokie patys kaip ir ankstesni langai, kavos spalvos koklių krosnis, apšildanti šį ir kitą, didesnę, smuklės kambarį; iš šio kambario į minėtą smuklės kambarį dvivėrės *fasuotos* durys, o iš čia į aukščiau aprašytą klojimą kitos durys taip pat *fasuotos*, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir kitais apkaustais kaip viduriniame kambaryje ir kamaroje. Langai tokie patys du, židinytis netoli krosnies; tuose dviejuose kambariuose ir kamaroje grindys molinės, juodai degtos didelėmis kvadratinėmis plytomis, o lubos sudėtos iš lentų. Antras aukštas nebaigtas, kalbant apie duris, langus, krosnis ir grindis, gi lubos kalkėmis pradėtos tinkuoti, nebaigtos⁶¹.

61 1803 m. inventoriuje ši austerija aprašyta kaip mūrinė, dviaukštė, kvadratinio plano, su pusapskričiu klojimu, dengta čerpėmis, apačioje buvo 3 gyvenamieji kambariai su rūsiu, antras aukštas vis dar buvo nebaigtas; 1803 m. Verkių dvaro inventorius, l. 259v.

Namas kitoje kelio pusėje Notkės Volfovičiaus, buvusio nuomininko, lėšomis pastatytas iš apvalių rąstų, senas, jo stogas dengtas skiedromis, tik virš gyvenamojo kambario ir priemenės taip pat senas, griūvantis; priemenė atskirai iš kėnio rąstų pristatyta, į ją mažos vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su didele geležine sklende iš vidaus, su sklėsčiu ir kilpomis; į kambarį durys taip pat vienvėrės ant vyrių, kablių, su sklėsčiu ir kilpomis; jame trys smulkaus stiklo langai mediniuose rémuose, viename yra viena atsidaranti dalis ant vyrių, kabliukų, su sklėsčiu iš vidaus. Kryžminė duonkepė krosnis su kaminu, išvestu virš lubų, šalia gera kavos spalvos koklių krosnis; į kamara senos vienvėrės *fasuotos* durys ant vyrių, kablių, su antaba bei įleidžiama spyna; langelis mažas, smulkaus stiklo; kambarį grindys iš plytų, kamaroje – iš molio, lubos tiek kambarį, tiek ir kamaroje sudėtos iš lentų. Prie priemenės daržovių sandėlis, šalia sandėlis iš tokio pat medžio pristatytas, šiaudais dengtas, į daržovių sandėlį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su sklėsčiu ir kilpomis; krosnelė iš akmenų; du langeliai be stiklų, lubos iš lentų, grindys iš žemės, į sandėlį (l. 21) durų nėra, tik vienas geležinis kablys iš vidaus.

Bravorėlis nedidelis prie tvenkinio pastatytas iš apvalių rąstų, dengtas šiaudais, į jį durys iš lentų ant bėgūno, vienvėrės, su sklėsčiu ir kilpomis užrakinimui pakabinama spyna; jame iš plytų mūryta krosnis⁶² vienam katilui; kieme iškastas medžiu sutvirtintas šulinys, prie jo svirtis ant vieno stulpo vandeniui kelti; ten pat pirtelė su akmenine krosnimi su durelėmis ant bėgūnų. Šalia to bravorėlio:

Kluonelis pastatytas iš apvalių rąstų, dengtas šiaudais, vartai į jį iš lentų ant bėgūnų, su sklėsčiu ir geležinėmis kilpomis užrakinimui pakabinama spyna. Grendymas išplūktas moliu, abiejose pusėse keturios šalinės atskirtos rąstais tarp stulpų. Pastaba. Už šį kluonelį ir bravorėlį išdas Notkei sumokėjo, žiūrėti sąskaitą su juo.

Įvažiavimo smuklė Fabijoniškių kaime⁶³ prie vieškelio, einančio iš Vilniaus į Širvintas, iš rąstų, aptašytų iš dviejų šonų, neseniai pastatyta ant mūrinių pamatų, dengta šiaudais „po lopeta“ su virš stogo išvestu kaminu, su kopėčiomis nuo žemės net iki viršaus, skirtomis kaminams valyti. Šios smuklės galuose yra du akmenimis išgrįsti klojimai su ėdžiomis prie sienos

62 Orig.: *horna*.

63 Ši smuklė dar minima 1803 m. Verkių inventoriuje, l. 259v.

ir kolonomis, į kiekvieną iš jų didelės staliaus darbo durys ant didelių vyrių ir kablių, vienoje pusėje visur basliai, prikalti dviem klemeriais, kitoje durų pusėje prie staktos dideli klemeriai su dviem kilpomis tiems basliams užrakinti pakabinama spyna. Nuo vieškelio pusės smuklės centre prieangis, papuoštas šešiomis kolonomis, truputį iškištas į priekį, su grindimis ir lubomis iš lentų, iš jo einant į priemenę dvivėrės staliaus darbo lentelėmis apkaltos durys ant vyrių, kablių, su velke viduje ir viena geležine sklende viršuje; priemenėje mūrinė virtuvė, grindys iš plytų, lubos sudėtos iš lentų, dešinėje pusėje, einant į gyvenamąjį smuklės kambarį, staliaus darbo vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena; tame kambaryje du dvivėriai langai mediniuose rėmuose ant vyrių, kabliukų, su skląščiais viduje, trečias mažas langelis į klojimą, užstumiamas lenta; sena pilkų koklių krosnis ant plytinio pamato (l. 21v), apšildanti kambarį ir kamara, prie jos iš plytų mūrytas židiny, du suolai prie sienų; kitos tokios pačios durys į klojimą, ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena ir geležiniu rutuliu prie staktos; iš kambario į kamara trečios durys taip pat vienvėrės ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena; joje iš plytų mūryta krosnis valgiui gaminti ir duonai kepti; langas tokio pat stiklo mediniuose rėmuose su viena atsidarančia dalimi ant vyrių, kablių, su skląščiu iš vidaus, kitas langas užmūrytas; kambaryje ir kamaroje grindys iš plytų, lubos sudėtos iš lentų; iš tos kamaros į kitą kamara vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir dviem kilpomis užrakinimui pakabinama spyna; vienas langas mediniuose rėmuose, neatsidarantis; lubos iš lentų, grindys iš žemės supiltos, jose mūrinis rūsys su gulinčiomis durimis be apkaustų, viduje nebaigtas. Į kairę pusę iš aukščiau minėtos priemenės į svečių kambarį vienvėrės durys ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir raktu; jame du dvivėriai langai, panašūs į aprašytus aukščiau; trečias langas į klojimą užtraukiamas lenta, be stiklo; kavos spalvos koklių krosnis, apšildanti kambarį ir kamara, prie jos židiny; durys į kitą klojimą vienvėrės ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir raktu; į kamara trečios durys taip pat vienvėrės ant vyrių, kablių, su nulenkiama rankena ir antaba bei skląščiu ir dviem kilpomis užrakinimui pakabinama spyna; du tokie patys dvivėriai langai be apkaustų; kambaryje grindys iš plytų, kamaroje iš plūkto molio, lubos tiek kamaroje, tiek ir

kambaryje sudėtos iš lentų. Fasade, t. y. nuo vieškelio pusės, ketverios dvigubos langinės ant vyrių ir kablių, o iš nugarinės smuklės pusės prie langų yra nuosavos nuomininko Ropienio (Ropień) langinės.

Šulinys kitoje vieškelio pusėje apie dešimties sieksnių gylio, sustvirtintas medžiu, virš jo stogelis ant keturių stulpų, uždengtas gontais, šonai aplink stulpus lentomis apkalti, prie šulinio du ažuoliniai kibirai, kiekvienas apkaustytas trimis geležiniais žiedais, su dviem net dugną siekiančiomis auselėmis, rankenomis ir daugiau nei uolekties ilgio geležinėmis grandinėlėmis, pritvirtintomis prie lynų; viršuje vandeniui kelti yra kabas, arba medinis ratas, besisukantis ant geležinės ašies, apkaustytas geležimi, prie jo didelis rėmas su dviem sparnais, tarp kurių yra į balkį įleistas velenas.

(l. 22) Bravorėlis nedidelis, pastatytas iš įvairios senos medienos, jo stogas iš pusapvalių lentų, o virš jų paprastai šiaudais dengtas, į jį vartai dideli, vienvėriai, iš lentų, ant bėgūnų, su skląščiu ir dviem kilpomis užrakinimui pakabinama spyna; jame mūrinė krosnis vienam katilui; dešinėje pusėje pirtelė iš rąstelių atskirai nuomininko Ropienio pasistatyta, jos durėlės ant vyrių ir kablių, krosnis iš akmenų, lubos iš lentų. Tarp šio ir didžiojo bravoro pastatyta rąstų siena, o iš kitos pusės stulpai, ant kurių didelė stoginė, paprastai uždengta šiaudais. Einant akmeniniu grindiniu toliau:

Didelis bravoras, dabar paverstas kluonu, iš dvišonės medienos, ant mūrinių pamatų, stogas dengtas šiaudais „po lopeta“; į jį įeinant dvišonės durys iš lentų ant vyrių, kablių, su didele geležine velke ir rankena iš kiemo pusės užrakinimui pakabinama spyna, viduje gi skląstis su dviem kilpomis taip pat pakabinamai spynai; grendymas plūktas moliu, nuo jo kairėje į jaują višonės durys ant vyrių, kablių, su skląščiu ir dviem kilpomis taip pat pakabinamai spynai; krosnis iš plytų, lubos iš lentų, vienas didelis langas be stiklo, užmūrytas, su langine ant vyrių ir kablių; du maži langeliai taip pat be stiklo; dešinėje pusėje nuo įėjimo, kur kraunami javai, didelis langas be stiklo su langine ant geležinių vyrių ir kablių.

Smuklė, vadinama Rieše⁶⁴, prie vieškelio iš Vilniaus į Molėtus (į ją važiuojant per Riešės upę yra tiltas su turėklais, išklotas lentomis, per kurį pervažiavus yra žemiau aprašytas šliuzas⁶⁵), naujai pastatyta iš rąstų, aptašytų iš dviejų pusių, su prieangiu ant dviejų tokio pat medžio kolonų;

64 Ši smuklė dar minima 1803 m. Verkių inventoriuje, l. 259v.

65 Orig.: *upust*.

vienas protarpis, skirtas klojimui, iš šulų pristatytas, nebaigtas; jis ir visa smuklė ant mūrinių pamatų, ši pastato dalis dengta šiaudais „po lopeta“; įeinant į klojimą dideli vienvėriai vartai ant bėgūnų, sugadinti; klojime kairėje pastatytos šešios kolonos arkliams pririšti, taip pat ant mūrinio pamato. Į gyvenamąjį smuklės kambarį durys vienvėrės ant vyrių, kablių, su nulenkiamą rankena ir kabliuku (l. 22v) bei dviem kilpomis iš vidaus. Jame keturi langai mediniuose rėmuose, iš jų du turi po vieną atsidarancią dalį; trečias langelis mažas, be stiklo, su medine užstūma; kavos spalvos koklių krosnis, apšildanti kambarį ir kamarą, prie jos iš plytų sumūrytas netinkuotas židinis; grindys iš plytų, lubos sudėtos iš lentų. Iš kambario į kamarą durys taip pat vienvėrės, staliaus darbo, ant vyrių, kablių, su prancūziška spyna ir raktu; vienas langas tokio pat stiklo, mediniuose rėmuose; kryžminė duonkepė krosnis nebaigta, jos kaminas išvestas virš lubų, netinkuotas; grindys iš molio, o lubos iš lentų; kitame gale, nuo senosios smuklės pusės, iš vienos ir kitos pusės yra du tarpiniai sienų, kuriose įvažiavimo vartai dideli vienvėriai ant bėgūnų; tame pačiame gale prie vartų maža kamarėlė – sandėliukas su durimis ant vyrių, kablių, su sklėsčiu ir dviem kilpomis užrakinimui pakabinama spyna; šalia kitos durys į kambarį, kažkada gyvenamąjį, o dabar tuščią, vienvėrės, ant vyrių ir kablių, jame vienas langas, kurio stiklą dauguma išdaužyta, plytinė krosnis sugriauta. Iš to kambario į mažesnę ir dar labiau apgriautą kambarį durys ant bėgūnų; šiuose kambariuose lubos iš lentų. Stogas virš kamaros, kambario ir dalies klojimo labai senas, iš skiedrų (dranyčių), mažesnis kambarėlis dengtas čerpėmis.

Ūkinis klojimas pastatytas iš apvalių rąstų, paprastai šiaudais dengtas, viduje vienoje ir kitoje pusėje yra šeši tarpai⁶⁶, grendymas iš molio suplūktas, vartai į jį iš lentų ant bėgūno, vienvėriai, su sklėsčiu ir dviem kilpomis užrakinimui pakabinama spyna. Kitoje kelio pusėje:

Nedidelis, senas tvartelis, pastatytas iš tokių pačių rąstų, stogas šiaudais dengtas, skylėtas, vartai iš lentų ant bėgūnų. Truputį toliau link upės:

Bravorėlis labai senas, griūvantis, jo stogas dar blogesnis, dengtas šiaudais, vartai seni, krosnis⁶⁷ vienam katilui, mūryta iš plytų; šalia negilus šaltinis vietoj šulinio; iš šio bravorėlio į pirtelę visiškai sulūžusios durelės ant bėgūnų, joje krosnis akmeninė, lubos iš lentų, du maži langai be stiklų;

66 Tarpas – peskyrimas, tarpstulpis daržinėje ar klojime, skirtas javams sudėti.

virš lubų yra džiovykla, taip pat apgriuvusi; ši pirtelė po vienu stogu. Smuklės užnugaryje dalis skiedromis dengtos pašiūrės, sena, virš plytų degimo krosnies, sumūrytos iš plytų, didele dalimi sugriautos, statant smuklės mūrinius pamatus.

(1. 23) Parko ir jame esančių statinių, altanų bei kt. aprašymas

Parkas, arba laukinis sodas, išsidėstęs galais tarp Jeruzalės miestelio ir Verkių pilies kalno, vienu šonu siekia malūną, kitu – apynyną, esantį prie kelio iš Verkių į Vilnių, apaugęs įvairiais medžiais. Tarp kalnų griovos, upeliai su akmenų kaskadomis, kanalais, takeliais, išpiltais smulkiais akmenėliais, bei įvairiomis altanomis papuoštas, pirmiausia: netoli aukščiau minėto Vilniaus kelio pirma altana, pastatyta puslankiu iš stačių mūrtašių, jos priekyje medinės kolonos, grindys ir lubos iš lentų. Netoli jos yra nedidelis šliuzas su skrynja, nuo kurio vamzdžiais buvo nuvestas vanduo iki alaus bravoro⁶⁸, dabar visa tai iš esmės sugriauta. Toliau einant yra mūrinis tiltas, suskliaustas virš upelio, tekančio nuo malūno. Jo galuose atramos sumūrytos iš akmenų ir plytų. Perėjus tuo tiltu ir einant į kalną keliu link miestelio, ant kalvelės kairėje pusėje ties kitu upeliu, tekančiu iš to miestelio, mūrinė Bažnyčia⁶⁹, nebaigta, pastatytos tik jos sienos. Grįžus atgal iki aukščiau minėto tilto ir nuo jo einant keliu link malūno, kairėje pusėje antras tiltas, suskliaustas iš medžio gabalų, jo galuose atramos taip pat mūrytos iš akmenų ir plytų. Dešinėje pusėje kanalas, aukštai apipiltas žeme ir sutvirtintas medžiu, o iš jo apačioje žeme išvestas vamzdis į kanalą, iškastą kitoje kelio pusėje, vamzdžio gale įrengtas fontanas, aplinkui apdėtas akmenimis; šis kanalas taip pat aukštai užpiltas žeme, o vienoje vietoje, kur vanduo krenta į upelį, yra damba⁷⁰ su mediniu vamzdžiu, t. y. iš akmenų sudėta kaskada. Einant tuo keliu tarp minėtų kanalų, iš jo į dešinę išsuka keliukas, kuriuo einant iš karto kairėje antra altana, pastatyta iš stačių mūrtašių, apskrita, apkalta kvadratinėmis lentelėmis, imituojančiomis tašytą akmenį, aplinkui ją ne visai supa kolonų galerija, kurioje perdengimas ir grindys medinės,

67 Orig.: *horna*.

68 Čia turimas omenyje senesnis bravoras, minimas 1776 m. inventoriuje kaip jau perdarytas į garbarnę (1776 m. Verkių palivarko inventorius, l. 3). 1791 m. inventoriuje garbarnė minima jau kitoje vietoje – ant kalno.

69 Ties šiuo žodžiu pieštuku įrašyta – Vieniybės. 1803 m. inventoriuje minima, kad Vieniybės (*Jedności*) titulo bažnyčia pusiau apskrita, pastatytos tik jos sienos, netinkuota, be stogo; 1803 m. Verkių dvaro inventorius, l. 259.

70 Orig.: *grobla*

kolonos ir sienos dažytos pelenų spalva, stogas, kad į vidų patektų šviesa, truputį pakeltas virš sienos, dengtas lentomis; iš prieangio įeinant į altaną yra dviverės *fasuotos* durys ant vyrių, kablių, su sklendėmis, su prancūziška spyna ir raktu bei žalvariniu rutuliu, dažytos pelenų spalva, altanos viduje grindys molinės, iš kvadratinių juodai degtų plytų, lubos lentinės, lubose didelis apvalus langas su stiklu, sutvirtintas glaistu. Tuo keliuku einant toliau (l. 23v) – nedidelis kanalas, užtvertas damba arba tiltu iš akmenų, o už jo – trečia altana, supinta iš vytelių tarp stulpų, dengta šiaudais ir nendrėmis, jos prieangis su medinėmis kolonomis, grindys iš žemės, išpiltos smulkiais akmenukais, iš prieangio durys į altaną taip pat pintos iš vytelių, lubos taip pat, suoliukai aplink sudėti iš akmenų, langai be stiklų; prie jos nedidelis šulinėlis, suręstas iš nestorų apvalių alksninių rąstelių. Einant toliau tuo takeliu link malūno, yra tiltelis, kurio viduryje lentomis apkalta skrynia ir nedidelis akmenimis apdėtas šulinėlis maudynėms. Be aukščiau aprašytų tiltų dar yra maži mediniai tilteliai per įvairias griovas ir upeliūkščius, o upeliuose akmeninės kaskados. Prie upelio, tekančio iš miestelio⁷¹, jau pačiame parke, yra du karpų priveisti kanalai su dviem didelėmis dambomis, nuo kalno iki kalno sumūrytomis iš akmenų ir plytų, kuriose yra po vieną medinį vamzdį vandeniui nutekėti⁷². Prie anksčiau minėto kelio iš Vilniaus į Verkius, ten, kur buvo senas malūnas⁷³, yra nedidelis nusaustas tvenkinėlis su sugriauta damba ir šliuzu, o už jo, to upelio įtekėjimo į Nerį vietoje, mūrinis tiltas, suskliaustas iš plytų, viršuje abipus su mediniais turėklais.

Kanalų ir vandens pralaidų tolesnis aprašymas

Priešais Naujųjų Verkių kaimą⁷⁴, ten, kur prasideda upelis, bėgantis į parką, iš žemių supilta damba su dviem eilėmis įkaltais mediniais poliais⁷⁵, nebaigta. Iš šios vietos planuojama vamzdžiais nuvesti vandenį iki Verkių pilies. Nuo ten einant palei upelį link miestelio, yra didelis neseniai iškastas tvenkinys, o prie jo, ant Vilniaus–Giedraičių vieškelio⁷⁶, didelė iš

71 T. y. Jeruzalės.

72 Šie du įžuvinti kanalai, įrengti mūrinėmis dambomis užtvėnkus iš Jeruzalės tekančią upelį, minimi ir 1802 m.; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventoriūs, l. 6–6v.

73 Medinis malūnas ant mūrinių pamatų, stovėjęs kalno papėdėje, bet davęs nedaug naudos, minimas 1776 m. inventoriuje (1776 m. Verkių palivarko inventoriūs, l. 3). Netrukus jis buvo visai nugriautas.

74 Naujųjų Verkių kaimu anuomet buvo vadinama gyvenvietė, įsikūrusi kiek į šiaurės vakarus nuo Jeruzalės.

75 Orig.: *szpuntpal*. Tai medinis polis, viename, siauresniame, šone turintis griovelį, o kitame – išsikišantį kantą, taip, kad vieno polio kantas įsistato į kito griovelį.

76 Dabar tai Jeruzalės gatvė.

žemių supilta damba su vienoje pusėje sukaltais poliais, kurios viduryje yra platus vamzdis (jo apačia iš sijų, o šonai ir viršus iš lentų) vandens pertekliui nutekėti, prieš pylimą tvenkinyje tarsi šulinys iš lentų sukaltas, iš kurio dambos apačioje išvesti du vamzdžiai taip pat vandeniui nubėgti. Pačiuose Verkiuose prie malūno yra du tvenkiniai, didesnis ir mažesnis, įžuvinti karpiais ir kitokia žuvimi, tarp jų yra supilta damba su sekluma, iš abiejų pusių užkalta poliais, (l. 24) jos viduryje yra šliuzas ir tiltas, išklotas sijomis, su tekintais turėklais abipus, dažytais pelenų spalva; prie to šliuzo iš didesniojo tvenkinio pusės yra užtvara vandeniui praleisti ir sulaikyti, apkaustyta geležimi, su dideliu kabliu ir grandine, einančia į viršų iki volo, besisukančio ant dviejų geležinių velenų tarp dviejų stulpų, kurio galai apkaustyti dviem geležiniais lankais, stulpuose skylės, į kurias įleisti velenai, taip pat apkaustytos geležimi.

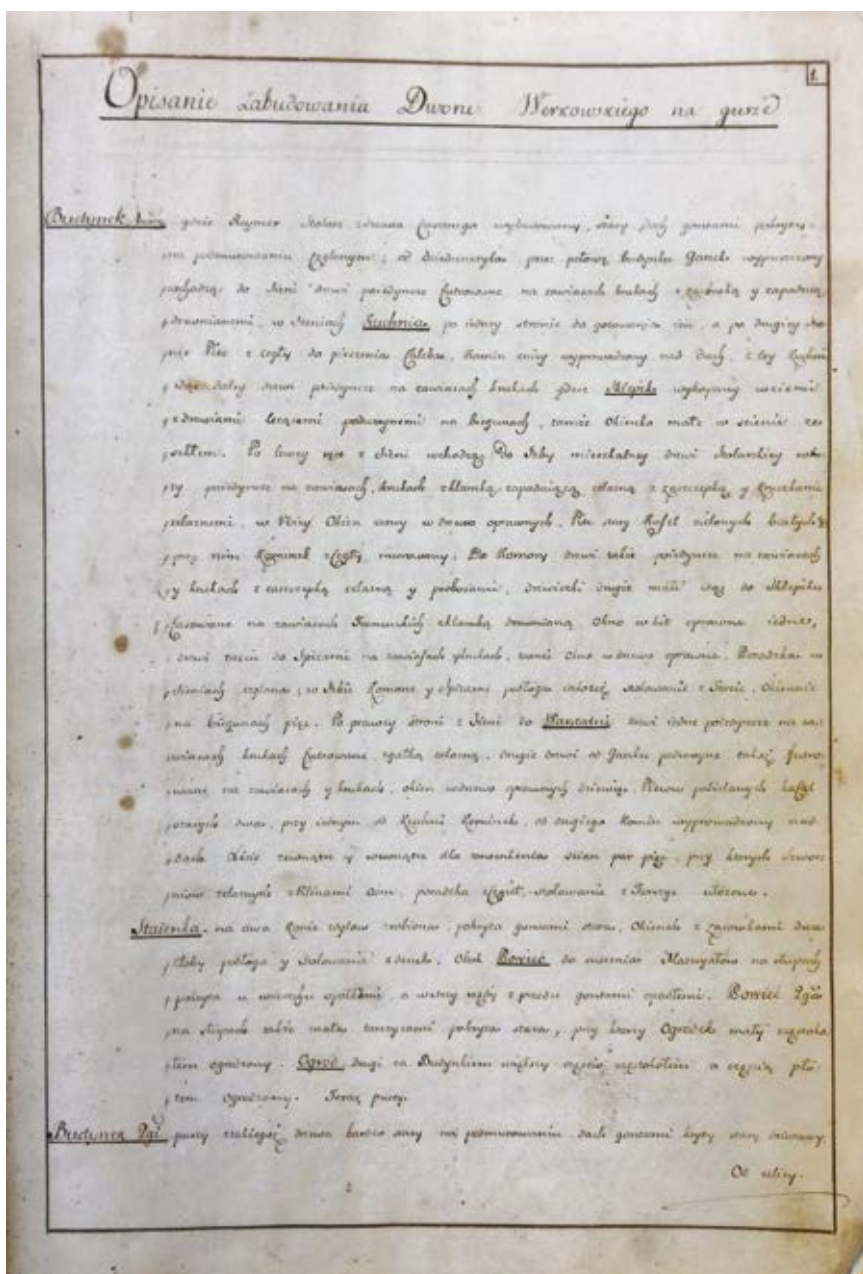
Prie smuklės ant Riešės upės kranto didelė damba, apipilta žeme, iš abiejų pusių užkalta poliais, jos viduryje vamzdis iš sijų, užkaišytas ir smaluotas, išvestas dambos apačioje vandens perviršiu nutekėti, prie jo užtvara išleidimui vandens, tekančio senąja vaga į lentpjūvę, pastatyta Godfrido Reimerio (Reymer) lėšomis, apkaustyta dviem dideliais geležies gabalais su kabliais, tos užtvaros volas su geležiniais lankais, velenais ir dviem grandinėmis, praeitais metais pavogtas. Šios dambos gale po tiltu nauja vaga teka ta pati Riešės upė ir ant jos prieš Kremplių⁷⁷ ežerą yra antra damba su sekluma, aukštai supilta tarp dviejų eilių apačioje sukaltų polių, ant kurių iš rąstų, aptašytų iš dviejų pusių, pastatyta aukšta siena, dar be tilto, pačiame viduryje yra platus vamzdis ant polių, padarytas iš lentų, kitoje dambos pusėje, kur išteka vanduo, šis vamzdis dalijasi, t. y. iš vieno suformuoti du vamzdžiai, viršuje sutvirtinimas medžiu. Šioje vietoje turėjo būti pastatyta miedziarnia⁷⁸. Einant toliau palei tą upę, pratekančią per aukščiau minėtą Kremplių ežerą, už jo, Turniškių vietovėje, yra neseniai suformuotas platus tvenkinys, prie kurio pirma damba su poliais užkalta šliuzu, kurioje yra medinis vamzdis vandeniui nubėgti bei prie jos medinė užtvara be apkaustų; paėjus truputį toliau – kita damba su plačiai iš žemių supilta sekluma, su viena ilga ir plačia mūrine siena, viename gale užkalta poliais, jos viduryje

77 Orig.: *Krepl*, dabar ežeras vadinamas Naujųjų Verkių ežeru, nes prie jo XIX a. pradžioje buvo įkurtas Naujųjų Verkių popieriaus fabrikas.

78 *Miedziarnia* – tikriausiai vario dirbinių gamykla. Pastatas taip ir nebuvo pastatytas. XIX a. pr. jam skirta damba ir šliuzas jau buvo apgriuve; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 2.

apačioje įleistas medinis smaluotas vamzdis vandeniui nutekėti su tokia pačia užtvara be apkaustų. Prie to paties tvenkinio ant upelio, iš tos vietos tekančio link Verkių, trečia damba su poliais užkalta šliuzu, be tilto ir užtvaros, tik su apatine platforma, kuria krenta vanduo; atskirai po ta platforma (l. 24v) yra nedidelis vamzdis taip pat vandeniui nutekėti. Prieš šią dambą iškastas tvenkinys, bet negilus, todėl yra sausas, vandens nepribėga. Iš kitos dambos pusės platus tvenkinys ir prie jo penkta damba, ilga, besitęsianti nuo miško net iki Neries prieigų, šiame gale šliuzas su viena eile sukaltais poliais, su plačiais vartais iš storlenčių ir dviem užtvaramis, prie jos kitoje pusėje iš plytų sumūryti pamatai čia dar numatyti statyti zomšos dirbtuvei⁷⁹. Iš šio tvenkinio teka upelis į nedidelį tvenkinį, prie kurio pastatyta lentpjūvė, jos nepriėjus dar yra tiltas ant stulpų, išklotas lentomis, jis skirtas įvažiuoti į sodą, jo gale kairėje, prie mūrinio lentpjūvininko namo, gilus griovys, kurį šiais metais net iki Neries išgraužė perteklinis vanduo, jame yra šliuzas, užkalta poliais, su tiltu pravažiuoti, išklota lentomis, turintis viduryje tris užtvaras vandeniui išleisti ir sulaikyti. Grįžus atgal iki tvenkinio už aprašytos zomšos dirbtuvės, kitame dambos gale, yra nuo miško iškastas griovys, kuriuo šio tvenkinio vanduo teka į sodo kanalus, o didžiojo sodo centre yra šliuzas, užkalta poliais, apačioje su lentine platforma, per kurią krenta vanduo, o prieš ją šone vamzdis, kuriuo vanduo patenka į kitus vamzdžius ir nuvedamas į įvairias sodo vietas, jis sugedęs, reikalingas remontu. Truputį toliau ant to upelio senas laikinas tiltas ant dviejų rąstų, lentomis išklotas pravažiuoti iš sodo į Verkius, netoli jo: kitas toks pats šliuzas, užkalta poliais, su lentine platforma apačioje. Tas upelis įteka į platų kanalą (įžuvintą karpiais ir kitomis žuvimis), kuriame yra sala su pastatyta altana. Šalia to kanalo – ilga ir plati damba, kurios viduryje šliuzas su lentomis išklota tiltu, skersai dambos yra vartai, jų šonai ir apačia išmušta tokiomis pačiomis lentomis, o po jais tokios pačios medienos vamzdis, per kurį, kaip ir pro vartus, krenta vanduo į antrą, taip pat platų ir įžuvintą, kanalą, esantį prie pat bravoro. Einant link kelto yra kita damba, iš abiejų pusių užkalta poliais, jos viduryje yra šliuzas iš tokių pačių polių su lentomis apkaltais vartais ir tiltu, kuris viršuje per vidurį atsidaro; vienoje pusėje dideli dviveriai, stipriai geležimi apkaustyti vartai, apačioje vamzdis, kuriuo, kaip ir per vartus, krenta vanduo į paskutinį

⁷⁹ Orig.: *zamszarnia*. Dirbtuvė nebuvo pastatyta, prie šio tvenkinio 1802 m. jau buvo pradėtas statyti naujas malūnas, todėl tvenkinys buvo laikinai nusaustas; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 6v.

2.
1791 m. Verkių inventoriaus pirmas puslapis

First page of the Verkiiai inventory of 1791

kanalą, kuris galu remiasi į Nerį, kur yra neilga, bet aukšta žemėmis užpilta, iš abiejų pusių poliais apkalta damba, (l. 25) virš jų dar aukščiau karkasas⁸⁰, pastatytas iš dvišonės medienos, jo viduryje šliuzas su vartais vandens perviršiui nutekėti, iš šonų ir apačioje apkaltas lentomis; po tais vartais atskirai išvestas vamzdis iš lentų žemesniam vandeniui nutekėti⁸¹.

Ežerų ir upių aprašymas

1. Pelkėtas ežeras vadinamas Dubliškiais⁸², važiuojant iš Verkių į Riešės smuklę kairėje kelio pusėje; jame, be karosų, kitų žuvų nėra.
2. Ežeras priešais, kitoje kelio pusėje, vadinamas Akimi⁸³, mažas, jame taip pat, be karosų, kitų žuvų nėra.
3. Ežeras už Dubliškių užėžio, bendras su Gulbinais, Linu⁸⁴ vadinamas, jame sugaunami tik karosai.
4. Ežeras už Riešės smuklės vadinamas Viršakiu⁸⁵, kuriame yra karosų ir kuojų.
5. Ežeras vadinamas Kūdra⁸⁶, besijungiantis su Balsio ežeru, kuris priklauso kunigų bonifratrų Kryžioių palivarkui⁸⁷, jame yra įvairių žuvų.
6. Mažas ežeras vietovėje ties Krempliais vadinamas [...] ⁸⁸, yra karosų.
7. Ežeras, didesnis už tuos visus, vadinamas Krempliais⁸⁹, jame yra gana gausiai sužvejojama įvairių žuvų.
8. Ežeras raiste prie pačių Verkių vadinamas [...] ⁹⁰, jame yra tik karosų.

⁸⁰ Orig.: *zraqb*.

⁸¹ 1802 m. ši kanalų ir dambų sistema jau buvo pažeista, pažymėta, kad pirmasis kanalas, esantis prie žemutinių sodų ir Neries, yra užverstas ažuoliniais vamzdžiais ir tik pavasarį jame būna pakankamai vandens, kanale prie bravoro buvo sugedęs šliuzas, todėl taip pat buvo per mažai vandens. Daugiau vandens buvo tik kanale su sala, kurioje stovėjo altana; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 6v.

⁸² Orig.: *Dubliszki*. 1802 m. šio ežero vieta nurodyta taip: „važiuojant iš Verkių Molėtų vieškeliu, kairėje kelio pusėje“; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 6v.

⁸³ Orig.: *Oczko*. Ežeras buvo dešinėje Molėtų vieškelio pusėje, mažesnis, bet gilesnis už Dubliškių ežerą (1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 6v). Jis ir dabar telkšo Verkių regioninio parko teritorijoje, apie 0,6 km į pietus nuo Balsio ežero.

⁸⁴ Orig.: *Lina*. Ežeras buvo už Dubliškių užėžio, bendras su Gulbinais; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 6v.

⁸⁵ Orig.: *Wierszakis*.

⁸⁶ Orig.: *Sadzawka*.

⁸⁷ Orig.: *Krzyzaków*. Dabar šie ežerai susijungę į vieną Balsio ežerą, kartais vadinamą ir Kryžioių vardu.

⁸⁸ Pavadinimas neįrašytas.

⁸⁹ Žr. 55 nuorodą.

⁹⁰ Pavadinimas neįrašytas.

Upė Neris su uostu, kurios abu krantai priklauso Verkiamams⁹¹, taip pat maža upė vardu Riešė, gausi įvairių žuvų, tekanti į aukščiau aprašytus apatinius Verkių kanalus, jos abu krantai priklauso Verkiamams.

(l. 25v) Apynynų aprašymas

1. Apynynas ant kalno tarp rūmų kiemo ir kelio, einančio parku iki malūno, mažas.
2. Apynynas tarp parko ir malūno, kitoje upelio pusėje, truputį didesnis.
3. Didžiausias apynynas – tarp parko, senojo malūno ir kelio iš Vilniaus į Verkius.
4. Apynynas truputį toliau link trinitorių valdų, prie to pat kelio, mažesnis.
5. Apynynas tarp to paties kelio ir Neries upės tokio pat ploto.

Palivarko sodų (daržų) aprašymas:

1. Sodas dešinėje pusėje kelio, einančio į miestelį⁹², prie didesniojo malūno tvenkinio, apsėjamas įvairiomis daržovėmis, jame yra ir obelų. Kitoje kelio pusėje, pirmojo lauko gale, pasodintos obelys⁹³.
2. Taip pat įvairiomis daržovėmis apsėjamas mažas sodas už naujojo klojimo.
3. Sodas, arba medelynas, mažas, sudalytas į keturias dalis, aptvertas statinių tvora su mažomis vienvėrėmis įėjimo durelėmis ant vyrių, jame dviejose dalyse yra skiepytų obelų ir kriaušių, laukinių obelų ir kriaušių, trečia dalis užsodinta įvairiais laukiniais medeliais, o ketvirtoje dalyje auga visokių daržovių⁹⁴ sodinukai.

⁹¹ XIX a. pr. inventoriuje nurodyta, kad Verkiamams priklauso vienas Neries krantas vienoje pusėje – nuo ribos su Trinapolio trinitorių žeme iki Tiškevičių Liubavo valdų ribos, t. y. daugiau kaip pusantros mylios; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, l. 7.

⁹² Dabar tai Žaliųjų ežerų gatvė.

⁹³ 1802 m. inventoriuje nurodyta, kad jis kelių margų (margas – apie 0,7 hektaro) ploto; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, in: LVIA, f. 1999, ap. 9, b. 6 (Bundesarchiv Koblenz, Nachlass Radziwill, No, 1042), l. 7.

⁹⁴ Orig.: *wloszczyzna*.

Dirbamų žemės laukų⁹⁵ aprašymas:

1. Laukas, prasidedantis nuo parko, vienu šonu prie vidurinio lauko, o kitu šonu ir ketvirto šono galu prieina prie Naujųjų Verkių kaimo žemių.

2. Laukas, prasidedantis nuo klojimo, plyti tarp pirmo ir trečio lauko, baigiasi prie Naujųjų Verkių kaimo rėžių ir Skersinės užusienio.

3. Laukas, prasidedantis nuo Gulbinų žemės, plyti tarp antro lauko ir seserims vizitėms priklausančio Gulbinų miško ribos, baigiasi prie Skersinės užusienio žemių.

Pastaba: Visi laukai užima po 120 margų ploto.

(1. 26) Dvaro pievų aprašymas:

1. Pieva prie klojimo ties upeliu, tekančiu į malūno tvenkinius, vadinama Padvarių⁹⁶, joje prišienaujama 40 vežimų gero šieno⁹⁷.

2. Pieva tarp pirmojo dirbamo lauko, parko ir miestelio žemių vadinama [...] ⁹⁸, joje prišienaujama 12 vežimų gero šieno.

3. Pieva prie didesnio malūno tvenkinio tarp kalnų siaura, vadinama Ilga, joje prišienaujami 5 vežimai gero šieno⁹⁹.

4. Pieva tarp tuščių Gulbinų užėžio rėžių plati, bet nederlinga, išdalijama valstiečiams, joje vos prišienaujama 10 vežimų pelkių šieno¹⁰⁰.

5. Pieva, vadinama Šucino¹⁰¹, už antrojo kanalo prie zomšos dirbtuvės, joje surenkami 7 vežimai pelkių šieno.

6. Pieva ties upeliu, nusidriekusi link Kremplių ežero, Stoliariškėmis¹⁰² vadinama, joje prišienaujama 30 vežimų daugiausia pelkių šieno, tik nedidelė dalis – gero.

⁹⁵ Orig.: *zmiana*. Labai panašiai laukų padėtis aprašyta ir 1803 m. inventoriuje, tik ten pažymėta, kad trečias laukas prasideda nuo Dubliškių, žr: 1803 m. Verkių inventorių, l. 260.

⁹⁶ Orig.: *Podedworna*.

⁹⁷ Orig.: *siana murožnego* – Lietuvoje taip buvo vadinamas sausose, ne pelkėtose pievose paruoštas šienas.

⁹⁸ Pavadinimas neįrašytas. XIX a. pr. ši pieva irgi buvo be pavadinimo; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 2.

⁹⁹ XIX a. pr. paminėta, kad Ilga pieva yra griovyje, 1806 m. ten jau stovėjo bravoras; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 2.

¹⁰⁰ Orig.: *siano blotne*.

¹⁰¹ Orig.: *Szucina*. XIX a. pr. šios pievos padėtis aprašyta taip: „nuo tvenkinio su mūrine damba iki kito tvenkinio, kur dabar pastatytas Knofo malūnas“; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 2v.

¹⁰² Orig.: *Stolaryszki*.

7. Pieva Turniškių užėžyje, vadinama [...]¹⁰³, ją reikia sausinti ir valyti, dabar joje prišienaujama 20 vežimų pelkių šieno.

8. Pieva prie Ožkinių¹⁰⁴ kaimo, prie Neries, vadinama Verkiškėmis¹⁰⁵, prie tuščių valstiečių sklypu, joje surenkami 7 vežimai gero šieno.

9. Pieva sklype¹⁰⁶ prie Neries, mylia¹⁰⁷ už Ožkinių kaimo, tarp Liubavo¹⁰⁸, Pakryžės¹⁰⁹ žemių, vadinama Karveliškėmis¹¹⁰, joje prišienaujama 10 vežimų pelkių ir gero šieno.

10. Pieva pusė mylios nuo Karveliškių, prie Nemenčios upelio, taip pat sklype tarp Jos Malonybės Strutinskienės¹¹¹ ir Pakryžės žemių, šienaujama joje 6 vežimai pelkių šieno.

11. Pieva netoli tos, prie tos pačios Nemenčios upelės, trečiame sklype, vadinama [...],¹¹² tarp JM Strutinskienės ir Pakryžės žemių, 20 pelkių šieno vežimų.

12. Pieva artimesniame sklype, tarp vaivadienės Jos Malonybės Hilzenienės¹¹³ Riešės žemių, prie Riešės upės, vadinama [...]¹¹⁴, surenkama 15 vežimų pelkių šieno.

13. Pieva kitame sklype tarp tos pačios Jos Malonybės Hilzenienės žemių, taip pat prie Riešės upės, vadinama [...]¹¹⁵, joje prišienaujama 5 vežimai pelkių šieno.

Suskaičiuota didelių šieno vežimų suma – 187.

(l. 26v) Aprašymas įvairiose vietose esančių medžių alėjų

1. Alėja prasideda nuo naujos ofcinos, [tęsiasi] tarp slabados ir mūrinės austerijos net iki statybinėms medžiagoms sandėliuoti pastatytos

103 Pavadinimas neįrašytas.

104 Orig.: *Oszkince*.

105 Orig.: *Werkiszki*.

106 Orig.: *w szachownicy. Szachownica* – toliau nuo pagrindinių žemės valdų, tarp kitų savininkų žemių įsiterpęs žemės plotelis.

107 Mylia – 7 varstai, t. y. 146 km.

108 Orig.: *Lubowskie*.

109 Orig.: *Podkrzyskie*.

110 Orig.: *Korweliski*.

111 Orig.: *Strutyńska*. Gal turima omenyje Felicijona Teresė iš Karpių Strutinskienė, Braslavo vėliavininko Romualdo Strutinskio (apie 1730–1777) našlė. XIX a. pr. Strutinskienei priklausė Ožkinių seniūnija; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, 2v.

112 Pavadinimas neįrašytas

113 Galbūt turima omenyje Konstancija Broel-Pliaterytė-Hilzenienė (Konstancja z Broel-Platerów Hylzenowa, ?–1795), Minsko vaivados Jono Augusto Hilzeno (Jan August Hylzen, 1702–1767) našlė.

114 Pavadinimas neįrašytas.

115 Pavadinimas neįrašytas.

pašiūrės, apšodinta klevais, liepomis ir kitais medžiais, joje yra [...] vienetų¹¹⁶.

2. Nuo virtuvės officinos net iki senojo *kafenhauzo* viena eile susodinta taip pat įvairių medžių [...] vienetų.

3. Tarp naujos ir virtuvės officinų bei tarp senųjų ir naujųjų rūmų yra įvairių medžių, daugiausia šermukšnių ir akacijų [...] vienetų.

4. Alėja, einanti nuo mūrinio ekonomo namo (*dom prowentowy*) tarp klėčių ir dviaukščio mūrinio namo iki aukščiau paminėtos pašiūrės, joje yra įvairių medžių [...] vienetų.

5. Prie kelio nuo malūno tvenkinių per pirmąjį dirbamos žemės lauką net iki vieškelio iš Vilniaus į Giedraičius, medžiai susodinti dviem eilėmis, [...] vienetų.

6. Pradedant nuo trijų medinių namų, esančių netoli klojimo, įvairūs medžiai susodinti iš abiejų pusių kelio, vedančio į miestelį¹¹⁷.

7. Pradedant nuo miestelio net iki Gulbinų ribos, apibus vieškelio, einančio į Giedraičius, geriausių medžių [...] vienetų.

8. Nuo to paties miestelio į kairę, kitu vieškeliu į Giedraičius, taip pat iš abiejų pusių pasodinta [...] vienetų medžių.

9. Nuo to [Giedraičių] vieškelio, abipus kelio į Bukiškių palivarką, einančio per Naujųjų Verkių kaimo žemę, yra [...] vienetų medžių.

10. Nuo ribos su Trinitoriais iki mūrinio tilto, prie kelio iš Vilniaus į Verkius, iš abiejų pusių pasodinta [...] medžių.

11. Prie parko ratu, o nuo to rato netoli keturiomis linijomis susodinti įvairūs medžiai, [...] vienetų.

(1. 27) Sąrašas įvairių daiktų, esančių Verkių dvaro nuosavybėje

Grūdais klėtyje: rugių prekybiniais matais – 2 statinės, 3 ašmainiai¹¹⁸; žieminių kviečių 1 statinė, 5 ašmainiai; avių 7 statinės, 3 ašmainiai; grikių 1 statinė, 1 ašmainis; žirnių 1 ašmainis, 5 gorčiai.

Sviesto du kubiliukai, kiekvienas po šešis gorčius, t. y. 12 gorčių.

Paprastos degtinės¹¹⁹ 16 gorčių; degtinės ratafijos¹²⁰ vienas butelis; ajerų degtinės vienas butelis; apelsinų degtinės vienas gorčius.

¹¹⁶ Čia ir kitur medžių kiekis nenurodytas.

¹¹⁷ Jeruzalė.

¹¹⁸ Ašmainis, orig.: *osmina* – senovinis mato vienetas, aštuntoji statinės dalis, paprastai atitinkanti 32 gorčius (gorčius – saiko matas lygus apie 2,82–3 litrus).

¹¹⁹ Orig.: *wodki ordynaryney*.

¹²⁰ Ratafija – likeris, užpildinė, pagardinta vyšnių kauliukais.

Baltos druskos 18 statinių, 32 gorčiai.

Įvairaus plauko ir amžiaus darbinių palivarko arklių – 8.

Tvartas: paprastas bulius 1, ariamų jaučių 13, taip pat Tomaševskio (Tomaszewski), išėjusio iš Skersinės, paliktas 1 bulius ir 1 jautis; melžiamų pieningų karvių 10; melžiamų pirmdėlių karvių 3; senų bergždžių karvių 7; vienmečių jautukų 3; tokių pačių veršių 7; šiūmetinių veršiukų 2; iš viso įvairių galvijų: 48.

(l. 27v) Paukščiai: kalakutų ir kalakučių senų 3, jaunų 18 vienetų, iš viso – 21; žasų ir žasūnų senų 8, jaunų 40, iš viso – 48; ančių ir antinų senų 6, jaunų 40, iš viso – 46.

Išdirbtos odos: jaučių pilkos, šešioms poroms padų, ketvirtis; veršių, išdirbtos juodai, 2 vienetai; veršių, išdirbtos pilkai, 15 vienetų; veršių, išdirbtos su kailiu, 13 vienetų; avių, išdirbtos su kailiu, 16 vienetų.

Išvardijimas įvairių indų ir daiktų, esančių svirne¹²¹ ir įvairiose Verkių vietose:

Įvairūs vežimai: seni panaradai¹²² be kopėčių – 3, su kopėčiomis – 1; naudotų ratų *obodziakų*¹²³ tiems panaradams – 12; vasariniai, gerai apkaustyti naudoti vežimai¹²⁴ – 3; seni, apkaustyti ratai vežimui – 9, neapkaustyti, pataisyti vežimo ratai – 3; naudoti žieminiai vežimai – 3.

Seni pavalkai dviejų arklių kinkiniui – 4, pavalkai vienam arkliui su pakinktais – 1, pavalkai be pakinktų – 3; pavadžiai su vadelėmis ir apynasriu – 2, nauji apynasriai – 4, naujų kamantų – 1 pora.

Dideli virtuviniai vežimai, apkaustyti, išmušti oda ir žaliai nudažyti, – 2, toks pats, tik mažesnis, – 1.

Didelė karieta ant lingių¹²⁵, arba *kiszka*, apkaustyta, išmušta gelumbe ir oda, dažyta, – 1.

Kalamaška su ratais, neapkaustyta, ir rogės sodininkui – 2.

(l. 28) Žagrės arimui su keturiomis geležinėmis verstuvėmis – 6; naudoti noragai¹²⁶ – 9 poros; naudoti dalgiai šienavimui – 11, nauji – 4, iš viso – 15; naudoti pjautuvai – 16; grąžtelis¹²⁷ – 1; pustyklė dalgiams

121 Orig.: *w imbarze*.

122 Panaradas – didelis vežimas, įprastai naudotas didesniems daiktams vežioti.

123 Mediniai ratai, sulenkti iš vieno medžio strypo.

124 Orig.: *kary*, Lietuvos lenkų tarpe taip vadintas paprastas vežimas.

125 Orig.: *drąžki*.

126 Orig.: *narogi*.

127 Orig.: *świderek grablowy*.

galąsti – 1; akėčios, naujos, naudojamos Žukovskio (Żukowski) Verkiuose, – 7; geležinis noragas¹²⁸ žagrei – 1; geležinės šakės puodams iš krosnies išimti – 1; odininko (kailiadirbio) peilis su dviem rankenomis, t. y. drožtuvas – 1; piešnės¹²⁹ ledui skaldyti – 4, kaltas aviliams gaminti – 1, iš viso – 5; rėžtukai šienai smulkinti – 5.

Ivairūs ūkiniai padargai:

Mechanizmas¹³⁰ su šešiais dideliais dalgiais šiaudams kapoti, reikalingas taisymo – 1; senos geležinės žirkklės – 1; trikojai – 2 ir spingintuvė – 1, iš viso – 3; skliutas mėsai kapoti – 1, virtuvės ir skerdyklos peiliai – 2, iš viso – 3; rankiniai pjūklai lentoms pjauti – 2; geležinės keptuvės – 9; ketaus katiliukai – 2; bežmėnas su geležiniu kabliu ir su dirželiu – 1; varinis katiliukas, pasviręs, – 1; senas varinis katiliukas arbatai – 1; varinis butelis su užsukamu kamščiu – 1; didelis kaistuvus su rankena¹³¹ – 1, vidutiniai kaistuvai – 2, mažas – 1, iš viso – 4; senas didelis katilas smalai virti Vingyje – 1; didelė alavinė vaza su dangčiu – 1; alavinis dubuo vidutinis – 1; alaviniai pusdubeniai – 2, vieno iš jų kraštai apsilydę; šaukštai alaviniai sveiki – 6, sulaužyti – 4, iš viso – 10; žvakidės alavinės, sugadintos, – 2; (l. 28v) skardiniai dvigubi nieko neverti gorčiai – 2; tokie patys viengubi gorčiai – 2; tokie patys dvigubi geri gorčiai – 2; skardiniai pusgorčiai, niekam netinkami, – 9; tokie patys geri pusgorčiai – 4; skardinių niekam netinkamų kvortų – 12; puskvortės skardinės naujos – 2, sena – 1, iš viso – 3; taip pat senos puskvortės – 5, kvortelės – 2, iš viso – 7; kreivas laistytuvus – 1, paprasti kvortiniai laistytuvai – 2, iš viso – 3; skardinis dubuo (*miednyčia*) be dugno – 1, geras kiaurasamtis – 1, iš viso – 2; skardiniai žibintai didesni – 2, mažesni – 2, iš viso – 4; skardinės žvakidės sveikos – 3, sulaužytos – 2, iš viso – 5; stiklinis buteliukas¹³² degtinei – 1; kapoklė daržovėms – 1; fajansinės lėkštės – 4; indų spinta su dviem spynomis, iš kurių viena be rakto – 1; stalas su stalčiumi su spyna ir raktu – 1; senos taburetės, apmuštos žalia gelumbe, – 5; kubilai¹³³ degtinei – 5; indai¹³⁴ degtinei – 5; puskubiliai degtinei – 2, statinės

128 Orig.: *lemiesz*.

129 Orig.: *piesznia* – ilgas įrankis su aštriais metaliniais galais, skirtas skobti medžiui, pavyzdžiui, drevėms gaminti arba ledui kiršti.

130 Orig.: *machina*.

131 Orig.: *rađel*.

132 Orig.: *probka*.

133 Orig.: *kufa* – didelis medinis įvairios talpos kubilas, naudojamas daugiausia alkoholinių gėrimų gamyboje.

134 Orig.: *winiarka* – medinis indas, dažniausiai naudotas vynui.

deginėi – 2, iš viso – 4; statinaitės¹³⁵ grūdams supilti – 9; statinės¹³⁶ daržovėms – 2; duonkubilis; kibiras vandeniui; melžtuvė; vonelė; sviestmušė; naminio milo maišelis deginei – 1; apkaustytos svirtinės svarstyklės šienai sverti – 1 pora; keltuvas sandėlyje su dviem velenais ir lynu, apkaustytas, – 1; kubilai vandeniui vežioti – 2; pūras¹³⁷ druskai sverti, t. y. apkaustyta statinaitė – 1; ašmainiai: apkaustytas – 1, neapkaustytas – 1, iš viso – 2; semtuvai, kurių ketvirtis apkaustytas žydo Zavelovičiaus (Zawelowicz) Antakalnyje, – 2.

(1. 29) Verkių kafenhauze

Svečių kambaryje: kanapėlės, arba suoliukai¹³⁸, beicuoti, ant 4 kojų, prikalti prie sienos, – 8; tokia pati didesnė kanapa ant 6 kojų – 1; uosiniai beicuoti staliukai – 5; spintos staliaus darbo, nišose, beicutos, su spynomis ir raktais, deramai apkaustytos, – 2; taburetės, kimštos ašutais ir gelumbe, jų apvalkalai iš gingaso¹³⁹ audinio, – 10.

Smuklės kambaryje: kanapėlės, arba suoliukai, beicuoti, ant 4 kojų, prikalti prie sienos, – 3; tokia pati didesnė kanapa ant 6 kojų – 1; staliukai uosiniai, staliaus darbo, beicuoti, – 5; nauji staliukai su turėklais – 6; tokie patys seni staliukai – 4; spinta su viršuje įstiklintomis, o apačioje medinėmis dvivėrėmis durelėmis, su dviem spynomis (pastaba: durelių stiklas sudaužytas) – 1; spinta prie lango, žema, su dviem durelėmis ir dviem stalčiais bei trimis spynomis be raktų – 1; spinta kampe, didelė, su 4, t. y. dviem dvigubomis, durelėmis, su dviem spynomis be raktų ir vienu stalčiumi – 1; suolas su dėže¹⁴⁰ daiktams susidėti – 1 (pastaba: šie trys baldai staliaus darbo, beicuoti).

Išvardijimas įvairių indų tame kafenhause:

Skardinės kvortelės – 3; skardinis puodelis – 1, mažas skardinis piltuvėlis – 1, skardinė žvakidė – 1, skardiniai arbatiniai didesni ir mažesni – 4, skardinė cukrinė – 1, skardinė dėžutė kavai – 1, (1. 29v) skardinis ašotis senas, penkių gorčių talpos, – 1, žalvarinis padėklas – 1, aukso spalvos

135 Orig.: *fasa* – kubiliukas, statinaitė, medinis indas.

136 Orig.: *stawnia* – medinė statinė, indas, kuriame sudedamos daržovės (kopūstai, burokai) žiemai.

137 Pūras čia – 24 gorčių talpos medinis indas.

138 Orig.: *zydelki* – tam tikri suoliukai, taburetės atmaina.

139 Gingasas – medvilninis įvairių spalvų spausdintas audinys, panašus į perkelį, importuojamas iš Indijos; žr.: Gražina Marija Martinaitienė, *Audiniai ir jų spalvos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriniuose šaltiniuose*, Vilnius: Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai, 2013, p. 59.

140 Orig.: *szlabanek*.

metalo¹⁴¹ šaukšteliai kavai – 2, alavinis kreivas šaukštelis pienui – 1, krosnelė kavai skrudinti – 1, malūnėlis kavai – 1, porcelianiniai žydri puodeliai – 3 poros, atskirai lėkštelės prie puodelių – 3, naudoti *podgužės*¹⁴² rankšluosčiai – 2, tokios pat naudotos staltiesės – 5, sena staltiesė su žydromis gėlėmis – 1, mažas skardinis žibintas su išdaužtu stiklu – 1.

Pastaba: aukščiau išvardyti *kafenhauzo* daiktai yra dvaro apskaičiuojami, o atskirai pas smuklininką Pominą yra: viengubi skardiniai gorčiai – 3, pusgorčiai – 2, kvorta – 1, puskvortės – 3, kvortelė – 1, puodelis – 1, piltuvė – 1, balto stiklo stiklinės – 4, tokio pat stiklo taurelės – 2, senos skardos krosnių angoms uždengti – 2.

Žemutinėje ledainėje pas Jonienę (Janową): seni skardiniai gorčiai – 2, tokie pat pusgorčiai – 3, tokios pat kvortos – 2, tokios pat puskvortės – 3, kvortelės – 2, puodeliai – 2, piltuvėlis – 1, senas ąsotis – 1.

(1. 30) Name, kuriame anksčiau gyveno Karolis, pas šaltkalvį Andriejų: seni skardiniai gorčiai – 2, pusgorčiai – 2; taip pat skardinės kvortos – 2, puskvortės – 2, kvortelės – 2, puodelis – 1, skardinis piltuvėlis – 1, žalio stiklo dubenėliai¹⁴³ – 3, tokio pat stiklo stiklinė – 1.

Miestelio austerijoje pas Hermaną: seni skardiniai gorčiai – 5, pusgorčiai – 3, skardinės kvortos – 2, puskvortės – 5, kvortelės – 4, mažas piltuvėlis – 1, didesnis piltuvėlis – 1, skardinis puodelis – 1, skardinės žvakidės – 2, varinis bidonas, įmūrytas į krosnį, – 1, geležinė skarda krosnies angai uždengti – 1; žalio stiklo stiklinės – 6, taurelės – 4, taurelė – 1; medinis kubiliukas – 1; paprasti staliaus darbo stalai – 5, aplink stalus didesni suoliai – 6, mažesni – 3; staliaus darbo pilkai dažyta spinta su dviem spynomis ir raktais – 1.

Išvardijimas įvairių daiktų, esančių statybiniame sandėlyje¹⁴⁴:

Geležiniai ir variniai: keturbriaunė geležis apie keturių akmenų ir 20 svarų¹⁴⁵ svorio – 1 liejinys¹⁴⁶; Karaliaučiaus geležies – 1 liejinys; pailgos geležies mašinos – 1 liejinys, geležis nuo sodo kubilų – 14 vienetų; vežimų ratų apkaustai – 7 vienetai; malūno velenas – 1; malūno volo sutvirtinimo lankas – 1; geležinės skardos mažesni gabalai – 3, didesni – 6; taip

141 Orig.: *prezmetalowe. Prezmetalau arba metallum principis Roberti* buvo vadinamas metalo lydinys iš keturių dalių vario ir trijų cinko.

142 *Podgorze* – Krokuvos miesto rajonas, kažkada buvęs atskiras miestas.

143 Orig.: *czarka*.

144 Orig.: *w Imbarze fabrycznym*.

145 Lietuviškas akmuo (svorio matas) lygus 40 lietuviškų svarų, o svaras – 384,8 g.

146 Orig.: *sztaba*.

pat žalvarinės skardos du su puse svaro; pusantro sieksnio ilgio geležinė grandinė – 1; (l. 30v) dideli geležiniai kabliai – 3; išlietos įvorės kanalams – 23 vienetai; geležiniai kaiščiai – 35; didelės lietos skardos židiniams – 2; senos skardos krosnims – 3, didesnė – 1; kojelės ugniai židinyje įkurti su žalvariniais rutuliukais – 1; maskvietiški kastuvai geri – 36, maskvietiški kastuvai sugadinti – 46; Karaliaučiaus kastuvėliai – 21; gerų mentelių kalakėms maišyti – 16, sugadintų – 4; gerų bigių¹⁴⁷ – 15, sugadinta – 1; geležinė sankaba grindims dėti – 1; geležinis kirtiklis¹⁴⁸ – 1; geležinė durų sklendė – 1; geležinis katiliukas – 1; geležiniai puodai – 2; ketaus siurbliai, sudėti iš kelių atskirų dalių, be medžio, prie jų 6 žiedai kubilams, 2 geležies detalės nuo pompos ir kitos įvairios detalės, nepilnos – 2; geležiniai sudaužyti, nieko neverti katiliukai – 5; geležinės šakės kalkakmeniams kasti – 1; mechanizmas¹⁴⁹ akmenims užkelti, septynių dalių, – 1; geležinis kobinys – 1; skliutai geri – 8; Karaliaučiaus bindasai¹⁵⁰, naudoti, – 5, mūrینinko mentės – 15; mūrینinko plaktukai – 3; akmenskaldžio kalteliai – 57; kalteliai su geležinėmis rankenomis – 13; (l. 31) akmenskaldžio ir įvairūs pjūklai, pagadinti, – 22; žalvarinis pjūklelis su geležine rankena – 1; prancūziškos spynos su raktais – 5, be raktų – 2; prancūziškos sklendės – 8; žalvariniai paausuoti apyrakčiai – 2; bežėnas su diržu – 1; grąžtai vamzdžiams gręžti – 6; geležiniai strypai tiems grąžtams – 2; grąžtai mūruvi gręžti – 3; naudoti grąžtai lentjuostėms – 4; įvairių tipų staliaus obliai be rankenų – 70; staliaus kalteliai įvairaus tipo be rankenų – 8; trišonė dildė – 1; mažos ir didesnės dildės, priklausiusios kalviui Pienkovskiui (Pienkowski), – 36; kreivos dildės – 4; staliaus pjūklelis be rankenos – 1; dailidės kaltai – 2; rankenėlės lentpjūvei geležinės – 2; vidutinio dydžio geležinis kampainis – 1; sugadintos kalvio replės – 1; didelis kalvio kūjis – 1; žalvarinis ratelis nuo poliakalio – 1; malūno girnų verpstas – 1; langai iš vielos mediniuose rėmuose – 12; žalvarinis pjūklas be dantų su geležine rankena – 1; žalvarinės svarstyklės su žalvariniu svareliu – 1; žalvaris gabaliukais – 3 svarai; varinis katilas valgiui virti – 1; mediniai kėbali, apkaustyti geležimi, – 2; (l. 31v) ažuolinė apkaustyta boba nuo didžiojo poliakalio – 1, nuo mažesnio – 1, iš viso – 2; poliakalio

147 Bigė – geležinis įrankis trupinti mūrą, ledą ir pan.; žr. *Słownik języka polskiego*, t. 1: A–O, Wilno: staraniem i kosztem Maurycego Orgelbranda, 1861, p. 80.

148 Orig.: *oszkard*. Įrankis naudotas sienoms griauti; žr. *Słownik języka polskiego przez Samuela Bogumiła Linde*, t. 2, cz. 1: M–O, Warszawa: u Autora, 1809, p. 554.

149 Orig.: *machina*.

150 Bindasas – tam tikras kirvis.

varžtai – 8, klemeriai – 2, žalvarinė įvorė – 1, iš viso – 11; stambių vinių mūrui – 12; žalvarinis katiliukas klijams virti, pakrypęs, – 1; naujos įvairaus svorio jungtys vamzdžiams¹⁵¹ – 987; ankeriai mūrui iš geležies liejinio; balto gipso akmenų – 200; kreidos akmenų – 9; staliaus darbo grindų plokštės, šešiakampės, įvairių spalvų, – 131 vienetas; raudonos spalvos raudonmedžio medienos kaladės ar sijos – 4; didelis kvadratinis raudonmedžio gabalas – 1; braziliškos medienos¹⁵² – 9 vienetai; apkaustyta skrynelė nuo pompos – 1; didelis marmuro akmuo – 1.

Išvardijimas įvairių daiktų Verkių malūne pas malūnininką Albertą:

Žalvarinės vielos tinkleliai staliaus darbo skrynute rafinuotiems miltams – 3, toks pats, tik plonesnės vielos ir neįrėmintas tinklelis – 1, iš viso – 4; geležinės vielos tinkleliai, įrėminti, – 3, neįrėmintas – 1, iš viso – 4; įvairaus dydžio kūjai akmenims kalti – 7; seni plonesni pikliai, deramai įtaisyti, – 2; drobė pikliui, atvežta iš Rygos, uolekčių [...] ¹⁵³; staliaus darbo dėžės miltams – 2; maža skrynutė pikliavimui, pakabinta ant kabo, – 1; saikai du, vienas 10 gorčių, kitas 12 gorčių; staliaus darbo staliukas ant vienos kojos su apvadais – 1; pikliavimo dėžė iš senojo malūno – 1; dvivėriai vartai nuo vartų prie vandens rato, apkalti lentelėmis, apkalinėti vinimis, su keturiais dideliais vyriais, – 2; (l. 32) dideli kaiščiai – 2, įvorės prie jų – 2, iš viso – 4; geležinis strypas – 1; sena geležinė skarda krosniai – 1; staliaus kirvis – 1; obliai su rankenomis – 4; senas rankinis pjūklas su rankena – 1; vidutinis gražtas – 1; sena dildė – 1; geležinis skriestuvus – 1; ažuolinės lentos vandens ratui, sulenktos į apskritimą, – 16; uolekties ilgio skroblo ir obels medžio kūlokai¹⁵⁴ – 126; plonesnis ašutinis tinklelis – 1.

Išvardijimas įvairių daiktų, esančių Verkių bravore:

Didelis varinis kvadratinis katilas alui virti krosnyje – 1; didelis skardinis piltuvus – 1; medinis piltuvus su variniu vamzdeliu – 1; seni skardiniai pusgorčiaus talpos ir kvortos talpos laistytuvai – 2; pjūklai skersiniai medžiui pjauti – 3; seni kirviai – 3; sulaužytas kastuvus – 1; kubilas alui su trimis geležiniais žiedais, papuęs, – 1; kubilas vandeniui, reikalingas taisyti, – 1; kubilas statinėms plauti – 1; alaus vėsintuvus senas, reikalingas remonto, – 1; medinis stovas statinėms alinėje sustatyti su 12 geležinių

¹⁵¹ Orig.: *Bucy do rur*.

¹⁵² Orig.: *drzewa brezyliowego*. Taip buvo vadinama tam tikra medienos rūšis, gaunama iš medžio *Caesalpinia echinata* Lam, vertinta dėl raudonos spalvos. Šio medžio kilmė – Brazilija.

¹⁵³ Skaičius neįrašytas.

¹⁵⁴ Orig.: *kulak* – medinio rato krumplys (malūne).

žiedų – 1; piltuvai – 3; mediniai kubiliukai dideli – 2, maži – 2; vonelė maža – 1, medinis gorčius – 1, skardinis dvigubas gorčius – 1; statinės alui senos ir geros – 85.

(l. 32v) Išvardijimas įvairių daiktų, esančių Verkių lentpjūvėje, kuriai vadovauja stalius Budrevičius (Budrewicz):

Pjūklai lentoms pjauti – 46; rankinis pjūklelis be rankenos – 1, gražtas didesnis – 1, mažesnis – 1; obliai su rankenomis – 2, be rankenų – 2; plokščios dildės – 38, pusapvalės – 2; geležinė juosta, viena $\frac{3}{4}$ uolekties ilgio, kita $\frac{1}{4}$ uolekties; geležinis raktas dantims tiesinti – 1; geležiniai klemeriai kaladėms laikyti – 19; geležiniai kabliai kaladėms traukti – 2; geležinis kobinys kaladėms gaudyti – 1; dideli kirviai – 4; geležiniai varžtai įvairiose vietose – 19; Karaliaučiaus geležis po pjūklais $\frac{3}{4}$ uolekties ilgio liejiniais, ant rėmų ir po rėmais – 12 vienetų; geležinės rankenos vežimams traukti – 3; nedidelės geležinės piešnės – 2; maskvietiškas kastuvas – 1, Karaliaučiaus kastuvas – 1; geležinis raktas varžtams sukti – 1; geležinės spyruoklės su varžtais pjaunamoms kaladėms pritvirtinti – 2; didelis geležinis plaktukas pleištams po pjūklais įkalti – 1; žalvarinės volų atramos rėmuose – 12, tokios pat didesnės – 5, tokios pat po volais – 5; geležinės volų atramos virš volų – 5; ilgi geležiniai kabliai vežimams traukti – 6; dideli geležiniai lankai – 3; dideli geležiniai pleištai po pjūklais – 36; maži geležiniai pleištai po pjūklais – 17; geležies skardos kilnojama krosnelė ugniai įkurti, deramai apkaustyta, – 1; sulaužytas skersinis pjūklas – 1; sena spirgintuvė laujui lydyti gaminant tepalą – 1; skardiniai žibintai su stiklu – 2.

(l. 33) Verkių dvaro valstiečių, t. y. gyvenviečių, žmonių, kinkomų gyvulių, žemės ir miškų bei mokesčių ir prievolių aprašymas

Jeruzalės miestelis:

Tuščia sodyba po Petro Tilindžio (Tylandz), $\frac{1}{4}$ valako.

Mikalojus Jankauskas (Jankowski) su žmona, sūnūs Mykolas (16)¹⁵⁵, Andriejus (7), dukros Kotryna (13), Marcijona (9), bendras mokestis – 50¹⁵⁶, metiniai gvoltai – 6¹⁵⁷, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Kristupas Purkevičius (Purkiewicz) su žmona, sūnus Kazimieras (18), dukra Rozalija (14), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6,

¹⁵⁵ Skliausteliuose nurodyti asmens metai.

¹⁵⁶ Čia ir kitur mokesčiai (činšas su padūme) nurodyti auksiniais.

¹⁵⁷ Nurodytas privalomų kasmetinių talkų per rugiapjūtę dienų skaičius.

arklys – 1, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Tuščias sklypas po Jono Zubžickio (Zubrzycki), $\frac{1}{2}$ valako, be pastatų.

Juozapas Stankevičius (Stankiewicz) po Jokūbo Daškevičiaus (Daszkiewicz), [vedęs], sūnus Jonas ($\frac{1}{4}$), dukra Kotryna (4), brolis Tomas (50), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Tuščias sklypas po Jono Mikulevičiaus (Mikulewicz), $\frac{1}{2}$ valako, reikia apstatyti.

Mykolas Žegaris (Żegarys, Żegaris) su žmona, dukra Marija ($\frac{1}{4}$), brolis Simonas (20), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Dominykas Daškevičius (Daszkiewicz) su žmona, sūnūs Tomas (25), Juozapas (16), Antanas (13), Jurgis (11), dukros Marcijona (24), Marijona (17), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Jonas Kononovičius (Kononowicz) su žmona, sūnūs Kazimieras (16), Tomas (2), dukra Marijona (15), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Kazimieras Vingrys (Wingrys) su žmona, sūnus Tomas (2), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Simonas Gunevičius su žmona, dukra Kotryna (2), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Tuščia sodyba po Jono Giedrio (Giedrys), $\frac{1}{2}$ valako.

Tuščia sodyba po Jurgio Balako (Balak), 1 valakas.

Kazimieras Saulevičius (Saulewicz) su žmona, siuvėjas, sūnūs Juozapas (28), Laurynas su žmona, bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, kinkomi arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Motiejus Sadowskis (Sadowski) su žmona, sūnus Jokūbas (11), dukra Marijona (2), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, kinkomi jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Tuščias 1 valako sklypas po Vaicechausko (Woyciechowski), kuriam gyvena nusipelnęs Morozas, išlaikomas dvaro.

Prie smuklės prijungtas 1 tuščias valakas.

Be to, yra 4 apgyvendinimui skirti valakai, kur sklypuose nėra jokių pastatų. Tame pačiame miestelyje yra 10 užstatymui skirtų sklypų be dirbamos žemės, jie driekiasi link Baltupių¹⁵⁸. <...>

(l. 33v, p. 34) Jurgis Petkevičius (Pietkiewicz), kamininkas, gyvena ant ribos, prie dominikonų bravoro, moka 8 auksinus činšo.

1 pastaba: Jeruzalės miestelio žemės ir sklypai išsidėstę vienu šonu nuo slėnio, kuriuo teka upelis į parką, ir nuo Naujųjų Verkių kaimo šniūrų, kitu šonu nuo atžalyno, kuris turi būti saugomas kaip būsimas išdo miškas, trečiu šonu iš dalies nuo Fabijoniškių kaimo galo, o iš dalies nuo kunigų dominikonų Baltupio žemių, ketvirtu šonu nuo kunigų trinitorių žemės, Kalvarių dominikonų ir Verkių parko.

2 pastaba: Prie trečios miestelio dirbamų žemių ribos yra dvaro atžalyno plotas, kurio vienas kraštas driekiasi palei visą miestelio šniūrų ilgį, toliau pleištu ribojasi su Fabijoniškių kaimu ir galiausiai su įvairiais Bukiškių užėžio užsieniais, o iš dalies remiasi į Naujųjų Verkių kaimo šniūrus. Jis apima 4 valakus ploto. <...>

Naujųjų Verkių kaimas

Jacekas Žukovskis (Żukowski) su žmona, sūnus Vincentas (20), dukra Kotryna (22), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės ½ valako.

Tuščias sklypas užstatymui ir apgyvendinimui, žemės ½ valako.

Jurgis Stankevičius (Stankiewicz) su žmona, sūnūs Laurynas (12), Mykolas (10), Vincentas (7), posūnis Dominykas Bartoševičius (Bartoszewicz) su žmona, dukros Rožė (2), Marija (½), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės ½ valako.

(p. 35) Tuščias sklypas užstatymui ir apgyvendinimui, žemės ½ valako.

Motiejus Djakevičius (Dyakiewicz) su žmona, sūnus Vincentas (9), dukros Rozalija (11), Kotryna (6), [taip pat gyvena] pusininkas Juozapas Ravickis (Rawicki) su žmona, sūnūs Antanas (4), Vincentas (2), dukra Agnieška (7), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Vincentas Kielma (Kielma) su žmona, sūnūs Ignacas (19), Stanislovas (7), dukros Ona (11), Kotryna (5), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės ½ valako.

Tuščias sklypas užstatymui ir apgyvendinimui, žemės ½ valako.

Tuščias sklypas po Jono Ropienio, žemės 1 valakas.

7 tušti valakai užstatymui ir apgyvendinimui.

Kampininkai su pastatais tuščiuose sklypuose:

Ferdinandas Liuboščinskis (Luboszczyński), kubilius, iki gyvenimo pabaigos.

Lukas Poplavskis (Poplawski), odininkas, bendras mokestis – 8.

Andriejus Rinkevičius (Rynkiewicz), bendras mokestis – 8.

Dominykas Kulakauskas (Kułakowski), bendras mokestis – 8.

Antanas Hovaras (Howar), račius, su Motiejumi Grigaičiu (Grygaye), staliumi, bendras mokestis – 8.

Jonas Orlovskis (Orłowski), stalius, bendras mokestis – 8.

Pastaba: tame kaime kampininkams yra 9 sklypai, pradedant nuo Žukovskio sklypo net iki namo, pastatyto išdo lėšomis, a. a. kunigaikštytės Masalskytės¹⁵⁹ žindyvei, t. y. Liuboščinskienei, kuri taip pat jau įeina į tą skaičių.

2 pastaba: Naujųjų Verkių kaimo žemės plyti vienu kraštu nuo dvaro laukelių, antru ir trečiu ribojasi su užusienių sodybomis, t. y. Bukiškėmis, ketvirtu šonu ribojasi su miestelio¹⁶⁰ šniūrais ir dvaro atžalynu. <...>

(p. 36) Kaimas Fabijoniškės

Juozapas Rusakevičius (Rusakiewicz) su žmona, sūnūs Pranciškus (6), Ignacas (4), Jonas (1), dukros Kotryna (12), Rozalija (8), Marijona (7), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 3, žemės 1 valakas.

Petras Čyžas (Czyż) nevedęs, svainis Baltramiejus Rinkevičius (Rynkiewicz) su žmona, sūnūs Antanas (9), Matas (6), dukra Rozalija (7), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Mykolas Seniūnas (Seniun) su žmona, sūnūs Vincentas (18), Motiejus (8), dukros Rozalija (12), Ona (8), bendras mokestis – 60 auksinų 20

¹⁵⁹ Galbūt anksti mirusi vyskupo dukterėčia.

¹⁶⁰ Jeruzalės.

grašių, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės $\frac{2}{3}$ valako.

Trečdalis Seniūno valako tuščias dėl ginčo su Baltupių dominikonais.

Martynas Senkevičius (Sienkiewicz) su žmona, sūnūs Vincentas (21), Juozapas (18), Pranciškus (11), dukros Rozalija (22), Pranciška (16), Marija (6), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Juozapas Lichvinskis (Lichwiński) (po Mykolo Kozlovskio (Kozlovski)) su žmona, sūnus Juozapas (16), dukra Antanina (19), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Motiejus Stankevičius (Stankiewicz) su žmona, sūnus Andriejus (2), brolis Vincentas (26), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Tuščia sodyba po Valantovičiaus (Wałantowicz).

Motiejus Ropienis su žmona, sūnūs Jonas (7), Juozapas (5), Vincentas ($\frac{1}{2}$), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Vincentas Falkevičius (Falkiewicz) (po Jono Isakovičiaus (Isakowicz)) su žmona, sena motina, bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 1, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

$\frac{1}{2}$ tuščio valako nuo tos pačios sodybos.

Ponas Karolis Matusėvičius (Matusewicz) (po Bieliakovičiaus (Bieliakowicz)), bendras mokestis – 80, žemės 1 valakas.

Martynas Matarevičius (Matarewicz) su žmona, sūnūs Pranciškus, Andriejus, sena motina, bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, kinkomi arkliai – 2, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

$\frac{1}{2}$ tuščio valako nuo tos sodybos.

Valakas žemės prijungtas prie smuklės.

Pastaba: šio kaimo žemės iš dviejų pusių ribojasi su dominikonų Baltupiu, iš trečios pusės – su Suderve, iš ketvirtos – su Bukiškėmis, penktu šonu – su [Verkių] dvaro atžalynu, o šeštu – su Jeruzalės miestelio šniūrais¹⁶¹. <...>

¹⁶¹ XIX a. pradžioje Fabijoniškių kaimo padėtis apibūdinta taip: ribojasi su Vilniaus Šv. Dvasios dominikonų Baltupiu, Vilniaus pijorų Gineitiškėmis, dalimi pono Kontrimo Bukiškių bei Verkių dvaro žemėmis; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, l. 1.

Bukiškių užėžis¹⁶²

Laurynas Bernatovičius (Bernatowicz) su žmona, sūnūs Juozapas (12), Andriejus (8), Pranciškus (1), senas tėvas, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Pastaba: šis užsienis iš vienos pusės ribojasi su Simono Seniūno užsieniu, o antras ir trečias šonas sutampa su Bukiškių siena.

Simonas Seniūnas su žmona, sūnūs Jurgis (7), Simonas (3), dukros Marija (10), Rozalija (6), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, kinkomi arkliai – 2, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Pastaba: šis užsienis vienu šonu ribojasi su Bernatovičiaus užsieniu, kitu šonu prieina prie tuščio valako ir dvaro atžalyno, vienu galu – prie Fabijoniškių smuklės, kitu – prie Daukšos užsienio.

Tuščias valakas, skirtas apgyvendinimui, plyti vienu šonu nuo Seniūno užsienio, kitu šonu ir vienu galu prieina prie dvaro atžalyno, kitu galu – prie kito tuščio valako ir Šostako (Szostak) užsienio.

Tuščias sklypas apgyvendinimui, plytintis vienu šonu nuo Naujųjų Verkių kaimo šniūrų, kitu – nuo Šostako užsienio, vienu galu nuo dvaro atžalyno, kitu – nuo tuščio valako.

Pastaba: tame sklype pastatytas Šostako namas.

Jokūbas Šostakas, našlys, sūnus Laurynas (20), dukros Teresė (22), Marija (14), Rozalija (11), Ona (7), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Tuščias sklypas apgyvendinimui, plytintis vienu šonu nuo Šostako užsienio, kitu – nuo Daukšos užsienio, vienu galu nuo kelio iš Verkių į Bukiškius, kitu – nuo tuščio valako.

Laurynas Daukša (Dauksza) su žmona, dukros Marijona (3), Ona (½), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

(p. 38) Pastaba: Lauryno Daukšos užsienis vienu šonu ribojasi su šalia aprašytu tuščiu sklypu, kitu – su Bukiškių riba, vienu galu remiasi į kelią, einantį iš Verkių į Bukiškius, kitu – į Simono Seniūno užsienį.

Laurynas Šolkovskis (Szołkowski) su žmona, sūnus Motiejus (20), brolis Jokūbas (47), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2,

¹⁶² XIX a. pradžioje Bukiškių užėžio padėtis apibūdinta taip: ribojasi su pono Kontrimo Bukiškėmis, su generolo Zyberko Riešės valdomis, su Vilniaus vizičių vienuolyno Gulbinais, kita dalis – su Verkių dvaro žemėmis; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 1.

jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Pastaba: šis užsienis išsidėstęs vienu šonu nuo Bukiškių ribos, kitu – nuo Kristupo Purkevičiaus užusienio, trečiu – nuo tuščio sklypo po Kazimiero Seniūno, ketvirtu – nuo Bukiškių kelio.

Tuščias sklypas po Kazimiero Seniūno, žemės 1 valakas.

Pastaba: tas užsienis išsidėstęs vienu šonu prie Verkių, nuo tuščio valako pusės, kitu – nuo Bukiškių kelio, trečiu – nuo Šolkovskio užusienio, o ketvirtu – iš dalies nuo Purkevičiaus užusienio, o iš dalies nuo tuščio sklypo.

Tuščias sklypas apgyvendinimui, esantis vienu šonu nuo tuščio sklypo po Kazimiero Seniūno, kitu – nuo Bukiškių kelio, trečiu – nuo Pienkovskio užusienio, ketvirtu – nuo Naujųjų Verkių kaimo šniūrų.

Vincentas Pienkovskis su žmona, sesuo Magdalena, sena motina, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Pastaba: šis užsienis plyti vienu šonu nuo Naujųjų Verkių kaimo šniūrų, kitu – nuo Bartoškos (Bartoszko) užusienio, trečiu ir ketvirtu – nuo tuščių valakų.

Tuščias sklypas apgyvendinimui, plyti vienu šonu nuo Pienkovskio užusienio, kitu – nuo vieno ir kito Bartoškų užusienių, trečiu – nuo Seniūno užusienio dalies, ketvirtu ribojasi su Purkevičių žemėmis.

<...> (p. 39) Kristupas Purkevičius su žmona, broleinai Jokūbas (21), Kazimieras (18), bendras mokestis – 100, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Pastaba: šis užsienis plyti vienu šonu nuo Šolkovskio ir iš dalies nuo Seniūno užusienių, kitu – nuo Mykolo Purkevičiaus užusienio, vienu galu nuo Bukiškių ribos, kitu – nuo tuščio valako.

Mykolas Purkevičius su žmona, sūnus Gabrielius (22), dukra Marijona (19), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 3, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Pastaba: šis užsienis pleištu įsiterpia tarp Kristupo Purkevičiaus užusienio, Bukiškių ribos, dalies Bartoškos užusienio ir tuščio valako dalies.

Juozapas Bartoška su žmona, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Pastaba: šis užsienis plyti vienu galu nuo Stanislovo ar Tado Bartoškos ir Stanevičiaus užsienių, kitu – nuo dvaro atžalyno, trečiu – nuo Hilzenų Riešės ribos, ketvirtu – nuo Mykolo Purkevičiaus užsienio, penktu – nuo tuščio valako.

Du valakai miško: prie to paties Bartoškos valako yra du valakai dvaro atžalyno, kuris turi būti saugomas, kol užaugs miškas, jis yra vienu šonu nuo Hilzenų [Riešės] ribos, kitu – nuo Gulbinų ribos, trečiu – nuo Mikulevičiaus (Mikulewicz) užsienio, ketvirtu – nuo Bartoškos ir Stanevičiaus užsienių.

Juozapas Mikulevičius su žmona, sūnūs Ignacas (10), Dominykas (3), dukros Marija (20), Dorota (11), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas. <...>

(p. 40) Pastaba: Juozapo Mikulevičiaus užsienis plyti vienu šonu nuo ką tik aprašyto dvaro atžalyno, kitu – nuo Gulbinų ribos, trečiu – nuo Ropienio užsienio, ketvirtu – nuo Stanevičiaus užsienio.

Motiejus Ropienis su žmona, dukros Elzbieta (20), Marcijona (14), Margarita (7), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Jonas Mikulevičius su žmona, sūnus Motiejus, dukros Rozalija (3), Juzefa ($\frac{1}{2}$), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 3, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Pastaba: šis užsienis, kartu Ropienio ir Mikulevičiaus, plyti vienu šonu nuo Juozapo Mikulevičiaus užsienio, kitu – nuo Gulbinų ribos, trečiu – nuo dvaro atžalyno, ketvirtu – nuo Stanevičiaus užsienio.

Antanas Stanevičius su žmona, sūnūs Juozapas (11), Mykolas (11), dukros Marijona (13), Elzbieta (6), Magdalena (1), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Pastaba: tas užsienis plyti vienu šonu nuo Mikulevičiaus ir Ropienio valako, kitu – nuo Tado Bartoškos valako, vienu galu nuo Juozapo Bartoškos užsienio, kitu – nuo dvaro atžalyno.

Tadas Bartoška su žmona, sūnūs Petras (7), Juozapas (3), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 3, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Pastaba: šis užsienis plyti vienu šonu nuo Stanevičiaus valako,

kitu – nuo Verkių kaimo šniūrų ir Pienkovskio valako, vienu galu nuo Juozapo Bartoškos, kitu – nuo dvaro atžalyno.

Vienas valakas miško: dvaro atžalyno plotas plyti vienu šonu nuo Ropienio, Stanevičiaus ir Tado Bartoškos valakų galų, kitu – nuo Djakevičiaus valako, vienu galu nuo Gulbinų ribos, kitu – nuo Verkių kaimo šniūrų galų. <...>

(p. 41) Skersinės užėžis

Kazimieras Djakevičius su žmona, sūnus Mikalojus (11), dukros Rozalija (17), Ona (10), žentas Kasparas Grochovskis (Grochowski) su žmona, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Jacekas Pienkovskis su žmona, sūnus Jacekas ($\frac{1}{2}$), sena motina. Pienkovskio pusininkas Jurgis Kurcevičius (Kurcewicz) su žmona, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Po išėjusio Motiejaus Tomaševskio (Tomaszewski) – Dominykas Sananovičius (Sananowicz), naujakurys, dėl ūkinių pastatų blogos būklės atleistas nuo mokesčių ir prievolių iki 1795 m. liepos 1 d., arklys – 1, jaučiai – 2, žemės $\frac{1}{2}$ valako.

Pastaba: šitas dviejų valakų užėžis plyti vienu galu nuo dvaro atžalyno, kitu – nuo Gulbinų ribos, trečiu – nuo vieškelio, einančio iš Vilniaus į Riešę, o ketvirtu – nuo Naujųjų Verkių kaimo šniūrų¹⁶³.

<...>

Dubliškių užėžis

Jonienė Žebrovskienė (Żebrowska), našlė, sūnūs Jonas (17), Motiejus (15), Kazimieras (10), dukros Marija (11), Rozalija (6), Margarita (4), vyro brolis Kazimieras su žmona, bendras mokestis – 150, metiniai gvoltai – 6, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 $\frac{1}{2}$ valako.

Pastaba: šis užėžis plyti vienu galu nuo [vizičių] Gulbinų ribos, kitu – nuo ežerų ir pelkių, o iš dalies nuo dvaro laukelių.

Gulbinų užėžis

Tuščia sodyba po Motiejaus Žebrovskio, žemės 1 valakas.

Motiejus Žebrovskis su žmona, dukra Marijona (20), posūnis Vincentas Bartoševičius, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1,

¹⁶³ XIX a. pradžios aprašyme Skersinės užėžis ribojosi su vizičių Gulbinais ir tęsėsi iki Dubliškių; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorių, l. 1.

jaučiai – 2, žemės 1 valakas (beje, po Motiejaus Kazlo (Kozel)).

Pastaba: šis užėžis trimis sienomis ribojasi su [vizičių] Gulbinais, ketvirta remiasi į dvaro mišką.

(p. 42) Babinių užėžis¹⁶⁴

Jurgis Siatkovskis (Siatkowski) su žmona, sūnus Stanislovas (3), dukros Ona (11), Domicelė (8), posūnis Baltramiejus Balaka, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Kazimieras Rodzevičius (Rodziewicz) su žmona, sūnus Tomas (11), dukros Gertrūda (17), Marija (9), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės ½ valako.

Mykolas Gżybovskis (Grzybowski) (po Martyno Talačkos (Tołoczko)) su žmona, sūnūs Petras (17), Simonas (9), duktė Magdalena (3), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Pusantro valako žemės priklauso Riešės smuklei.

Tuščias sklypas apgyvendinimui, žemės 1 ½ valako. <...>

Kryžiuokų užusienis¹⁶⁵

Kazimierienė Dasevičienė (Dasewiczowa), našlė, sūnūs Antanas (20), Mikalojus (18), Tadas (7), dukros Marijona (19), Marcijona (10), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Tuščia sodyba po Dominyko Kozakevičiaus (Kozakiewicz), žemės 1 valakas.

Juozapas Pščolovskis (Pszczolowski) (po Jurgio Balako), nevedęs, sena motina, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas. <...>

Stoliariškių užėžis¹⁶⁶

Jonas Minkielis (28), nevedęs, broliai Vincentas (26), Motiejus (24), Mykolas (20), bendras mokestis – 150, metiniai gvoltai – 6, arkliai – 4, jaučiai – 4, žemės 1 ½ valako.

Pastaba: šis ūkininkas gyvena ant dvaro žemės, nepadalytos valakais, ir be tikslaus žinojimo, kiek žemės užima, tik laikinai, kol nebus

¹⁶⁴ Orig. *Babivice*. Užėžis buvo prie Riešės upės.

¹⁶⁵ XIX a. pradžioje Verkiamų priklausę Kryžiuokai viena linija priėjo prie Neries, ribojosi su Vilniaus bonifratrų vienuolyno Kryžiuokų dvaru, dar vadintu Šukštulės vardu, tęsėsi iki bonifratrams priklausiusio Balsio ežero. Netoli tuometinio Molėtų kelio, ties riba su Šukštulės valdomis, stovėjo riboženklis – vidutinio dydžio akmuo su išraižytu kryžiumi. Iš kitos pusės Neris ribojo Kryžiuokus nuo ponų Čyžų Antavilių ir pono Laškarevo Viršupio; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, l. 1–1v.

¹⁶⁶ Užėžis Verkių dvaro žemių apsuptyje.

išmatuota, užrašyta pusantro valako.

Užežis prie Kremplių¹⁶⁷

Jonas Gžybovskis su žmona, dukra Petronėlė (6), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Simonas Jurevičius (Jurewicz) su žmona, sūnus Jonas (1), dukra Kotryna (3), dėl to, kad žemė bloga, moka tik 80 auksinų mokesčių, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

<...>

Turniškių užėžis¹⁶⁸

Juozapas Čaplinskis (Czapliński) su žmona, sūnus Juozapas (4), dukra Juzefa (6), svainė Barbora Tomaševska (Tomaszewska) (26), bendras mokestis – 80, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Juozapas Gosinskis (Gosiński) su žmona, sūnus Kristupas su žmona, bendras mokestis – 80, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Jurgis Švedovičius (Szwedowicz) netoli Minkielio, ant pusės valako dvaro žemės, vedęs, sūnūs Martynas (10), Dominykas (8), Pranciškus (3), svainis Martynas (18), bendras mokestis – 50, metiniai gvoltai – 6, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės ½ valako.

Mykolas Jurevičius, naujakurys, įsikūręs tuščiam sklype prie Neries, vadinamame Repečiškėmis, su žmona, sūnūs Tomas (8), Bartlamiejus (3), sesuo Marijona (6), atleisti nuo prievolių, kol pasistatys ūkinius pastatus, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

1 pastaba: ūkininkų Čaplinskio ir Gosinskio pastatai yra toje vietoje, kur 12 sklypų išskirta kampininkų ir amatininkų apgyvendinimui, todėl su laiku turės būti iš ten perkelti.

2 pastaba: šiame užėžyje buvo trys tušti valakai apgyvendinimui, iš jų vienas skirtas Mykolo Jurevičiaus sodybai, taigi lieka du laisvi valakai.

<...>

Staviškių užėžis¹⁶⁹

Jonas Bartoška su žmona, sūnūs Pranciškus (16), Jonas (13), Simonas (10), Vincentas (1), dukros Juozapota (5), Kotryna (4), Marcijona (3), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

167 Neris šį užėžį skyrė nuo Viršupio žemių; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, l. 1v.

168 Neris šį užėžį skyrė nuo Viršupio žemių; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, l. 1v.

169 Staviškes Neris skyrė nuo Viršupio žemių; 1802–1806 m. Verkių dvaro inventorius, l. 1v.

Kazimieras Bartoška su žmona, sūnūs Baltramiejus (20), Andriejus (16), Jurgis (12), dukros Ona (22), Juozapota (11), Magdalena (2), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Godfridas Reimeris turi lentpjūvę prie Riešės upės, pastatytą savo pirmtako lėšomis, ir Jo Malonybės kunigaikščio Vilniaus vyskupo Masalskio privilegija, galiojančią iki jo, žmonos ir jų palikuonių gyvos galvos, pagal kurią turėjo mokėti 100 auksinų, bet dabar, kadangi pakreipus Riešės upės vagą link Verkių neteko vandens, nieko nemoka.

Pastaba: prie tos lentpjūvės yra 1 ½ valako žemės, bet ta žemė yra kalnuota ir blogesnė, todėl moka tik 80 auksinų už valaką – bendras mokestis – 120. <...>

Kaimas Ožkiniai¹⁷⁰

Motiejus Gulbickis su žmona, sūnūs Kazimieras (24), Andriejus (21), Jurgis (13), Mykolas (11), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Alkevičienė (Alkiewiczowa), našlė, dukros Ona (10), Ieva (7), Marcisia (5), žentas Grigalius Tylinga su žmona, sūnus Gabrielius (2), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Juozapas Gaverskis (Gawerski) (po Andriaus Bartoševičiaus) su žmona, posūniai ir podukra Bartoševičiai Mykolas (17), Vincentas (15), Marijona (11), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas. <...>

(p. 45) Jonas Rinkevičius (Rynkiewicz) su žmona, sūnūs Dominykas (29), Jurgis (24), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Kristupas Rinkevičius su žmona, dukros Marijona (10), Kristina (6), Marcijona (4), Ona (2), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Kazimieras Daleckis su žmona, sūnūs Kazimieras (22), Vincentas (17), Gabrielius (12), dukros Marcijona (20), Domicelė (13), Magdalena (7), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Vincentas Klimovičius su žmona, žentas Kristupas Gulbickis su žmona, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arkliai – 2, jaučiai – 4, žemės 1 valakas.

Motiejus Voiničius (Woynicz) su žmona, posūniai ir podukros Danovskiai (Danowscy) Jonas (27), Petras (20), Mykolas (11), Rozalija (17), Ona (14), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Andriejus Alkevičius (Alkiewicz), nevedęs, sena motina, svainis Motiejus Gulbickis su žmona ir dukra Marcijona (2), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Tadas Milevskis (Milewski) (po Stanislovo Danovskio), nevedęs, sesuo našlė, jos sūnus Jonas (17), dukros Kotryna (19), Marijona (11), bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4, arklys – 1, jaučiai – 2, žemės 1 valakas.

Motiejus Gniazdovskis (Gniazdowski) (po Izraelio Zavelovičiaus) už žemę ir teisę prekiauti gėrimais Ožkinių kaime kontraktu įpareigotas mokėti 200 auksinų, bendras mokestis – 100, metiniai gvoltai – 4.

1 pastaba: nuo šio kaimo link Kryžiokais vadinamo užusienio yra 10 tuščių valakų, skirtų apgyvendinimui, dalis jų ariamos žemės, dalis atžalynų. Tuos tuščius sklypus Ožkinių kaimas turėjo teisę dirbti iki 3 metų už įsipareigojimą išvalyti trečius savo dirbamos žemės laukus, kurie pateko į pačius atžalynus, vėliau, jei kas naudos tas dykynes, Verkių dvaras gaus už tai atitinkamą mokesį.

2 pastaba: tarp Ožkinių kaimo ir aukščiau aprašytų užėžių, kurių padėtis neaprašyta todėl, kad jos nėra viena su kita sujungtos, yra didelė dalis atžalyno, kuris privalo būti saugomas dvaro miškui, būtent vietose artimesnėse pačiam Verkių dvarui, sodams ir parkui. <...>

(p. 46) Verkių inventoriaus, t. y. sodybų, gyventojų, valstiečių turto ir žemės, taip pat mokesčių ir prievolių suma

Miestelis Jeruzalė: 10 paprastų sodybų, 1 kampininko sodyba, 26 vyrai¹⁷¹, 21 moteris, 7 arkliai, 22 jaučiai, 6 ½ valako apgyvendintos, 7 ½ valako tuščios žemės, bendri mokesčiai – 508 auksinai, 60 dienų gvolto.

171 Vyrų ir moterų skaičius nurodomas įskaitant vaikus.

Naujųjų Verkių kaimas: 4 paprastos sodybos, 7 kampininkų sodybos, 15 vyrų, 14 moterų, 5 arkliai, 10 jaučių, 2 ½ valako apgyvendintos žemės, 9 ½ valako tuščios žemės, bendri mokesčiai – 298 auksinai, 22 dienos gvolto.

Fabijoniškių kaimas: 10 paprastų sodybų, 28 vyrai, 21 moteris, 11 arklių, 20 jaučių, 9 ½ valako apgyvendintos žemės, 2 ½ valako tuščios žemės, bendri mokesčiai – 846 auksinai 20 grašių, 40 dienų gvolto.

Bukiškio užėžis: 14 paprastų sodybų, 33 vyrai, 34 moterys, 28 arkliai, 50 jaučių, 13 valakų apgyvendintos žemės, 6 tušti valakai, 3 valakai miško, bendri mokesčiai – 1300 auksinų, 36 dienos gvolto.

Skersinės užėžis: 3 paprastos sodybos, 7 vyrai, 8 moterys, 4 arkliai, 6 jaučiai, 2 valakai apgyvendintos žemės, bendri mokesčiai – 200 auksinų, 8 dienos gvolto.

Dubliškių užėžis: 1 paprasta sodyba, 4 vyrai, 5 moterys, 2 arkliai, 4 jaučiai, 1 ½ valako apgyvendintos žemės, bendri mokesčiai – 150 auksinų, 6 dienos gvolto.

Gulbinų užėžis: 1 paprasta sodyba, 2 vyrai, 2 moterys, 1 arklys, 2 jaučiai, 2 valakai apgyvendintos žemės, bendri mokesčiai – 100 auksinų, 4 dienos gvolto.

Babinių užėžis: 3 paprastos sodybos, 1 kampininko sodyba, 8 vyrai, 8 moterys, 3 arkliai, 6 jaučiai, 4 valakai apgyvendintos žemės, 1 ½ tuščio valako, bendri mokesčiai – 250 auksinų, 14 dienų gvolto.

Kryžiuokų užėžis: 2 paprastos sodybos, 4 vyrai, 4 moterys, 2 arkliai, 6 jaučiai, 2 valakai apgyvendintos žemės, 1 tuščias valakas, bendri mokesčiai – 200 auksinų, 8 dienos gvolto.

Stoliariškių užėžis: 1 paprasta sodyba, 4 vyrai, 4 arkliai, 4 jaučiai, 1 ½ valako apgyvendintos žemės, bendri mokesčiai – 150 auksinų, 6 dienos gvolto.

Užėžis prie Kremplių: 2 paprastos sodybos, 3 vyrai, 5 moterys, 2 arkliai, 4 jaučiai, 2 valakai apgyvendintos žemės, bendri mokesčiai – 180 auksinų, 8 dienos gvolto.

Turniškių užėžis su Repečiškėmis: 4 paprastos sodybos, 1 kampininko sodyba, 11 vyrų, 9 moterys, 4 arkliai, 10 jaučių, 3 ½ valako apgyvendintos žemės, 2 tušti valakai, bendri mokesčiai – 210 auksinų, 14 dienų gvolto.

Staviškių užėžis: 3 paprastos sodybos, 10 vyrų, 8 moterys, 2 arkliai, 4 jaučiai, 3 $\frac{1}{2}$ valako apgyvendintos žemės, bendri mokesčiai – 320 auksinų, 8 dienos gvolto.

Ožkinių kaimas: 11 paprastų sodybų, 29 vyrai, 28 moterys, 15 arklių, 24 jaučiai, 11 valakų apgyvendintos žemės, 10 tuščių valakų, bendri mokesčiai – 1100 auksinų, 44 dienos gvolto.

Suma: 69 paprastos sodybos, 10 kampininkų, 184 vyrai, 167 moterys, 90 arklių, 172 jaučiai, 64 $\frac{2}{5}$ apgyvendinto valako, 39 $\frac{3}{6}$ tuščio valako, 3 valakai miško, bendri mokesčiai – 5812 auksinų 20 grašių, 298 dienos gvolto.

Tokį inventorių pasirašau: komisaras Kazimieras Hornovskis.

Gauta ——— 2020 09 21

Summary

The Inventory of the Verkiai Manor of 1791

Rūta Janonienė

Keywords: Verkiai, Ignacy Jakub Massalski, Wawrzyniec Gucewicz, Kazimierz Hornowski.

The period of Bishop Ignacy Jakub Massalski's rule (lived in 1726–1794) had a special importance in the history of the Verkiai Manor. According to Massalski's agreement with the Vilnius Chapter of 1780, the Verkiai Manor became his patrimony, and a major reconstruction was conducted under the supervision of the architect Wawrzyniec Gucewicz (1753–1798). It is one of the most significant monuments of classicist architecture in Lithuania.

Massalski was nominated Bishop of Vilnius in 1762, but the inventory of 1766 (known from a copy of 1806) basically shows the ensemble as it was left by his predecessors only with minor changes. The inventory of the Verkiai folwark of 1776 reflects the changes that were made in the auxiliary part of the estate. The inventory of the Verkiai Manor of 1791, whose translation is presented here, is the most thorough record of the situation of the ensemble at the end of Massalski's rule. Together with the remains of the archive of this manor, the document is held in the German Federal Archives in Koblenz (Bundesarchiv Koblenz, Nachlass Radziwill, No. 1039). On the initiative of the head of the Mir Castle in Belarus, Dr Olga Popko, in 2016, digital copies of this document along with some other documents from Verkiai were transferred to the Lithuanian State Historical Archives. This publication was prepared on the basis of these documents.

The inventory is compiled very neatly and bound as a separate book. The document is signed by the administrator of the bishop's properties, Kazimierz Hornowski (1756–1818).

Regretfully, it should be noted that the central residential part of the manor, the so-called castle, was not described in the inventory. It

consisted of a complex of brick buildings: the old manor, the new central manor, and two side servants' quarters. Apparently for this part of the ensemble, a separate inventory was compiled, which has not been found until today. In the rest of the territory of the manor (excluding the pertaining villages), there were more than 50 buildings (the majority were wooden and stood on brick foundations), and there were also several watermills and inns in the territory. All in all, there were more than ten brick buildings, many of which, reconstructed to a larger or lesser extent, have survived until our days. The document contains particularly important information about the two-storey residential house built above the ice-house, today often called a pavilion. From the inventory we learn about its authentic planning and function, as well as the decoration of separate rooms. The porch had a floor of black fired bricks, the rooms were painted in different colours (e.g., grey, green, pink and white), some of the rooms had ornate painted cornices with friezes, and in some places the ceiling was painted blue. The walls of a study on the first-floor were painted dark, decorated with a painted cornice at the ceiling, the ceiling was painted pink, and a tastefully painted landscape depicting a seaport was hung on one of the walls. There are valuable data on wooden classicist houses, undoubtedly also designed by Gucewicz. All the wooden houses built by Gucewicz had a simple symmetrical plan, were painted ash grey, their roofs (like those of the brick buildings) were painted red, and the façades of all houses had larger or smaller column porticos or recessed loggias with columns. There was an impressive sawmill that stood at the Neris River, surrounded by a gallery of forty-two wooden columns. Characteristically, in Gucewicz's buildings, a floor of black fired bricks was often laid in auxiliary buildings or porches, the ceiling was often built from lime and gypsum, and plank ceilings and walls were often used as well. Heating was well-planned in the newly-built houses of Verkiai – modern stoves were built (often covered with brown and coffee-brown tiles), in which ash grids and dampers were installed. All chimney stacks converged into a core chimney at the centre of the roof, and in the larger building – into two chimneys.

The material of the inventory of 1791 could be interesting and important for historical research in various fields – the document not only

allows us to look at the development of the Verkiai architectural ensemble from a new perspective, but also provides information about the history of the villages and settlements that belonged to the manor, i.e. the northern environs of Vilnius.